

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

**Otázky související s uplatňováním práv věřitele
v mezinárodním insolvenčním řízení**

Rigorózní práce

Mgr. Ing. Miroslav Kořenář

Vedoucí rigorózní práce:
JUDr. Jan Brodec LL.M. Ph.D.

Praha, srpen 2010

OBSAH

Obsah	1
Seznam zkratek	3
Úvod	4
1. Úvodní výklady a vymezení některých pojmů.....	7
1.1. Mezinárodní právo soukromé a procesní.....	7
1.2. Evropské mezinárodní právo soukromé	10
1.3. Insolvenční právo a mezinárodní insolvenční právo	13
1.3.1. Předmět mezinárodního insolvenčního práva.....	17
1.3.2. Historický vývoj mezinárodního insolvenčního práva	17
1.3.3. Prameny mezinárodního insolvenčního práva - obecně	20
1.3.4. Základní principy mezinárodního insolvenčního práva.....	22
1.3.4.1. <i>Princip univerzality</i>	22
1.3.4.2. <i>Princip teritoriality</i>	23
1.3.4.3. <i>Univerzalita vs. teritorialita</i>	24
1.3.4.4. <i>Zásada lex fori (conkursus)</i>	25
1.4. Věřitel a insolvenční věřitel.....	26
2. Relevantní právní úprava.....	29
2.1. Obecně o nařízení č. 1346/2000	29
2.1.1. Důvody vzniku Nařízení.....	29
2.1.2. Účel Nařízení.....	30
2.1.3. Obsah a struktura Nařízení	32
2.1.4. Působnost Nařízení	34
2.1.4.1. <i>Časová působnost</i>	34
2.1.4.2. <i>Věcná působnost</i>	34
2.1.4.3. <i>Osobní působnost</i>	34
2.1.4.4. <i>Místní působnost</i>	36
2.1.5. Mezinárodní příslušnost	36
2.1.6. Hlavní insolvenční řízení	37
2.1.7. Vedlejší insolvenční řízení	38
2.1.7.1. <i>Sekundární řízení</i>	39
2.1.7.2. <i>Partikulární řízení</i>	41
2.1.8. Právo rozhodné a insolvenční status.....	42
2.1.9. Uznávání insolvenčního řízení	44
2.2. Postavení věřitelů dle nařízení 1346/2000.....	48
2.2.1. Práva věřitelů v hlavním a vedlejším řízení.....	50
2.2.2. Povinnosti věřitelů v hlavním a vedlejším řízení.....	55

2.2.3.	Rozhodné právo a postavení věřitelů.....	58
2.2.3.1.	<i>Hlavní insolvenční statut</i>	59
2.2.3.2.	<i>Vedlejší insolvenční statut</i>	64
2.2.3.2.1.	Věcná práva třetích osob.....	66
2.2.3.2.2.	Započtení pohledávek.....	68
2.2.3.2.3.	Výhrada vlastnictví.....	69
2.2.3.2.4.	Pracovní smlouvy a pracovněprávní vztahy.....	70
2.2.4.	Problémy Nařízení ve vztahu k věřitelům a související judikatura.....	72
2.2.4.1.	<i>Centrum hlavních zájmů - COMI</i>	72
2.2.4.2.	<i>Koncernové insolvence</i>	74
2.2.4.3.	<i>Pseudozahraniční společnosti</i>	74
2.2.4.4.	<i>Princip vis attractiva concursus</i>	75
2.3.	Další prameny mezinárodního insolvenčního práva.....	79
2.3.1.	Mezinárodní smlouvy.....	79
2.3.2.	Vnitrostátní úprava.....	80
2.3.2.1.	<i>Insolvenční zákon</i>	80
2.3.2.2.	<i>Zákon o konkursu a vyrovnání</i>	82
2.3.2.3.	<i>Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním</i>	83
2.3.2.4.	<i>Exkurs: Německé mezinárodní insolvenční právo</i>	84
2.3.2.5.	<i>Exkurs: Mezinárodní insolvenční právo Spojeného království</i>	85
2.4.	Exkurs: Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní insolvenční.....	87
2.4.1.	Vznik, účel a povaha Vzorového zákona.....	87
2.4.2.	Působnost a předmět úpravy Vzorového zákona.....	89
2.4.3.	Základní obsahové rysy Vzorového zákona.....	92
2.4.4.	Postavení zahraničních věřitelů.....	95
3.	Vybrané praktické problémy související s účastí zahraničního věřitele v tuzemském insolvenčním řízení.....	98
3.1.	Přihlašování pohledávek.....	98
3.1.1.	Obsahové náležitosti přihlášky.....	98
3.1.2.	Jazyk přihlášky.....	101
3.1.3.	Lhůta pro uplatnění pohledávky přihláškou.....	103
3.2.	Známí věřitelé v pojetí českého práva.....	104
3.3.	Místní příslušnost českých soudů.....	106
	Závěr.....	108
	Seznam použitých pramenů a literatury.....	110
	Seznam příloh.....	117
	Přílohy.....	118
	Summary.....	125

SEZNAM ZKRATEK

COMI	Centrum (místo, středisko) hlavních zájmů dlužníka
ČR	Česká republika
EGInsO	Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung (BGBl. I S. 2911)
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
ESD	Evropský soudní dvůr (dnes Soudní dvůr Evropské unie)
EU (Unie)	Evropská unie
InsO	Insolvenzordnung (BGBl. I S. 2866)
InsZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a zp. jeho řešení (insolvenční zákon)
Nařízení	Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o insolvenčním řízení
nařízení 1346/2000	Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o insolvenčním řízení
OSN	Organizace spojených národů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
SEHS	Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
SEU	Smlouva o Evropské unii
SEU n.z.	Smlouva o Evropské unii ve znění Lisabonské smlouvy
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Společenství	EHS/ES (dle kontextu)
UNCITRAL	Komise OSN pro mezinárodní právo
Vzorový zákon	Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní insolvenční
WTO	Světová obchodní organizace
ZKV	Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání
ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním

ÚVOD

V souvislosti s neustálým rozvojem tržních vztahů v moderní společnosti je takřka nezbytné, aby právní úprava přiměřeně reagovala na stav, kdy má dlužník závazky vůči více věřitelům a není reálně s to všechny své závazky splnit. Takový stav bývá, s ohledem na možné fatální důsledky jeho řešení, v právních předpisech velmi přesně definován. Jeho označení se však velmi různí; normativní označení tohoto stavu navíc není zdaleka ve všech právních řádech totožné s ekonomickou či laickou terminologií. Obvykle bývá takový stav označován jako *bankrot*, *úpadek*, *insolvence* či *krída*. Jeho řešení probíhá ve většině právních řádů v rámci specifického soudního řízení – insolvenčního řízení, které je předmětem insolvenčního práva.

Insolvenční právo, obdobně jako většina dalších právních odvětví, bylo tradičně upraveno (takřka výhradně) normami vnitrostátního práva, a tudíž spjata s územím určitého státu a jeho národním hospodářstvím. V dnešní době globalizované ekonomiky, která je charakterizována širokým propojením finančních trhů, celosvětovou angažovaností nadnárodních koncernů či rostoucí mezinárodní mobilitou osob, jsou však státy nuceny reagovat na měnící se ekonomickou realitu vytvářením odpovídajících právních pravidel na mezinárodní, případně evropské úrovni. S ohledem na zcela zásadní vliv, který má efektivní řešení úpadku na zdravé fungování tržního hospodářství, se tento trend promítl též v *internacionalizaci insolvenčního práva*. V posledních desetiletích tak došlo k dynamickému rozvoji právní úpravy týkající se insolvenčních řízení, v nichž se vyskytuje cizí (mezinárodní) prvek. Tato právní úprava bývá ve svém souboru označována jako *mezinárodní insolvenční právo*, které je součástí etablovaného odvětví mezinárodního práva procesního.

Předmětem této práce jsou v souladu s jejím názvem *otázky související s uplatňováním práv věřitele v mezinárodním insolvenčním řízení*. Při zkoumání předmětné problematiky z pohledu České republiky jako členského státu Evropské unie se jasně projevuje skutečnost, že v relevantní právní úpravě výrazně převládá, především díky *nařízení Rady (ES) 1346/2000 o insolvenčním řízení*, evropský prvek. Naproti

tomu problematika insolvenčního řízení se vztahem k nečlenským státům je regulována velmi kuse.

Sama obsahová část mé rigorózní je členěna do tří částí. První z nich (*Úvodní výklady a vymezení některých pojmů*) má spíše propedeutický charakter. Je v ní věnována pozornost zejména vymezení a obecné charakteristice mezinárodního insolvenčního práva a jeho postavení v rámci mezinárodního (resp. evropského mezinárodního) práva soukromého. S ohledem na zaměření práce je v závěru první části zařazena též kapitola zabývající se pojmy *věřitel* a *insolvenční věřitel*.

Stěžejní a též nejrozsáhlejší částí práce je část druhá (*Relevantní právní úprava*), která je věnována pramenům mezinárodního insolvenčního práva a z nich plynoucím důsledkům pro (především zahraniční) věřitele. Největší prostor je pochopitelně vyhrazen již zmíněnému *nařízení Rady (ES) 1346/2000 o insolvenčním řízení* (dále „Nařízení“), které reguluje mezinárodní insolvenční řízení s tzv. evropským mezinárodním prvkem, tedy ta insolvenční řízení, v nichž se vyskytují vztahy mezi členskými státy Evropské unie s výjimkou Dánska. Po obecných výkladech týkajících se Nařízení (kap. 2.1.) následují kapitoly pojednávající o právním postavení zahraničních věřitelů z jiných členských států v rámci insolvenčního řízení zahájeného v některém členském státě (kap. 2.2.). Při výkladu o pramenech mezinárodního insolvenčního práva však není možné opomenout ani *mezinárodní smlouvy* a *vnitrostátní úpravu* (kap. 2.3.). Druhá část práce je uzavřena exkursem o *Vzorovém zákoně UNCITRAL o mezinárodní insolvenční* (kap. 2.4.), jenž se již v mnoha případech stal zdrojem inspirace národního normotvůrce k přijetí obecných pravidel pro insolvenční řízení s mezinárodním prvkem a jistě by též mohl najít odraz při přípravě nezbytných legislativních proměn tuzemského právního řádu na tomto úseku.

Třetí část práce je zaměřena na vybrané praktické problémy související s aplikací Nařízení v případech *účasti zahraničních věřitelů v tuzemském insolvenčním řízení*; obsahově tak navazuje na výklady o právech a povinnostech věřitelů a vlivu rozhodného práva na jejich postavení v části druhé. Pozornost je věnována především otázce *přihlašování pohledávek a místní příslušnosti českých soudů*.

Zdrojově tato práce vychází především z relevantních norem národního, evropského i mezinárodního práva a různých legislativních předloh; čerpá též z učebnic, odborných monografií, komentářů, judikatury, zpráv a dalších pramenů dostupných v hmotné i elektronické podobě. Z českých pramenů byly ve větší míře použity především citované práce Prof. Moniky Pauknerové, Tomáše Čihuly a Jana Brodce. Nepostradatelným zdrojem praktických souvislostí a komparativního rámce mi byl též komentář Prof. Alexandra J. Bělohávka. Hojně byly využity též zahraniční, jazykově převážně německé a anglické prameny. Zvláštní zmínku si v tomto směru jistě zaslouží vídeňský komentář trojice autorů Duursma-Kepplinger, Duursma a Chalupsky.

1. ÚVODNÍ VÝKLADY A VYMEZENÍ NĚKTERÝCH POJMŮ

1.1. MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ A PROCESNÍ

Právní vztahy upravené normami práva soukromého (občanského, obchodního, rodinného a pracovního) se zpravidla realizují uvnitř určitého státu. Některé soukromoprávní vztahy se však odlišují tím, že svou podstatou přesahují oblast určitého státu. Jedná se o vztahy, které v některém svém prvku mají vztah k zahraničí (jinému státu). Takové právní vztahy se označují jako „sukromoprávní vztahy s mezinárodním (příp. zahraničním či cizím) prvkem“. Právní úprava všech soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem právní doktrína zpravidla zařazuje do jednoho právního odvětví – mezinárodního práva soukromého.

Mezinárodní právo soukromé tak představuje soubor zvláštních právních norem, které upravují výhradně soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem. Každý stát tak má své vlastní mezinárodní právo soukromé. Mezinárodní prvek je v soukromoprávním vztahu dán tehdy, jestliže existuje významný vztah k zahraničí u:

1. subjektu právního vztahu,
2. skutečnosti právně významné pro vznik a existenci právního vztahu,
3. předmětu právního vztahu,
4. právního vztahu, který právně souvisí nebo je právně závislý na jiném právním vztahu, jestliže se tento vztah řídí cizím právem.¹

Takto vymezený mezinárodní prvek je, často i s ohledem na terminologii užívanou v zahraničních, případně supranacionálních úpravách a mezinárodních smlouvách, označován též jako prvek zahraniční, cizí či přeshraniční. V zájmu srozumitelnosti a souladnosti s českou zákonnou úpravou a převažující částí české

---

¹ Kučera, Z., Mezinárodní právo soukromé. 6. vydání. Brno : Doplněk, 2004, s. 18.

nauky mezinárodního práva soukromého, která považuje dané pojmy za synonyma², je v této práci užíváno zpravidla adjektiva „mezinárodní“. Je tak možno uzavřít, že předmětem mezinárodního práva soukromého jsou soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem.

Mezinárodní prvek se vykytuje nejen v právu hmotném, ale též v právu procesním. Vedle právní úpravy výše popsaných vztahů se tak do mezinárodního práva soukromého (v širším smyslu) zařazuje také právní úprava postupu soudů, jiných orgánů, účastníků, příp. dalších osob a vztahů mezi nimi vznikajících v řízeních o soukromoprávních věcech, v nichž se vyskytuje mezinárodní prvek. Soubor norem upravujících tyto právní vztahy se označuje jako mezinárodní právo procesní, příp. mezinárodní civilní procesní právo. V této práci jsou oba tyto pojmy používány jako synonyma. Mezinárodní prvek v civilním řízení může spočívat například v tom, že jeho účastníkem je cizinec, určitý procesní úkon je potřeba provést v zahraničí, či pokud je navrhováno uznání či výkon zahraničního rozhodnutí. Mezinárodní prvek je tak v civilním řízení dán nejčastěji v případě, kdy je vedeno řízení ohledně soukromoprávního vztahu, který sám, v rovině hmotněprávní, mezinárodní prvek obsahuje. Tato obvyklá provázanost civilního řízení s mezinárodním prvkem s hmotněprávními vztahy s mezinárodním prvkem odůvodňuje zařazení mezinárodního práva procesního do mezinárodního práva soukromého, byť se nejedná o jediné možné pojetí. Část nauky a česká legislativní úprava nadále užívají v tomto souhrnném významu pojmu „mezinárodní právo soukromé a procesní“.³

Do mezinárodního práva soukromého, v jeho širším, výše popsaném pojetí, je možno zahrnout především tři kategorie norem:

1. kolizní normy,
2. přímé hmotněprávní normy a
3. normy mezinárodního práva procesního.

---

² Srov. např. *Kučera*, Mezinárodní právo soukromé, s. 17-18; *Pauknerová, M.*, Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 4-5.

³ *Pauknerová*, Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 10; zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.

Jako kolizní normu označujeme normu, která určuje rozhodné právo. Má-li konkrétní soukromoprávní vztah s ohledem na přítomnost mezinárodního prvku vztah k více právním řádům, určuje kolizní norma, kterým z nich se bude předmětný vztah řídit. Kolizní normy věcně neupravují práva a povinnosti účastníků takového právního vztahu. Omezují se pouze na určení rozhodného právního řádu. Jedná se tak o úpravu nepřímou, která na základě určitých kritérií odkazuje na konkrétní hmotněprávní (věcné) normy, kterými se bude vztah řídit.⁴

Přímé hmotněprávní normy stanoví „samy“, tedy bez odkazu na rozhodné právo, práva a povinnosti účastníků právního vztahu s mezinárodním prvkem. Přímé normy se stávají součástí národních právních řádů zpravidla (v souladu s ústavně předepsanou procedurou) na základě mezinárodních smluv. Označení těchto norem jako norem „přímých“ vystihuje jak skutečnost, že jsou v nich bezprostředně upravena práva a povinnosti účastníků dotčených vztahů, tak skutečnost, že k jejich aplikaci dochází bezprostředně, bez předchozího použití kolizní normy.⁵

S ohledem na předmět této práce je potřeba zabývat se též normami mezinárodního civilního procesního práva, mezi nimi lze rozlišit tyto skupiny:

- normy upravující pravomoc tuzemských soudů,
- normy upravující postavení cizinců v řízení,
- normy upravující zjišťování cizího práva, vzájemnosti a důkazní moc cizozemských veřejných listin,
- normy upravující uznání a výkon cizích rozhodnutí a rozhodčích nálezů

---

⁴ *Kučera*, Mezinárodní právo soukromé, s. 22-23, 99 a násl.; *Pauknerová*, Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 6.

⁵ *Tamtéž*, s. 24, 199 a násl.

1.2. EVROPSKÉ MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ

Pojem evropského mezinárodního práva soukromého se v posledních letech etabloval jako „významný terminus technicus“⁶ označující rychle se rozvíjející oblast soukromého práva, která je upravena či determinována prameny evropského práva. Právě proces evropské integrace budovaný od svých počátků na základních svobodách volného pohybu zboží, služeb, kapitálu a osob vedl též k tomu, že se v soukromoprávních vztazích, hmotněprávních i procesních, realizovaných v rámci Evropské unie (dále též „EU“), stále hojněji vyskytuje mezinárodní prvek.

Předmětem evropského mezinárodního práva soukromého jsou soukromoprávní vztahy vznikající v oblasti příhraničních styků v rámci EU, které jsou regulovány jednotnou úpravou vyplývající z práva Evropské unie (dříve Evropského společenství, dále též „ES“). Prameny evropského mezinárodního práva soukromého tak představují nejen akty primárního a sekundárního práva, ale též mezinárodní smlouvy a vnitrostátní předpisy členských států přijaté k vnitrostátnímu provedení práva EU (dříve ES).

Je třeba připomenout, že dne 1. května 2004 nabyla účinnosti Smlouva mezi členskými státy Evropské unie a Českou republikou o přistoupení České republiky k Evropské Unii.⁷ Na základě jejího čl. 1 odst. 2 a s čl. 2 Aktu o podmínkách přistoupení České republiky se od zmíněného data stal pro Českou republiku (dále též „ČR“) závazným právní režim ES (acquis communautaire).

Pro české mezinárodní právo soukromé to znamená, že vedle právních předpisů domácího právního řádu jsou na území ČR závazné právní předpisy EU, vydané před vstupem i po vstupu ČR do EU. Nařízení vydaná podle čl. 288 Smlouvy o fungování Evropské Unie (dále též „SFEU“; dříve čl. 249 Smlouvy o založení evropského společenství, dále též „SES“)⁸ jsou v ČR obecně závazná a bezprostředně použitelná.

---

⁶ *Pauknerová, M.*, Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní – aktuální otázky. Právní rozhledy, 2003, č. 8, příloha Evropské právo, s. 1.

⁷ Č. 44/2004 Sb. m. s.

⁸ Lisabonská smlouva přinesla zásadní proměnu primárního práva, zachovala však jeho dualitu. Jeho prameny nadále zůstávají dvě smlouvy ústavní povahy a to Smlouva o Evropské unii (nového znění, SEU n.z.) a Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU). SFEU vznikla přejmenováním SES v souladu se skutečností, že Evropské společenství zaniklo a nahradila jej Evropská unie jako jeho nástupnický subjekt

S ohledem na zásadu přednostní aplikace evropského práva musí národní právo v případně souběžné existenci právních předpisů ustoupit právu evropskému.

Evropské mezinárodní právo soukromé zahrnuje především tři okruhy právních norem:

1. normy upravující pravomoc (resp. mezinárodní příslušnost) civilních soudů členských států a jejich vzájemnou spolupráci,
2. kolizní normy určující rozhodné právo, jímž se bude určitý soukromoprávní vztah řídit,
3. normy upravující uznání a výkon cizích soudních a dalších rozhodnutí vydaných v soukromoprávních věcech v jiných členských státech.⁹

Jak již bylo zmíněno výše, evropské mezinárodní právo soukromé představuje v rámci EU velmi dynamicky se rozvíjející oblast soukromého práva. Jeho radikální rozvoj v posledních letech vychází především z upraveného primárněprávního rámce, který zavedla v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech Amsterodamská smlouva.¹⁰ Amsterodamská smlouva zakotvila jako jeden z cílů Unie zachování a rozvoj prostoru svobody, bezpečnosti a práva¹¹. Tento cíl byl realizován ve dvou větvích – trestněprávní a soukromoprávní, pro něž stanovily zakládající smlouvy v novelizovaném znění odlišné právní režimy. Policejní a justiční spolupráce v trestních věcech nadále tvořila třetí pilíř a měla i napříště mezivládní (unijní) povahu. Větev soukromoprávní byla přenesena (společně se schengenským *acquis*) do prvního (komunitárního) pilíře. V rámci novelizované SES byla tak nově zařazena hlava IV. „Vízová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající se volného pohybu osob“ (čl. 61 až 69). Komunitarizace této materie měla zcela mimořádný význam pro rozvoj evropského mezinárodního práva soukromého.

(čl. 1 SEU n.z.). EU tak získala jednotnou právní subjektivitu (čl. 47 SEU n.z.), čímž jsou u konce všechny debaty o její právní subjektivitě.

⁹ *Pauknerová*, Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 10.

¹⁰ Amsterodamská smlouva, která byla podepsána 2. října 1997 a v platnost vstoupila 1. května 1999. V otázkách historického vývoje právního základu mezinárodního práva soukromého srov. *Pauknerová, M.*, Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní – aktuální otázky, Evropské právo, 2003, č. 8; *Pauknerová*, Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 19.

¹¹ Čl. 2 SEU (ve znění Amsterodamské smlouvy).

Mezi „jiné politiky týkající se volného pohybu osob“ byla zařazena též soudní spolupráce v občanských věcech upravená v čl. 65 SES. Právě opatření přijímaná Radou na základě tohoto ustanovení měla přispívat k vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva.¹² Vzhledem k této proměně primárního práva došlo k zásadnímu posunu ve formě, jímž bylo sjednocováno mezinárodní právo soukromé v rámci EU. Rozhodujícím pramenem komunitárního práva na tomto úseku se tak stala nařízení¹³, která díky své přímé použitelnosti představují nejúčinnější nástroj jednotné regulace. V podstatě se tak členským státům otevřela možnost nahradit mezinárodní smlouvy na úseku mezinárodního práva soukromého (a procesního) akty sekundárního komunitárního práva. Možnost uzavírání mezinárodních smluv mezi členskými státy (tzv. terciární právo) však zůstala nadále zachována.¹⁴

Dne 1. prosince 2009 nabyla platnosti Lisabonská smlouva, která zásadně proměnila architekturu i obsah primárního práva, zachovala však jeho dualitu. Jeho základními prameny nadále zůstávají dvě smlouvy ústavní povahy a to Smlouva o Evropské unii (nového znění, dále též „SEU n.z.“) a Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU). SFEU vznikla přejmenováním SES v souladu se skutečností, že zanikající

---

¹² Pod pojmem opatření je třeba rozumět jakékoli akty Rady, zejména však akty sekundárního práva. Čl. 67 SES upravoval též postup při přijímání těchto aktů. Ten byl v roce 2001 modifikován Niceskou smlouvou ve prospěch spolurozhodovací procedury (čl. 251 SES), což především posílilo roli Evropského parlamentu při přijímání aktů na tomto úseku.

¹³ K nejvýznamnějším nařízením na úseku evropského mezinárodního práva soukromého patří:
nař. Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (tzv. nařízení Brusel I);
nař. Rady (ES) č. 2201/2003, o soudní příslušnosti, uznání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (tzv. nařízení Brusel IIa; nahradilo nař. č. 1347/2000, o soudní příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem - tzv. nařízení Brusel II);
nař. EP a Rady (ES) č. 1393/2007, o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech EU („doručování písemností“);
nař. Rady (ES) č. 1206/2001, o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech;
nař. Rady (ES) č. 1346/2000, o insolvenčním řízení;
nař. Rady (ES) č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti;
nař. Rady (ES) č. 1435/2003, o statutu evropské družstevní společnosti;
nař. EP a Rady (ES) č. 805/2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky;
nař. EP a Rady (ES) č. 861/2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích;
nař. EP a Rady (ES) č. 864/2007, o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (tzv. nařízení Řím II);
nař. EP a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (tzv. nařízení Řím I);
nař. Rady (ES) č. 4/2009, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

¹⁴ Čl. 293 SES.

Evropské společenství nahradila Evropská unie coby jeho nástupnický subjekt. Unie získala jednotnou právní subjektivitu, čímž jsou *pro futuro* u konce všechny předchozí debaty o právní subjektivitě Unie, byť se v posledních letech svou valnou většinou klonily k její existenci.¹⁵ Dochází ke splynutí obou entit při současném zániku Společenství. Mizí tak tzv. pilířová struktura.

Pro další rozvoj evropského mezinárodního práva soukromého hraje zásadní roli hlava V SFEU „Prostor svobody, bezpečnosti a práva“ (čl. 67-89 SFEU), konkrétně pak její 3. kapitola tvořená jediným článkem 81, nazvaná „Justiční spolupráce v občanských věcech“. Dle odst. 1 tohoto článku Unie rozvíjí justiční spolupráci v občanských věcech s mezinárodním prvkem založenou na zásadě vzájemného uznávání soudních i mimosoudních rozhodnutí. Tato spolupráce může zahrnovat přijímání opatření pro sbližování právních předpisů členských států. Evropský parlament a Rada pak dle odst. 2 přijímají řádným legislativním postupem opatření, která mají, zejména pokud je to nezbytné k řádnému fungování vnitřního trhu, za cíl zajistit konkrétně vyjmenované úkoly.¹⁶ Evropské mezinárodní právo soukromé tak nadále zůstává významným integračním nástrojem, ale na rozdíl od čl. 65 SES již není podmínkou pro sbližování právních předpisů členských států „nezbytnost řádného fungování vnitřního trhu“. Nová účinná primárněprávní úprava tak možný záběr společné právní úpravy v oblasti mezinárodního práva soukromého oproti předchozímu stavu rozšiřuje.¹⁷

1.3. INSOLVENČNÍ PRÁVO A MEZINÁRODNÍ INSOLVENČNÍ PRÁVO

V hospodářské a právní praxi nutně dochází k situacím, při nichž není možné, příp. vhodné, porušení práv či nesplnění povinností přiměřeně postihnout obvyklými prostředky. Vzorovým příkladem takové situace je stav, kdy má dlužník závazky vůči řadě věřitelů a zároveň není s to reálně dostát jejich splnění. Jak již bylo zmíněno v Úvodu, tento stav bývá označován jako úpadek, insolvence, bankrot či krída apod.

---

¹⁵ Čl. 1 a 47 SEU n.z.

¹⁶ Čl. 81 odst. 2 písm. a) až h) SFEU.

¹⁷ Pauknerová, Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 27.

(dále jen „úpadek“ či „insolvence“) a je v právních předpisech obvykle velmi přesně definován. Pro jeho řešení je nezbytný zvláštní procesní postup, neboť při mnohosti dlužnických závazků a nedostatku prostředků k jejich krytí by použitím obvyklých právních prostředků byli někteří věřitelé vůči ostatním zvýhodněni, ať již z důvodu předstihu (dřívější splatnosti pohledávky), ekonomické síly či nekompromisního postupu na úkor ostatních.

Řešení úpadku probíhá ve většině právních řádů v rámci soudního řízení, které představuje zvláštní druh civilního procesu – insolvenčního řízení.¹⁸ To je charakteristické svým účelem, kterým je uspořádání majetkových poměrů mezi všemi dotčenými účastníky v rámci jednoho řízení, a to pokud možno takové, kdy všichni věřitelé jednoho dlužníka, který se ocitl v úpadku, jsou uspokojeni relativně rovnoměrně a spravedlivě.¹⁹ V insolvenčním řízení se setkáváme jak s prvkem soukromoprávním, tak veřejnoprávním. To je projevem zájmu státu na rozumném uspořádání vztahů mezi úpadcem a jeho věřiteli. Insolvenčním řízením tak pro účely této práce rozumíme všechna zvláštní soudní řízení, jejichž předmětem je projednání úpadku a jeho důsledků. Taková řízení jsou v různých právních řádech a v různých dobách označována rozdílně. Vedle adjektiva insolvenční je možno se setkat též s označením konkurzní, vyrovnávací, kolektivní apod. Za charakteristické rysy insolvenčního řízení v tomto obecném smyslu je třeba považovat zejména: mnohost věřitelů (nikdy se nejedná o dvoustranná řízení), poměrné uspokojování pohledávek a co možná nejvíce vyrovnané právní možnosti věřitelů. Bez naplnění těchto znaků nelze o insolvenčním řízení hovořit.²⁰

Klasickým řešením úpadkové situace je konkurs, při němž je mezi všechny úpadcovy věřitele rozdělován zbytek dlužnickova majetku, resp. jeho výnos. K plnému rozvoji právní úpravy konkursu došlo již v 19. století, kdy se pevně ujala prakticky ve všech vyspělých právních řádech. Konkurs představuje svou povahou likvidační řešení úpadku, protože úpadce je napříště prakticky vyřazen z ekonomických aktivit.

---

¹⁸ Mohou se však vyskytnout i jiná procesní řešení. Například ve Švýcarsku byl pro řešení úpadku zvolen zvláštní postup v rámci správního řízení.

¹⁹ Winterová, A. a kol., Civilní právo procesní. 5. vydání. Praha : Linde, 2008, s. 625-628; Schelleová, I., Základy insolvenčního práva. 1. vydání. Ostrava : KEY Publishing, 2008, s. 8-10.

²⁰ Zoulík, F., Vývoj insolvenčních řízení. Právní fórum, 2009, č. 4, s. 153.

V posledních desetiletích jsou však, zejména s ohledem na to, jaké subjekty zpravidla úpadek postihuje, zaváděny nové, alternativní způsoby řešení úpadku, které mají zpravidla sanační charakter. Patří k nim zejména reorganizace (ať již jakkoli legálně pojmenovaná), jejíž podstata spočívá v tom, že provoz úpádčova podniku nekončí, ale probíhá nadále pod dozorem soudu a věřitelů dle dlouhodobého plánu, jehož součástí je splácení pohledávek věřitelů. Dále je možno do této kategorie zařadit i tzv. spotřebitelské konkursy, které se týkají nepodnikatelů.

Úprava řešení úpadku a otázek s ním souvisejících (insolvenčního řízení) je předmětem insolvenčního práva. Konkrétní vymezení insolvenčního řízení (a s ním i insolvenčního práva), jak bylo již poznamenáno, vychází vždy z příslušné národní právní úpravy. Ty však mezi sebou, s ohledem na nejrůznější faktory, vykazují značné odlišnosti. Insolvenční právo se však od tradiční civilněprocesní úpravy odlišuje tím, že vedle otázek procesních upravuje též hmotněprávní problematiku (hmotněprávní důsledky úpadku, splatnost a započtení pohledávek apod.). Rozdílná pojetí národních úprav, příp. též absence či správné pojetí insolvenčního řízení, komplikují nezbytnou spolupráci mezi státy v případech výskytu mezinárodního prvku v insolvenčním řízení.

Vyskytne-li se v insolvenčním řízení mezinárodní prvek²¹, což bude v současné době, zejména s ohledem na charakter podnikatelské činnosti nadnárodních koncernů a přeshraniční rozměr mnoha věřitelsko-dlužnických vztahů, jev poměrně častý, jedná se o případ tzv. mezinárodní insolvence. Postup při jejím řešení je předmětem mezinárodního insolvenčního práva. Pojem mezinárodního insolvenčního práva je pojmem v české právní nauce poměrně nedávno etablovaným a odráží především novou terminologii, jíž zavedl insolvenční zákon (dále též „InsZ“)²². Tato terminologická změna je, obdobně jako v oblasti vnitrostátního práva, projevem moderního přístupu normotvůrce k řešení úpadku. Nová terminologie odpovídá vývojovým trendům posledních let a odkazuje na skutečnost, že předmětem tohoto oboru (jak na vnitrostátní, tak mezinárodní úrovni) je řešení insolvence (úpadku) dlužníka, přičemž neodkazuje přímo na formu jejího řešení, jak tomu bylo v případě označení konkursního práva.

---

²¹ Srov. kap. 1.1.

²² Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Je třeba zabývat se též samotnou ekonomickou podstatou mezinárodního insolvenčního práva. Ta spočívá především v potřebě úpravy insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem za účelem zdravého fungování mezinárodních obchodních vztahů. Rozvoj mezinárodního obchodu vyžaduje, aby jeho subjekty, nejčastěji obchodní společnosti, byly schopny plnit své závazky. Pokud jim nejsou některé z nich s to dostát, přestávají být pro ostatní subjekty důvěryhodnými partnery a dochází tak k omezování vzájemných obchodních transakcí. Pokud se ekonomická situace určitého subjektu mezinárodního obchodu zhorší natolik, že se nachází v úpadku, a následně dojde k zahájení insolvenčního (či jinak nazvaného) řízení, lze předpokládat různé praktické důsledky těchto událostí ve vztazích mezi úpadcem a jeho obchodními partnery. Například dodavatelé, kteří ještě neposkytli plnění (nedodali zboží do jiného státu), se budou zdráhat plnit své závazky vůči úpadci z obavy před nezaplacením. Naopak dodavatelé, kteří své plnění již poskytli, budou muset v případě úpadku zahraničního obchodního partnera přihlásit pohledávky za poskytnuté plnění do majetkové podstaty. Dá se též předpokládat, že zahraniční dlužníci úpadce nebudou plnit své závazky v naději, že správce majetkové podstaty (insolvenční správce) nebude schopen vynutit splnění jejich závazků v zahraničí. Dosavadní obchodní partneři začnou hledat na trhu jiné obchodní partnery a je-li to možné, přestanou s úpadcem obchodovat. Kumulace těchto reakcí povede zpravidla k dalšímu zhoršení ekonomické situace úpadce.²³

Zvlášť významné subjekty mezinárodního obchodu a světové ekonomiky vůbec představují nadnárodní koncerny mající svůj majetek či dceřiné společnosti v mnoha různých státech. V případě úpadku takového subjektu nastává zvláště komplikovaná situace. Může tak dojít k situaci (a v praxi k ní skutečně často dochází), že je v různých státech zahájeno více insolvenčních řízení, v jejichž rámci se věřitelé domáhají uspokojení svých pohledávek z majetku situovaného v těchto státech. Najít vhodné řešení úpadku v případě, kdy ohledně majetku dlužníka probíhá v různých státech několik na sobě nezávislých insolvenčních řízení, je velice náročné a šance, že takové řešení povede maximálnímu a spravedlivému uspokojení věřitelů či k případné

---

²³ *Kučera, Z.; Pauknerová, M.; Růžička, K. a kol., Právo mezinárodního obchodu. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 369.*

reorganizaci úpadce, je velmi malá. „*Je tedy zřejmé, že existuje obecný zájem na tom, aby insolvenční řízení, která se dotýkají více států, byla řešena pokud možno jednotně dle unifikovaných či harmonizovaných pravidel a za vzájemné komunikace a informovanosti správců podstaty, soudců i věřitelů.*“²⁴ Právě tyto praktické důvody vedly ke vzniku právních norem, a to na vnitrostátní i mezinárodní úrovni, které se mají aplikovat v případě insolvenčních řízení majících dopad ve více státech; jejich soubor pak představuje mezinárodní insolvenční právo ve výše naznačeném smyslu.

1.3.1. PŘEDMĚT MEZINÁRODNÍHO INSOLVENČNÍHO PRÁVA

Mezinárodní insolvenční právo upravuje otázky spojené s insolvenčními řízeními, která mají v důsledku přítomnosti mezinárodního prvku vztah k cizím právním řádům. Jedná se především o soubor právních norem upravujících kolize vznikající v případě, že určité insolvenční řízení se svými předpoklady nebo následky dotýká různých států. Jak již bylo v mnohém naznačeno, mezinárodní insolvenční právo zahrnuje normy procesněprávní i hmotněprávní a upravuje jak vztahy soukromoprávní, tak veřejnoprávní. Předmětem mezinárodního insolvenčního práva je zejména úprava těchto otázek:

- uznání účinků zahájení insolvenčního řízení v jiném státě,
- mezinárodní příslušnost soudů určitého státu k insolvenčnímu řízení,
- kolizní úprava určující rozhodné právo pro insolvenční řízení a pro řešení otázek s ním spojených,
- otázky právní pomoci (spolupráce) v insolvenčním řízení.²⁵

1.3.2. HISTORICKÝ VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO INSOLVENČNÍHO PRÁVA

Ke vzniku společenské potřeby procesního řešení úpadku je třeba splnění určitých (svou podstatou převážně ekonomických) předpokladů. Jedná se zejména o

---

²⁴ *Kučera, Pauknerová, Růžička a kol.*, Právo mezinárodního obchodu, s. 372.

²⁵ Srov. např. Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 35 či předmět úpravy Vzorového zákona UNCITRAL či nařízení Rady (ES) 1346/2000.

rozvinuté peněžní hospodářství, odpovídající rozsah a úroveň trhu a volný pohyb obyvatelstva s možností vícestranných právních styků.²⁶ Aby tato potřeba zahrnula též tvorbu právního rámce pro insolvenční řízení, v nichž se objevuje mezinárodní prvek, musí se k již vytčeným předpokladům připojit čilý přeshraniční styk mezi subjekty podléhajícími různým jurisdikcím, zejména pak v oblasti mezinárodního obchodu.

Problematika mezinárodního insolvenčního práva však není předmětem zájmu (zejména mezinárodní právní praxe) jen v posledních desetiletích. Určité pokusy o mezinárodněprávní regulaci vztahů souvisejících s úpadkem se vyskytly již v 17. století. Zřejmě nejstarší mezinárodní smlouvou, která se touto otázkou zabývá, je ujednání mezi státy Holland a Utrecht z roku 1689.²⁷ Systematičtější přístup k úpravě otázek souvisejících s mezinárodními účinky insolvence přinesly až smlouvy uzavírané v první polovině 19. století Švýcarskou konfederací a některými německými státy.²⁸ O komplexnější řešení mezinárodních aspektů insolvence se pokoušela i Haagská konference o mezinárodním právu soukromém v letech 1894, 1904 a 1925; tyto snahy však ke vzniku mnohostranné mezinárodní smlouvy nevedly.

Po druhé světové válce navázala na zmíněné snahy až aktivita na poli Evropského hospodářského společenství. V roce 1963 byla při Komisi Evropských společenství zřízena pracovní skupina pro insolvenční právo, a to i s ohledem na to, že Evropská úmluva o soudní příslušnosti a vykonatelnosti z roku 1968 (tzv. Úmluva Brusel I, která byla později transformována do nařízení Rady (ES) č. 44/2001, tzv. nařízení Brusel I) ze své působnosti výslovně vyňala insolvenční řízení a jejich uznávání. Návrhy, které tato skupina v letech 1970 a 1980 připravila, však odezvu mezi členskými státy nenašly. Pouhé národní účinky insolvenčních řízení, a tedy i neschopnost zahrnout do podstaty majetek nacházející se na území jiných států, stejně jako znevýhodňování zahraničních věřitelů představovaly brzdu mezinárodního pohybu kapitálu. Tyto důvody vedly alespoň k částečným úspěchům na poli mezinárodní regulace insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem. V rámci Rady Evropy došlo

---

²⁶Zoulík, Vývoj insolvenčních řízení, s. 154.

²⁷Bělohávek, A. J., Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 1.

²⁸Například dohoda s Velkovévodstvím bádenským z roku 1808, s Královstvím württemberským z roku 1826, bavorským z roku 1834 a saským z roku 1837.

v roce 1990 po několikaletém projednávání k uzavření Úmluvy Rady Evropy o určitých aspektech konkursu (tzv. Istanbulská úmluva, která nebyla v ČR ratifikována). Ta však nikdy nevstoupila v platnost pro nízký počet států, které ji podepsaly a skutečně ratifikovaly.

Dalším pokusem o unifikaci kolizních norem pro oblast insolvenčních řízení ve všech členských státech EU (pomocí tzv. subsidiární smlouvy; po vzoru Úmluvy Brusel I či Římské úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy) bylo vytvoření Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení z roku 1995 (tzv. Lucemburská úmluva), jíž do března následujícího roku podepsalo čtrnáct z tehdejších patnácti členských států. Po jejím otevření k podpisu panovala obava, že i tuto úmluvu potká obdobný osud jako její faktickou předchůdkyni, Istanbulskou úmluvu. I z tohoto důvodu byl k Úmluvě Evropské unie o insolvenčním řízení vypracován podrobný komentář, tzv. Virgos-Schmitova zpráva²⁹, která představuje jeden z nejvýznamnějších zdrojů pro interpretaci evropského mezinárodního insolvenčního práva. Úmluva EU o insolvenčním řízení skutečně nikdy nenabyla účinnosti. Jejím přijetí zabránila Velká Británie, a proto se Německo a Finsko rozhodly podat na základě oprávnění založeného Amsterodamskou smlouvou (čl. 66 ve spojení s čl. 67 odst. 1 SES)³⁰ návrh na transformaci této úmluvy do formy obecně závazné, bezprostředně použitelné komunitární normy, tedy nařízení. Celé znění úmluvy tak bylo převzato do textu nařízení, jež bylo doplněno o poměrně rozsáhlou preambuli a přijato dne 29. května Radou ES jako nařízení č. 1346/2000 o insolvenčním řízení (dále též jen „Nařízení“ či „nařízení 1346/2000“).

Evropské mezinárodní insolvenční právo však není obsaženo pouze v nařízení 1346/2000. Jeho úpravu je možno nalézt též v tzv. směrnicovém právu. Důvodem pro přijetí směrnic na tomto úseku bylo vynětí specifických insolvenčních řízení (týkajících

---

²⁹ Rada EU: Report on the Convention of Insolvency Proceedings, 3. 5. 1996; dostupné z WWW např.: <<http://aei.pitt.edu/952/>>, [cit. 2010-09-04]. Expertní zpráva Miguela Virgose a Etienne Schmita k Úmluvě EU o insolvenčním řízení, tisk Rady č. 12830/95, Brusel 1995; příp. Rada, dokument č. 6500/96, DRS 8 (CFC) Brusel, 3. 5. 1990.

³⁰ Čl. 66 SES ve znění Amsterodamské smlouvy: „Rada přijímá postupem podle článku 67 opatření k zajištění spolupráce mezi příslušnými složkami správních orgánů členských států v oblastech podle této hlavy, jakož i spolupráce mezi těmito složkami a Komisí.“ Čl. 67 odst. 1 SES ve znění Amsterodamské smlouvy: „Rada rozhoduje během přechodného období pěti let po vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost na návrh Komise nebo z podnětu členského státu a po konzultaci s Evropským parlamentem jednomyslně.“

se převážně institucí působících na finančním trhu) z působnosti Nařízení. Jedná se například o směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/26/ES o neodvolatelnosti vypořádání v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry, 2001/17/ES o reorganizaci a likvidaci pojišťoven či směrnici 2001/24/ES o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí.³¹

Snaha o úpravu insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem se však neomezila jen na evropské integrační instituce. Na půdě Mezinárodní organizace pro obchodní právo při Organizaci spojených národů (UNCITRAL) byl vypracován Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní insolvenční, jenž se stal významným instrumentem pro sjednocování národních úprav, pročež je mu v příslušné části této práce věnovaná větší pozornost.³² O sjednocení mezinárodní úpravy se snaží též četná další regionální uskupení a kooperační obchodní skupiny. Taktéž Světová banka a Mezinárodní měnový fond požadují od států, jimž poskytují úvěry, fungující insolvenční právo vycházející v jeho mezinárodních aspektech především ze Vzorového zákona UNCITRAL.³³

1.3.3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO INSOLVENČNÍHO PRÁVA - OBECNĚ

Mezinárodní insolvenční právo, jak ostatně vyplývá z předchozího historického exkursu, není kodifikováno. Důsledkem všemožných snah o právní úpravu otázek souvisejících s insolvenční mající mezinárodní rozměr je stav, kdy je jeho úprava roztroušena v pramenech velmi rozličné povahy – vnitrostátní, supranacionální i mezinárodní. Tento stav je nepochybně projevem komplexnosti vztahů a činitelů v oblasti mezinárodního insolvenčního práva, resp. mezinárodního práva soukromého a procesního vůbec.³⁴

Zvláštnost charakteristickou pro mezinárodní insolvenční právo, jež hraje zásadní roli pro jeho aplikaci v České republice, představuje skutečnost, že je poměrně

---

³¹ *Kapitán, Z.*, Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Část IX. Základní principy úpravy evropského insolvenčního práva a nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkových řízeních. Právní fórum, 2005, č. 10, s. 369.

³² Srov. kap. 2.4.

³³ *Bělohávek*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 5.

³⁴ *Čihula*, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 37.

zevrubně upraveno evropským právem. Evropská úprava však spíše naplňuje literu SES a směřuje k usnadnění a realizace soudní spolupráce v občanských věcech ve smyslu jejího čl. 65³⁵, jenž zakládá pravomoc Společenství k přijetí opatření na tomto úseku. Evropské právo však pochopitelně nemůže upravovat veškeré otázky spojené s řešením úpadku, v němž je přítomen mezinárodní prvek. Úprava mezinárodního insolvenčního práva ve vztahu ke třetím státům je nadále věcí členských států. V těchto vztazích pak nachází své uplatnění forma mezinárodní smlouvy (zpravidla bilaterální). Mezinárodní spolupráce v oblasti mezinárodního insolvenčního práva je však velmi omezena a stále nesnese srovnání se spoluprací týkající se ostatních druhů civilního procesu. Problematika insolvenčního řízení bývá zpravidla z mezinárodních smluv upravujících justiční spolupráci v civilních věcech vyloučena.

Mezi prameny českého mezinárodního insolvenčního práva, jimž se budeme s ohledem na postavení věřitelů podrobněji věnovat v druhé části práce, tak lze zařadit:

1. nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o insolvenčním řízení,
2. mezinárodní smlouvy a
3. zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) a další zákony.

Zatímco nařízení 1346/2000 lze považovat (s ohledem na rozsah jím upravené materie a četnost jeho aplikace) za hlavní pramen českého mezinárodního insolvenčního práva, jsou mezinárodní smlouvy v této oblasti poměrně výjimečným jevem. Česká republika dokonce není stranou žádné mnohostranné mezinárodní smlouvy, jež by tyto otázky upravovala. Existuje pouze několik starších dvoustranných mezinárodních smluv. Možnost jejich použití v insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem je však značně omezena především s ohledem na to, že byly uzavřeny s členskými státy Unie a předmětné vztahy se tak budou řídit nařízením 1346/2000. Pramenem českého mezinárodního insolvenčního práva je též insolvenční zákon, jenž však upravuje sledovanou materii velmi stručně a nedostatečně.³⁶ Zcela totiž opomíjí otázky vztahu ke

---

³⁵ V účinné úpravě na čl. 65 SES navazuje již zmíněný čl. 82 SFEU.

³⁶ Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 39.

třetím (nečlenských) zemím a omezuje se jen na řízení s tzv. evropským mezinárodním prvkem.

1.3.4. ZÁKLADNÍ PRINCIPY MEZINÁRODNÍHO INSOLVENČNÍHO PRÁVA

V oblasti mezinárodního insolvenčního práva rozeznáváme dva základní principy: princip univerzality a princip teritoriality. Při posuzování příklonu určité právní úpravy k některému z těchto principů je základním kritériem míra, v jaké předmětná úprava přiznává v tuzemsku účinky insolvenčním řízením zahájeným na území cizího státu; a naopak, zda domácí insolvenční řízení má účinky i v zahraničí.

1.3.4.1. PRINCIP UNIVERZALITY

Projevem uplatnění zásady univerzality v mezinárodním insolvenčním řízení je právní stav, kdy účinky insolvenčního řízení zahájeného v jednom státě mají dopad na veškerý majetek (veškerá aktiva) úpadce bez ohledu na to, zdali se nachází na území tohoto státu či v zahraničí. Veškerý majetek úpadce tak může být správcem podstaty zahrnut do podstaty jediné, ať již se tento majetek nachází kdekoli. Ohledně majetku téhož úpadce je tak v ideálním případě vedeno pouze jediné řízení. Toho je možné dosáhnout pouze tehdy, jestliže úprava mezinárodní příslušnosti pro vedení insolvenčního řízení bude upravena tím způsobem, že insolvenční řízení zahájené v jednom státě vyloučí zahájení insolvenčního řízení se stejným úpadcem ve státě jiném. Plné uplatnění zásady univerzality tak ve svém důsledku přináší jednotu insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem. Takové řízení pak provádí jediný orgán (zpravidla soud), a to dle pravidel jediného – domácího - právního řádu. Tento rozhodný právní řád je označován jako *lex fori concursus*. Z uvedeného též vyplývá, že nutným důsledkem univerzalistického přístupu k mezinárodním insolvenčním řízením (viděno opačnou optikou) je uznání účinků zahraničního insolvenčního řízení na domácím území.³⁷

Hospodářská činnost potenciálních úpadců (zejména podnikatelů) stále častěji přesahuje hranice států, v nichž se nachází centrum jejich činnosti a zájmů. Byť se jeví

---

³⁷ Tichý, L., Základní orientace mezinárodního práva konkurzního. AUC Iuridica (UK), 1994, č. 1, s. 15.

uplatnění principu univerzality v tomto kontextu jako přístup velmi vhodný (pokud ne nezbytný), naráží nutně na základní pojmovou charakteristiku práva, jíž je jeho imanentní teritorialita, tedy územní omezenost daná územím státu, na němž je uplatňována veřejná moc, která určitou právní normu stanovila, příp. její aplikaci jiným způsobem připustila. Princip univerzality v oblasti mezinárodního insolvenčního práva představuje ve své ryzí podobě spíše teoretický postulát, jenž je v rozdílné míře uplatňován při tvorbě návrhů nových právních úprav i řešení konkrétních sporů vyplývajících z řešení úpadku s mezinárodním rozměrem. Je třeba si však uvědomovat, že: „*neuznání univerzality insolvenčního řízení ve druhém státě vede neodvratně k více (hlavním či primárním) řízením nad majetkem jednoho úpadce s rizikem prolínání kompetencí jednotlivých orgánů, k chaosu a neřešitelným sporům. S ohledem na odlišné pojetí úpadku, jeho rozsahu a tím i odlišné právní normy upravující úpadek, mohou totiž být (a v praxi také bývají) účinky prohlášení úpadku v příslušných státech odlišné.*“³⁸

V praxi se je tak možné hovořit spíše o principu *omezené (umírněné, kontrolované) univerzality*³⁹, který předpokládá jedno hlavní insolvenční řízení, v jehož rámci se aplikuje *lex fori concursus*, ne však bezvýjimečně. Paralelně s hlavním řízením mohou probíhat tzv. vedlejší (sekundární, doplňková) insolvenční řízení s účinky omezenými jen na území určitého státu, podle jehož právního řádu jsou též vedena. Tato vedlejší řízení slouží především k ochraně zájmu místních věřitelů a ulehčení procesního postupu hlavního řízení.⁴⁰

1.3.4.2. PRINCIP TERITORIALITY

Protipól principu univerzality (v ideálnětypickém pojetí) představuje princip teritoriality (partikularity). Zásada teritoriality je historicky starší a je výrazem snahy jednotlivých států o maximální zachování vlastní svrchovanosti.⁴¹ Jeho plné uplatnění

---

³⁸ Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 78.

³⁹ Kapitán, Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Část IX. Základní principy úpravy evropského insolvenčního práva a nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkových řízeních, s. 370.

⁴⁰ Sov. kap. 2.1.7. a 2.4.3., tedy provedení této zásady v nařízení 1346/2000 a Vzorovém zákoně UNCITRAL o mezinárodní insolvenční.

⁴¹ Kučera, Pauknerová, Růžička a kol., Právo mezinárodního obchodu, s. 372.

znamená, že účinky insolvenčního řízení jsou omezeny výhradně na území státu, který řízení zahájil. Nachází-li se majetek úpadce na území více států, může vedle sebe probíhat několik na sobě nezávislých řízení. Insolvenční řízení zahájené v cizině tedy nevyvolává právní následky (nemá právní účinky) v tuzemsku; stejně tak insolvenční řízení zahájené v tuzemsku nezpůsobuje právní následky v cizině. Při tomto vymezení nedochází k právním následkům ve druhém státě dokonce ani v případě, kdy zde insolvenční řízení neprobíhá a správce pouze nárokuje vydání majetku úpadce do ciziny pro účely řízení, v jehož rámci byl ustanoven. Takový přístup, který umožňuje úpadci uniknout před věřiteli převedením majetku do ciziny, se však jeví jako velmi neefektivní a jeho uplatnění by vedlo k masivnímu neplnění dlužnických závazků. Proto se v praxi setkáme spíše s uplatněním *omezené (umírněné, kontrolované) teritoriality*, která může mít mnoho různých podob.⁴²

1.3.4.3. UNIVERZALITA VS. TERITORIALITA

Případy insolvence s mezinárodním prvkem se staly realitou. Převaha principu univerzality, který přenáší účinky insolvenčního řízení, v němž je přítomen mezinárodní prvek, přes hranice státu, v němž bylo toto řízení zahájeno, se tak jeví jako nezbytná. Tento trend prokazuje jak principiální pojetí nařízení 1346/2000, tak Vzorového zákona UNCITRAL. Vzorový zákon předpokládá k uplatnění univerzálních účinků zahraničního řízení uznání příslušným domácím státem ve formě soudního rozhodnutí. Nařízení jde v tomto směru ještě dále, když stanoví, že rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení učiněné soudem členského státu, je automaticky uznáno ve všech členských státech, a to od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě, který řízení zahájil.⁴³

Je však pochopitelné, že se každý stát obává, že takový příklon k univerzalistickému pojetí mezinárodního insolvenčního práva by mohl potenciálně znamenat ohrožení klíčových zásad jeho právního řádu, na nichž je třeba bezvýjimečně trvat. I v oblasti mezinárodního insolvenčního práva se tak uplatňuje výhrada veřejného

---

⁴² Srov. níže výklady týkající se relevantní právní úpravy z hlediska této práce (část 2.).

⁴³ Kapitola III. čl. 15-24 Vzorového zákona, Čl. 16 odst. 1 nařízení 1346/2000.

pořádku jako *ultima ratio* umožňující odepření uznání zahraničního insolvenčního řízení, a to i ve vztahu mezi členskými státy Unie.⁴⁴

Uvedený vývojový trend, který pramení zejména z ekonomické globalizace a koncentrace kapitálu v mamutích nadnárodních koncernech (které mají svou odezvu v politické sféře a tím i v normotvorbě), má však i své odpůrce. Zastánci principu teritoriality podporují převážně taková normativní řešení, která spočívají na zachování územně omezených účinků jednotlivých národních insolvenčních řízení v kombinaci s propracovanou spoluprací (právní pomocí) soudních orgánů a správců v insolvenčních věcech. Prosazují tak princip teritoriality v modifikovaném pojetí – tzv. *kooperativní teritorialitu*.⁴⁵ Je však přinejmenším nejisté, zdali může tento přístup skutečně postihnout všechny rozmanité otázky, které se mohou vyskytnout v insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem⁴⁶, či přinejmenším aspirovat na výsledky, které přináší realizace principu *omezené univerzality*, která fakticky odbourává konflikty mezi jednotlivými právními řády nastolením dominance právního řádu toho státu, jehož orgány zahájili insolvenční řízení. Právní řád ostatních dotčených států se uplatňuje jen ve velmi omezené míře.

1.3.4.4. ZÁSADA LEX FORI (CONCURSUS)

Východiskem pro jakékoli insolvenční řízení by měl být jeho jednotný, tzv. *insolvenční statut* (též *lex concursus*), tedy určitá národní právní úprava, kterou se bude konkrétní řízení řídit. Tímto statutem by se pak měly řídit jak samo insolvenční řízení, tak všechny otázky s ním spojené (ať již povahy procesněprávní či hmotněprávní) i jeho účinky. Věda i praxe mezinárodního insolvenčního práva se shodují, že na všechny otázky spojené s insolvenčním řízením by mělo být použitelné právo toho státu, jehož

---

⁴⁴ Čl. 26 nařízení 1346/2000, čl. 6 Vzorového zákona.

⁴⁵ Kipnis, A. M., Beyond UNCITRAL: Alternatives to Universality in Transnational Insolvency. Denver journal of international law and policy, 2008, č. 36/2, s. 181. Dostupné z WWW: <<http://law.du.edu/documents/djilp/36No2/Beyond-UNCITRAL-Alternatives-Universality-Transactional-Insolvency-Alexander-M-Kipnis.pdf>>. Srov. též články LoPucki, L. M., The Case for Cooperative Territoriality in International Bankruptcy. Michigan Law Review, 2000, č. 98, s. 2216 a násl. či LoPucki, L. M., Cooperation in International Bankruptcy: A Post-Universalist Approach, Cornell Law Review, č. 84, s. 696 a násl. Dostupné z WWW: <<http://www.lawschool.cornell.edu/research/cornell-law-review/upload/Lopucki.pdf>>.

⁴⁶ Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 90.

soud insolvenční řízení zahájil (tzv. *lex fori concursus*). Podle tohoto pravidla určuje rozhodné právo i čl. 4 odst. 1 nařízení 1346/2000. Takové řešení odpovídá potřebě rovné a správné aplikace právních norem upravujících insolvenční řízení a požadavku na jednotnost řízení. Toto řešení vylučuje též praktickou potřebu složitějšího rozlišování mezi procesními a hmotnými pravidly insolvenčního práva.⁴⁷ Problematice insolvenčního statutu je věnována pozornost též v rámci kapitoly věnované nařízení 1346/2000.

1.4. VĚŘITEL A INSOLVENČNÍ VĚŘITEL

Pojem *věřitele* (kreditor) se řadí mezi fundamentální, definiční pojmy závazkového práva. Tvoří párovou dvojici s pojmem *dlužník* (debitor). Závazkové právo lze definovat právě jako onu část soukromého práva, která upravuje vztahy mezi dlužníky a věřiteli, čili vztahy věřitelsko-dlužnické. Věřitel je ve vzájemném (korelativním) závazkovém vztahu nositelem určitého subjektivního oprávnění (*pohledávky*) požadovat od dlužníka určité plnění (*dluh*).⁴⁸

Vztah dlužníka a věřitele (v obecné rovině, bez ohledu na recentní českou právní úpravu), který byl původně vztahem závazkovým, se mění okamžikem podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení⁴⁹ směřujícího proti dlužníkovi k insolvenčnímu soudu. Věřitel takového dlužníka, pokud se ten skutečně nachází v úpadku, je zpravidla důsledky tohoto návrhu dotčen bez ohledu na to, zdali je či není přímo jeho navrhovatelem a zdali je mu tato skutečnost vůbec známa. Rozhodnou změnu závazkového vztahu přináší okamžik, kdy soud, či jiný příslušný orgán rozhodne o úpadku a dlužník se tak stává dlužníkem insolvenčním (úpadcem).

Jak již bylo naznačeno výše, snaha o to, aby všichni úpadcovi věřitelé mohli uplatnit své nároky a aby došlo k jejich spravedlivému a rovnoměrnému uspokojení, byla hlavním důvodem k tomu, aby se insolvenční řízení etablovalo jako zvláštní druh

---

⁴⁷ Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 90.

⁴⁸ Srov. např.: Knappová, M.; Švestka, J.; Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha : ASPI. 2005, s. 20, 65, 67; Hendrych, D. a kol., Právní slovník. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009.

⁴⁹ V českém právním řádu „insolvenční návrh“ dle § 97 InsZ.

civilního procesu. Tento požadavek se projevuje v zásadě „*par conditio creditorum*“, která vyjadřuje možnost, aby všem věřitelům úpadce bylo v rámci insolvenčního řízení umožněno uplatnění jejich práv. Je samozřejmé, že v konkrétních právních úpravách má tato zásada četné výjimky spočívající v tom, že určité skupiny věřitelů mají zvláštní postavení, které je odůvodněno specifickou povahou jejich pohledávek, okolnostmi jejich vzniku nebo jejich zajištěním. Podstatné však, ve vztahu k naplnění této zásady, je, že tato diferenciacie není založena na nahodilých okolnostech, ale má věcné opodstatnění.⁵⁰

Mezinárodní smlouvy ani evropské legislativní akty obsahující normy mezinárodního insolvenčního práva zpravidla zvláštní definici pojmu věřitel, resp. insolvenční věřitel neobsahují, byť jej obvykle používají (jako kupř. nařízení 1346/2000). Není k tomu však ani žádný zvláštní důvod. Jedná se zpravidla o soubory kolizních norem, které odkazují dle stanovených určovatелů na rozhodný právní řád. Záleží proto až na právním řádu konkrétního státu, koho za insolvenčního věřitele označí a jaký rozsah práv a povinností mu v rámci insolvenčního řízení vymezí. Spíše výjimečně se v těchto pramenech mezinárodního insolvenčního práva setkáváme s přímou úpravou, která garantuje určité minimální postavení insolvenčních věřitelů, některá jejich specifická procesní práva zaručující jejich právní ochranu. V případě nařízení 1346/2000 se jedná například o právo přihlásit současně pohledávku v hlavním a kterémkoli sekundárním řízení, právo být informován o zahájeném insolvenčním řízení a způsobu přihlašování pohledávek. Obdobnou modelovou (nabízenou) úpravu můžeme nalézt i v ustanoveních Vzorového zákona UNCITRAL.⁵¹

Postavení věřitelů tedy určuje (s výše naznačenou výjimkou přímé úpravy některých minimálních standardů jejich postavení v insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem) právo rozhodné. Bude jím zpravidla, jako v případě nařízení 1346/2000, *lex fori concursus*. Jednotlivým právům insolvenčních věřitelů v insolvenčních řízeních majících mezinárodní dimenzi je věnována pozornost při rozboru

---

⁵⁰ Winterová, Civilní právo procesní, s. 629, 644.

⁵¹ V podrobnostech srov. kap. 2.2. a 2.4. této práce.

relevantní právní úpravy a praktických problémů plynoucích z uplatňování těchto práv, a to zejména v souvislosti s nařízením 1346/2000 a Vzorovým zákonem UNCITRAL.

2. RELEVANTNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA

2.1. OBECNĚ O NAŘÍZENÍ Č. 1346/2000

2.1.1. DŮVODY VZNIKU NAŘÍZENÍ

Evropská unie si v Amsterdamské smlouvě stanovila za cíl vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva.⁵² K naplnění tohoto cíle je mimo jiné potřeba zajistit v jednotlivých členských státech sjednocení či alespoň sblížení právních norem, které mají dopad na fungování vnitřního trhu. V oblasti insolvenčního řízení však nadále existují mezi právními řády jednotlivých členských států zásadní rozdíly. Právě tyto rozdíly a spolu s odlišnostmi v hmotněprávní úpravě hrají významnou roli v rámci insolvenčních řízení, v nichž se vyskytuje mezinárodní prvek. Jak již bylo poznamenáno výše, byly to právě stále vzrůstající počet mezinárodních insolvenčních řízení s tzv. evropským mezinárodním prvkem, rozdílnost právních úprav insolvenčních řízení a převažující „neochota“ členských států k uznávání zahraničních insolvenčních řízení, které vedly na základě pravomoci v člancích 61 písm. c), 65 a 67 odst. 1 SES k vydání **Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o insolvenčním řízení** (*Council Regulation (EC) No 1346/2000 on insolvency proceedings*)⁵³, které nabylo účinnosti 31. května 2002.⁵⁴ Jak

---

⁵² Srov. výklad v části první této práce věnovaný evropskému mezinárodnímu právu soukromému a historickému vývoji mezinárodního insolvenčního práva (kap. 1.2. a 1.3.2.)

⁵³ Poznámka k terminologii: Česká právní nauka zabývající se problematikou nařízení 1346/2000 opakovaně zaujala velmi kritický postoj jak k použití některých pojmů v jeho anglické verzi, tak (a to primárně – s ohledem na aplikaci Nařízení v České republice) k terminologii, která byla použita při jeho oficiálním překladu do českého jazyka [srov. např.: *Mrázek, J.*, Insolvenční právo EU a právní úprava v ČR. Právní rádce, 2004, č. 12 (Praktická příručka), s. IV; *Šabatka, P.*, Mezinárodní pravomoc podle nařízení o insolvenčních řízeních. Právní rozhledy, 2006, č. 3, s. 95 a násl; *Bělohlávek, A. J.*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 22]. Jako problematický se jeví již samotný překlad názvu Nařízení. Anglický název „Council Regulation (EC) No 1346/2000 on insolvency proceedings“ je přeložen jako „Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení“. Plurál obsažený v anglické verzi předjímá, že se Nařízení bude vztahovat na nejrozličnější formy insolvenčních řízení, které jsou navíc uvedeny v jeho přílohách. Jednotné číslo v českém překladu je tak v tomto směru poněkud nepřesné a matoucí. Insolvenční řízení však může v úpravách jednotlivých členských států představovat sřezší termín pro různé postupy řešení úpadku, jako je tomu i v České republice. V tomto kontextu by tak bylo možno překlad názvu Nařízení v jednotném čísle připustit. Dalším velmi problematickým bodem je překlad adjektiva „insolvency“ jako „úpadkové“. Jedná se jistě o dva odlišné termíny, kdy insolvenční nelze ztotožňovat s úpadkem ani v ideálnětypickém, a ve většině národních právních úprav ani v pozitivněprávním pojetí. V této práci je použito překladu „nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o insolvenčním řízení“, přičemž je kvitován i překlad použitý prof. Bělohlávkem

již bylo zmíněno, přímou předchůdkyní Nařízení byla Úmluva EU o insolvenčním řízení (tzv. Lucemburská úmluva), která však nikdy nevstoupila v platnost.

Nařízení 1346/2000, ve znění pozdějších nařízení, kterými se mění seznamy insolvenčních řízení a správců v jeho přílohách A, B a C⁵⁵, je zcela zásadním instrumentem mezinárodního insolvenčního práva, který vstoupil v České republice v platnost a účinnost dnem jejího přistoupení k EU, tedy 1. května 2004. Nařízení nahradilo dosud platné mezinárodní smlouvy uzavřené mezi členskými státy, jejichž demonstrativní výčet je uveden v čl. 44 odst. 1. V případě České republiky nahradilo Nařízení dnem jejího vstupu do EU smlouvy o právní pomoci, které uzavřela Česká republika, resp. Československo, s Řeckem, Kypr, Francií a Itálií. Nařízení není závazné ani použitelné ve vztahu k Dánsku; Velká Británie a Irsko se přes své výhrady k Amsterdamské smlouvě podílejí na režimu Nařízení (tzv. *opt-in*).⁵⁶

2.1.2. ÚČEL NAŘÍZENÍ

Za základní smysl nařízení 1346/2000 je považováno především vytvoření souboru kolizních norem, přímo aplikovatelných na celém území Unie, který by nahradil jak národní úpravu mezinárodního práva soukromého a procesního (pro aplikaci na vztahy mezi členskými státy), tak mezinárodní smlouvy mezi členskými státy na tomto úseku, a tím i naplnění „prostoru“ ponechaného v Bruselské úmluvě I, později též v nařízení Brusel I, jehož čl. 1 odst. 2 písm. b) výslovně stanoví, že se toto

---

v jeho Komentáři: „Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o insolvenčních řízeních“. Je však třeba připomenout, že „*termíny komunitárního* [platí nadále o evropském právu i po zániku Společenství, pozn. aut.]*práva jsou předmětem vlastního, evropského výkladu, jenž nemůže být zatížen konotacemi způsobenými významovými nuancemi právních řádů členských států Evropské unie;*“ [in Kapitán, Z., Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Část IX. Základní principy úpravy evropského insolvenčního práva a nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkových řízeních. Právní fórum, 2005, č. 10, s. 374]. Při vědomí těchto terminologických problémů je v této části práce používáno pojmů insolvence a úpadek (a všech slov od nich odvozených i spojení, v nichž se vyskytují) jako synonym.

⁵⁴ Brodec, J., Uznání a výkon soudních rozhodnutí v Evropské unii. Disertační práce. Praha : Právnická fakulta UK, 2006, s. 90.

⁵⁵ Nařízení bylo dosud v tomto směru novelizováno těmito akty: Aktem o podmínkách přistoupení České republiky a dalších 9 států k zakládajícím smlouvám a nařízeními č. 603/2005, 1791/2006, 681/2007, 788/2008 a prováděcím nařízením (vydaným již na základě nového primárněprávního rámce) č. 210/2010.

⁵⁶ Srov. body (32) a (33) preambule k nařízení 1346/2000. Kde se v této práci hovoří o členských státech, příp. jiných členských státech, jsou myšleny členské státy Evropské unie s výjimkou Dánska.

nařízení nevztahuje na „*konkursy, vyrovnání a podobná řízení*“. Přijetí nařízení 1346/2000 bylo pochopitelně reakcí na problémy spojené s insolvenčními řízeními, které probíhaly v některém ze členských států, ve kterých se vyskytl mezinárodní prvek spojený s jiným členským státem. Je však třeba připustit, že formou nařízení lze v oblasti mezinárodního práva soukromého (tím spíše při převažujícím použití kolizní metody úpravy) dosáhnout sjednocení norem jen do jisté míry, jelikož samo nařízení je aplikováno zásadně orgány členských států, a to v rámci řízení před nimi, které probíhají převážně dle norem vnitrostátního práva.⁵⁷

Hlavní cíle nařízení vyplývají již z jeho preambule (recitálu) a jsou jimi:

- řádné fungování vnitřního trhu,

Preambule uvádí, že činnosti podniků má stále více mezinárodní účinky a jsou proto stále více upravovány evropským právem. Jejich platební neschopnost pak ovlivňuje řádné fungování vnitřního trhu. Vystává tak potřeba aktu Společenství, který by koordinoval opatření, jež je třeba učinit vůči majetku dlužníka neschopného plnit své závazky (bod 3). Řádné fungování vnitřního trhu tak vyžaduje, aby mezinárodní úpadková řízení probíhala účinně, čehož má být dosaženo právě pomocí Nařízení.

- zamezení *forum shopping*.

Tento cíl je v preambuli taktéž explicitně pojmenován: „*Pro řádné fungování vnitřního trhu je nutné vyhnout se podnětům, které motivují zúčastněné strany k převodům majetku nebo soudních řízen z jednoho členského státu do druhého za účelem výhodnějšího právního postavení (tzv. forum shopping)*.“⁵⁸ Právě unifikace pravidel mezinárodní soudní příslušnosti se jeví jako vhodný způsob, jak bránit případné konkurenci soudů různých členských států.

---

⁵⁷ Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 42.

⁵⁸ Bod (4) preambule nařízení 1346/2000.

Účely a cíle nařízení se však naznačeným výčtem nevyčerpávají. Z hlediska zaměření této práce, tedy s ohledem na postavení věřitelů (čili subjektů, v jejichž zájmu má každé insolvenční řízení probíhat), se jeví jako zásadní prosazení principů omezené univerzality, ochrany věřitelů, zajištění jejich rovného postavení v rámci řízení, postižení veškerého majetku úpadce a jeho efektivní správy. Lepší ochranu zájmů zahraničních věřitelů z členských států tak lze označit za vůdčí princip a motivaci nařízení 1346/2000.⁵⁹

Již ze samotné preambule také jasně vyplývá, že záměrem evropského normotvůrce nebyl zásah do jednotlivých národních úprav insolvenčních řízení, nýbrž jasné vytýčení koordinačních vztahů mezi nimi.⁶⁰

2.1.3. OBSAH A STRUKTURA NAŘÍZENÍ

Nařízení 1346/2000 upravuje především tři oblasti mezinárodního úpadkového práva:

- mezinárodní příslušnost pro zahájení insolvenčního řízení,
- právo rozhodné pro řešení otázek souvisejících s řízením a
- uznání insolvenčního řízení v jiných členských státech.

Nařízení se člení do 5 kapitol a obsahuje celkem 47 článků. Samotnému textu nařízení je předřazena výše zmíněná preambule (recitál) čítající 33 bodů (odrážek). Jedná se o část nařízení, která předchází vlastním normativním ustanovením a představuje významnou interpretační pomůcku, a to nejen ve vztahu k účelu nařízení, ale též k významu použitých pojmů.⁶¹ K Nařízení jsou dále připojeny 3 přílohy. Taktéž tyto přílohy hrají důležitou úlohu při interpretaci a v důsledku tedy i pro aplikaci Nařízení. Příloha A obsahuje výčet řízení, které jsou v jednotlivých státech považována za řízení insolvenční ve smyslu čl. 2 písm. a) Nařízení. Příloha B stanoví, která řízení

---

⁵⁹ Bělohávek, A. J., Evropské insolvenční právo. Bulletin advokacie, 2007, č. 11, s. 39.

⁶⁰ Srov. Oberhammer, P., Von der EuInsVO zum europäischen Insolvenzrecht - Eine Zwischenbilanz über rechtspolitische Gestaltungsmittel und Ziele. KTS Zeitschrift für Insolvenzrecht, Sonderdruck 2009, s. 28.

⁶¹ Srov. např. bod (13) preambule ve vztahu k čl. 3 odst. 1 Nařízení.

jsou považována za likvidační (a tedy potenciálně vedlejší, teritoriálně omezená) podle čl. 2 písm. c) Nařízení a konečně Příloha C podává výčet osob či jiných subjektů, které jsou v jednotlivých členských státech považovány za správce podstaty ve smyslu čl. 2 písm. b) Nařízení.

Kapitola I (*Obecná ustanovení*) upravuje působnost Nařízení (čl. 1), definuje základní pojmy (čl. 2)⁶², stanoví pravidla mezinárodní příslušnosti (čl. 3), rozhodné právo (čl. 4) a výjimky z jeho použití (čl. 5 až 15).

Kapitola II (*Uznávání insolvenčního řízení*) zakotvuje zásady uznávání insolvenčních řízení a účinků zahájení řízení a jiných rozhodnutí (čl. 16 a 25), stanoví účinky uznání insolvenčních řízení (čl. 17), upravuje postavení správců podstaty (čl. 18 a 19), provádí zásadu rovnoměrného uspokojení věřitelů (čl. 20); upravuje též zveřejňování a registrací rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení (čl. 21 až 23) a odmítnutí uznání založeného na výhradě veřejného pořádku (čl. 26).

Kapitola III (*Sekundární insolvenční řízení*) zakotvuje pravidla pro koordinaci mezi hlavním a sekundárními insolvenčními řízeními (čl. 27 až 38).

Kapitola IV (*Informování věřitelů a přihlašování jejich pohledávek*) stanoví pravidla týkající přihlašování pohledávek (čl. 39), povinnosti informovat věřitele (čl. 40), náležitosti přihlášek (čl. 41) a pravidla pro užívání úředních jazyků členských států (čl. 42).

Kapitola V (*Přechodná a závěrečná ustanovení*) upravuje časovou působnost Nařízení (čl. 43), jeho vztah k starším mezinárodním smlouvám mezi členskými státy na úseku mezinárodního insolvenčního práva (čl. 44), způsob změn příloh Nařízení (čl. 45), předkládání zpráv o jeho uplatňování (čl. 46) a jeho vstup v platnost (čl. 47).

---

⁶² Vedle již zmíněných pojmů „insolvenční řízení“, „správce podstaty“, „likvidační řízení“ [čl. 2 písm. a),b),c)] definuje Nařízení ve svém čl. 2 pro své účely ještě tyto pojmy: „soud“, „rozhodnutí“, „okamžik zahájení řízení“, „členský stát, kde se nachází majetek“, „provozovnu“, jejichž vymezení sehrává z hlediska interpretace a aplikace Nařízení zcela zásadní roli [čl. 2 písm. d) až h)].

2.1.4. PŮSOBNOST NAŘÍZENÍ

2.1.4.1. ČASOVÁ PŮSOBNOST

Ustanovení nařízení 1346/2000 se vztahují pouze na úpadková řízení zahájená po jeho vstupu v platnost. Úkony dlužníka učiněné před jeho vstupem v platnost se taktéž nadále řídí právem, které se na ně vztahovalo v době, kdy byly učiněny.⁶³

Nařízení vstoupilo v platnost dnem 31. května 2002⁶⁴ a je od tohoto okamžiku závazné a přímo aplikovatelné ve všech členských státech; pro Českou republiku se tak stalo dnem jejího přistoupení k Unii, tedy 1. květnem 2004. Pro posouzení případnosti aplikace Nařízení byl rozhodný z časového hlediska samozřejmě okamžik právní moci (příp. dle terminologie některých členských států *okamžik účinnosti rozhodnutí*) rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení. Přitom je nerozhodné, zdali před tímto okamžikem byla přijata opatření za účelem zajištění ochrany práv věřitelů či jiných zájmů, které bylo nutno v insolvenčním řízení zohlednit.⁶⁵

2.1.4.2. VĚCNÁ PŮSOBNOST

Nařízení 1346/2000 se vztahuje na kolektivní insolvenční řízení, která zahrnují částečné nebo úplné zajištění majetku dlužníka a jmenování správce podstaty (čl. 1 odst. 1).⁶⁶ O která konkrétní řízení se v jednotlivých státech jedná, vyplývá z příloh A a B Nařízení. V nich obsažený výčet hlavních a sekundárních insolvenčních řízení (pro jednotlivé země v národních jazycích) tak doplňuje obecnou pozitivní definici obsaženou v úvodním ustanovení Nařízení.

2.1.4.3. OSOBNÍ PŮSOBNOST

Nařízení 1346/2000 se zásadně aplikuje na insolvenční řízení týkající se majetku dlužníka jakéhokoli druhu. Může být aplikováno na všechny právnické a fyzické osoby včetně nepodnikatelů, tedy i na spotřebitele.

---

⁶³ Čl. 43 nařízení 1346/2000.

⁶⁴ Čl. 47 nařízení 1346/2000.

⁶⁵ *Bělohávek*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 991.

⁶⁶ Oficiální český překlad hovoří o *zabavení* majetku, což je překlad poněkud matoucí; naznačující, že dochází k zániku vlastnického práva. V tomto případě se však jedná o omezení práv dlužníka k podstatě a překlad *zajištění majetku* se tak jeví vhodnějším.

Nařízení se však dle čl. 1 odst. 2 nevztahuje na insolvenční řízení týkající se majetku pojišťoven, úvěrových institucí, investičních podniků poskytujících služby spočívající v držení finančních prostředků nebo cenných papírů pro třetí osoby a podniků kolektivního investování. Vynětí těchto, tzv. finančních institucí z (osobní) působnosti nařízení má své důvody. Postupy v případě úpadku finančních institucí jsou upraveny zvláštními národními předpisy. Je zřejmě skutečně účelné ponechat v těchto případech silný vliv orgánům dohledu a dozoru nad podnikáním těchto institucí a nad správou jejich majetku v případě jejich úpadku+ takováto speciální úprava insolvence finančních institucí je však opakovaně kritizována.⁶⁷

Pokud jde o vymezení okruhu subjektů, které pod tuto výjimku spadají, je třeba vycházet z příslušných evropských předpisů, které jejich postavení upravují.⁶⁸ I insolvenční řízení těchto institucí je však upraveno evropským právem, a to ve formě směrnic (směrnice 2001/17/ES o reorganizaci a likvidaci pojišťoven, směrnice 2001/24/ES o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí), které byly následně přijaty. Jejich územní působnost je však mnohem širší, vztahují se totiž nejen na všechny členské státy (včetně Dánska), ale též na všechny ostatní státy tvořící Evropský hospodářský prostor.

V českém právním řádu byly směrnice o úpadku finančních institucí provedeny zákonem č. 377/2005 Sb., o finančních konglomerátech, kterým byly vloženy též tři nové paragrafy týkající se úpadku finančních institucí a finančního zajištění [§11 c) až e)] do zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále též „ZMPS“). Právě §§ 11 c) a d) ZMPS a zákon o finančních konglomerátech jsou tak aplikovatelnou právní úpravou na otázky mezinárodní insolvence dle českého právního

---

⁶⁷ Srov. *Bělohávek*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 73; *Čihula*, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 46-47; *Duursma-Kepplinger, H.-Ch.*; *Duursma, D.*; *Chalupsky, E.*, Kommentar - Europäische Insolvenzverordnung. 1. vydání. Vídeň : Springer Verlag, 2002, čl. 1, m. č. 47.

⁶⁸ Směrnice 77/780/EEC o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se zahájení a výkonu činnosti kreditních institucí; směrnice 73/239/EEC o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti v přímém pojištění jiném než životním a jejího výkonu; směrnice 79/267/EEC o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se zahájení a výkonu činnosti přímého životního pojištění; směrnice 93/22/EES o investičních službách v oblasti cenných papírů; směrnice 85/611/EES o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se subjektů kolektivního investování do převoditelných cenných papírů.

řádu tam, kde se Nařízení dle svého čl. 1 odst. 2 nepoužije. Pro případ, kdy bude rozhodným právem právo české, obsahuje InsZ vlastní procesní úpravu úpadku finančních institucí (Hlava IV. Úpadek finančních institucí, § 367 až 388). Na rozdíl od „běžného“ insolvenčního řízení, které se řídí nařízením 1346/2000, je pro insolvenční řízení finančních institucí typické, že se u nich striktně uplatní principy univerzality a jednoty řízení bez možnosti otevření řízení sekundárního.⁶⁹

Nařízení naopak neobsahuje žádnou úpravu insolvence koncernů majících mezinárodní rozměr. Taková úprava je tak přenechána národním zákonodárcům, což se nejeví právě vhodným. Jednotná příslušnost soudů v případě úpadku takového koncernu je z hlediska procesní ekonomie a rovného postavení věřitelů nepochybně žádoucí.⁷⁰ Této otázce je věnována pozornost na jiném místě této práce.⁷¹

2.1.4.4. MÍSTNÍ PŮSOBNOST

Nařízení 1346/2000 se vztahuje pouze na případy insolvence, v nichž je obsažen mezinárodní prvek, dotýká se tedy pouze tzv. přeshraničních či mezinárodních insolvenčních řízení. Toto obecné vymezení je však omezeno na případy insolvenčních řízení, ve kterých jsou hlavní zájmy dlužníka soustředěny ve Společenství (dnes Unii)⁷²; jak již víme, Nařízení se nepoužije ve vztahu k Dánsku. Český insolvenční zákon pro tato řízení zavádí pojem „insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem“.⁷³

2.1.5. MEZINÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOST

Jedním z ústředních pojmů Nařízení 1346/2000 je „mezinárodní příslušnost“. Mezinárodní příslušnost je jedním z klíčových témat mezinárodního práva procesního jako celku a nejinak je tomu v oblasti mezinárodního insolvenčního práva. Již preambule Nařízení stanoví, že „*pravidla o příslušnosti stanovená tímto nařízením*

⁶⁹ Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 46.

⁷⁰ Srov. níže či též Ehrlicke, U., Ries, J., Die neue Europäische Insolvenzverordnung. JuS, 2003, č. 4, s. 314; Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 115-116; Oberhammer, P., Von der EuInsVO zum europäischen Insolvenzrecht - Eine Zwischenbilanz über rechtspolitische Gestaltungsmittel und Ziele. KTS Zeitschrift für Insolvenzrecht, Sonderdruck 2009, s. 27 a násl.

⁷¹ Srov. kap. 2.2.4.1. a 2.2.4.2.

⁷² Bod (13) preambule, čl. 3 odst. 1 nařízení 1346/2000.

⁷³ § 426 InsZ.

stanoví pouze mezinárodní příslušnost, tj. členský stát, jehož soudy mohou zahájit úpadkové řízení. Místní příslušnost v rámci členského státu musí být upravena vnitrostátním právem dotyčného státu.“⁷⁴ Pravidla týkající se mezinárodní příslušnosti určují, zdali má určitý spor o právo takový vztah k určitému státu, aby se jím soudy tohoto státu zabývaly a rozhodly o něm. Mezinárodní příslušnost tak vymezuje pravomoc soudů jednotlivých států od sebe navzájem.⁷⁵

Nařízení rozlišuje mezi hlavním insolvenčním řízením s univerzálním účinkem v rámci Unie (při zohlednění jeho místní působnosti, viz výše) a mezi teritoriálně omezenými, vedlejšími řízeními. V rámci nich lze pak dále rozlišit řízení *sekundární*, která jsou na hlavním řízení závislá, byť podléhají svému vlastnímu režimu v rámci samostatně aplikovaného rozhodného práva, a řízení *partikulární*, která byla zahájena v některém členském státě, v němž dlužník nemá centrum svých hlavních zájmů, a to ještě před zahájením hlavního řízení.⁷⁶

2.1.6. HLAVNÍ INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ

K zahájení insolvenčního řízení jsou příslušné soudy tohoto členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. V případě společnosti nebo právnické osoby se za místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy, považuje sídlo, pokud není prokázán opak.⁷⁷ Ústřední pojem pro určení mezinárodní příslušnosti pro hlavní insolvenční řízení tak představuje spojení „centrum hlavních zájmů dlužníka“, často (i v dále v této práci) označované zkratkou „COMI“⁷⁸. Dle preambule Nařízení by místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, mělo odpovídat místu, ze kterého dlužník obvykle své zájmy spravuje, a je proto zjistitelné třetími osobami.⁷⁹ Je tak zřejmé, že toto kritérium bylo zvoleno namísto klasických kritérií (sídlo, majetek dlužníka) právě

---

⁷⁴ Bod (15) preambule nařízení 1346/2000.

⁷⁵ Srov. např. pojednání o pojmu mezinárodní příslušnosti in *Kučera, Z.*, Mezinárodní právo soukromé, s. 380-381 či in *Bělohlávek*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 123. I při vědomí toho, že pojem „mezinárodní příslušnosti“ zcela nekoresponduje se všemi ostatními jazykovými verzemi Nařízení a že o něm již byly vedeny v tuzemské i zahraniční literatuře rozsáhlé diskuse, je v této práci používán s ohledem na jeho všeobecnou akceptaci a na skutečnost, že byl použit v Nařízení.

⁷⁶ Bod (12) preambule a čl. 3 nařízení 1346/2000.

⁷⁷ Čl. 3 odst. 1 nařízení 1346/2000.

⁷⁸ Z anglického „centre of main interests“; něm.: „Mittelpunkt der hauptsächlichen Interessen“.

⁷⁹ Bod (13) preambule nařízení 1346/2000.

s ohledem na zájmy třetích osob, tedy především věřitelů. Musí jít o místo, které je třetím osobám zřejmé. COMI tedy představuje místo hlavního ekonomického zájmu ve smyslu výdělečném, které na rozdíl od místa obvyklého pobytu (domicilu), které je spjato s územím, k němuž má konkrétní osoba nejužší vztah. „Všeobecně by tak bylo možno říci, že hlavní zájmy jsou nejen zájmy obchodní, podnikatelské nebo profesní činnosti, nýbrž současně i všeobecné obchodní zájmy dlužníka (úpadce), přičemž takový přístup se aplikuje nejen u fyzických, nýbrž i právnických osob, nejen u podnikatelů, nýbrž i nepodnikajících osob, a je zapotřebí vždy najít takové z případných více v úvahu přicházejících míst, která vykazují nejvyšší intenzitu a k nimž vykazuje dlužník nejužší vztah.“⁸⁰

K vymezení COMI již přispěla poměrně zásadním způsobem soudní judikatura Evropského soudního dvora (dnes Soudní dvůr Evropské unie, dále též „ESD“), která bude předmětem našeho zájmu v kapitole věnované ustanovením Nařízení, která se jeví jako problematičtější ve vztahu k věřitelům.⁸¹

Zahájení hlavního řízení v jednom ze členských států má i v ostatních členských státech v zásadě tytéž účinky, jaké mu přiznává právní řád státu, který řízení zahájil.⁸² To především znamená, že majetek zajištění majetku dlužníka se zásadně řídí dle práva státu zahájení hlavního řízení. Správce podstaty je tak oprávněn v jiném členském státě kupříkladu požadovat od třetích osob vydání věcí a jiných majetkových hodnot z majetku dlužníka, zakládat, měnit, plnit či vypovídat závazkové vztahy dlužníka apod. Výjimku z tohoto univerzalistického pojetí představují právě již zmíněná vedlejší řízení – sekundární a partikulární.

2.1.7. VEDLEJŠÍ INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ

Jak již bylo uvedeno, upravuje nařízení 1346/2000 vedle hlavního insolvenčního řízení, které je vázáno na určení mezinárodní příslušnosti dle COMI úpadce, taktéž vedlejší, teritoriálně omezená insolvenční řízení a jejich vztah k řízení hlavnímu. Soudy

⁸⁰ Bělohávek, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 131.

⁸¹ Srov. kap. 2.2.4.

⁸² Čl. 17 odst. 1 nařízení 1346/2000, podrobněji v kapitole 2.1.9 věnované uznání.

členských států jsou oprávněny zahájit jedno z těchto územně omezených řízení za splnění těchto podmínek: COMI dlužníka se nachází v jiném členském státě, než má být vedlejší řízení zahájeno, a zároveň musí být ve státě, kde má být řízení zahájeno, umístěna provozovna.⁸³ Účinky takového řízení jsou omezeny pouze na majetek, který se nachází na území tohoto členského státu.⁸⁴

2.1.7.1. SEKUNDÁRNÍ ŘÍZENÍ

Ačkoli je Nařízení založeno na principu univerzality, bylo z praktických důvodů nutné upravit též institut *sekundárního řízení*, které má plnit hned několik cílů. Sekundární řízení slouží jednak k eliminaci případů, kdy by aplikace *legis fori concursus* mohla vést k znevýhodnění lokálních věřitelů; má též posílit pozici správce ustanoveného v hlavním insolvenčním řízení v případech rozsáhlých a komplikovaných insolvencí, kdy je majetek úpadce umístěn v různých státech.⁸⁵ Sekundární řízení taktéž umožňuje zařadit do podstaty takový majetek, u kterého by to s ohledem na nutné výjimky z *legis fori concursus*⁸⁶ nebylo možné.

Za sekundární řízení označujeme ta vedlejší řízení, která jsou zahájena ve státě, kde je umístěna provozovna dlužníka, a to po zahájení hlavního konkursního řízení.⁸⁷ Sekundární řízení jsou teritoriálně omezená na území státu, kde byla zahájena, a

---

⁸³ Podmínkou pro zahájení sekundárního či partikulárního insolvenčního řízení je existence provozovny (či též pobočky); ang.: *establishment*, něm.: *Niederlassung*) na území členského státu, v němž se nenachází COMI dlužníka. Čl. 2 písm. h) definuje provozovnu pro účely nařízení jako jakékoli provozní místo, kde dlužník vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských a materiálních zdrojů (čili pokud tato činnost vyžaduje nasazení personálu a majetku). Pojem „provozovny“ dle Nařízení 1346/2000 tak nelze ztotožňovat s pojmem „pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny“ použitým v čl. 5 odst. 5 nařízení Brusel I. „Provozním místem“ či „místem činnosti“ (ang.: *place of operations*, něm.: *Tätigkeitsort*) je pak potřeba rozumět každé místo, kde jsou vyvíjeny hospodářské činnosti související s účastí na trhu. Charakter (výrobní, obchodní apod.) této činnosti není rozhodný. Rozhodující je, že dlužníkovy aktivity vázané na provozovnu jsou zaměřeny „ven“, tedy na trh. U provozovny je předpokládán jistý stupeň organizace a trvalosti. (in Virgos-Schmitova zpráva, čl. 15; *Duursma-Kepplinger; Duursma; Chalupsky*, Kommentar - Europäische Insolvenzverordnung, čl.3, m.č. 63).

⁸⁴ Čl. 3 odst. 2 nařízení 1346/2000.

⁸⁵ Bod (19) preambule nařízení 1346/2000.

⁸⁶ Např. čl. 5 a 7 nařízení 1346/2000.

⁸⁷ Čl. 2 písm. g), čl. 27 nařízení 1346/2000. Zavedená terminologie pro jednotlivá teritoriálně omezená řízení dle Nařízení není v české literatuře jednotná. Terminologie této práce (tedy rozlišení na sekundární a partikulární řízení) odpovídá terminologii užívané např. in *Brodec, J.*, Uznání a výkon soudních rozhodnutí v Evropské unii. Disertační práce. Praha : Právnická fakulta UK, 2006, *Kučera, Z.; Pauknerová, M.; Růžička, K. a kol.*, Právo mezinárodního obchodu. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008 či *Bělohávek, A. J.*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007.

vztahují se pouze na ten majetek dlužníka, který se v tomto státě nachází. Sekundární řízení probíhá dle právního řádu státu, ve kterém bylo zahájeno (*lex fori concursus secundariae*); řídí se tak (po procesněprávní i hmotněprávní stránce) právem tohoto státu. Sekundární, tedy následná vedlejší řízení, musí být řízeními likvidačními⁸⁸, ve smyslu čl. 2 písm. c) Nařízení (čili jedním z řízení uvedených v příloze B nařízení).⁸⁹ Uznání hlavního řízení zahájeného soudem členského státu v jiném členském státě umožňuje v tomto jiném členském státě zahájení sekundárního řízení, aniž by byly v tomto státě zkoumány důvody insolvence ohledně tamní dlužníkovy provozovny.⁹⁰

Aplikace tohoto pravidla může vést k zajímavým důsledkům. Bude-li v některém členském státě zahájeno hlavní řízení ve smyslu čl. 3 odst. 1 Nařízení z důvodu, který insolvenční právo jiného členského státu nezná, budou soudy tohoto jiného členského státu povinny takové sekundární řízení zahájit, pokud jej navrhne správce ustanovený v rámci hlavního insolvenčního řízení.⁹¹ Soudy tohoto jiného členského státu budou v tomto případě postupovat podle zahraničního procesního předpisu, byť národní úpravy zpravidla takový postup (obdobně jako ZMPS, §48) zapovídají. Zahraniční procesní předpis však bude aplikován na základě nařízení 1346/2000, které je ve všech členských státech (s výjimkou Dánska) všeobecně závazné a bezprostředně aplikovatelné.⁹²

Sekundární řízení je řízením samostatným, které se řídí jiným rozhodným právem než řízení hlavní, o jeho zahájení rozhod soud jiného členského státu než o řízení hlavním, má taktéž vlastního správce podstaty. Identická je pouze osoba dlužníka. Sekundární řízení je však v pojetí nařízení 1346/2000 závislé na řízení hlavním, jemu podřízené a slouží především jeho účelům.⁹³ Dominance hlavního řízení je zajištěna

---

⁸⁸ Čl. 3 odst. 3 nařízení 1346/2000.

⁸⁹ Čl. 2 písm. c) „Pro účely tohoto nařízení se rozumí:... c) likvidačním řízením insolvenční řízení ve smyslu písmene a) zahrnující zpeněžení majetku dlužníka, včetně případů, kdy řízení skončí vyrovnáním nebo jiným opatřením, kterým je platební neschopnost ukončena, nebo skončí pro nedostatek majetku dlužníky. Seznam těchto řízení je obsažen v příloze B;...“

⁹⁰ Čl. 27 nařízení 1346/2000.

⁹¹ Čl. 29 písm. a).

⁹² Čl. 288 SFEU, dříve čl. 249 SES.

⁹³ Virgos-Schmitova zpráva, čl. 155.

oprávněními správce podstaty v hlavním řízení vůči řízení sekundárnímu.⁹⁴ Je-li v některém členském státě sekundární řízení zahájeno, dochází tak k omezení univerzálního účinku hlavního řízení. Účinky sekundárního řízení (jako řízení striktně teritoriálně omezeného) se omezují pouze na majetek na území toho členského státu, kde bylo zahájeno.⁹⁵ Při zahájení sekundárního řízení se tak přestávají vztahovat účinky hlavního řízení na majetek dlužníka ve státě, kde došlo k zahájení sekundárního řízení. Účinky sekundárního řízení nemohou být v ostatních státech napadány a mají být uznány bez dalších formalit.

Nařízení zdůrazňuje potřebu koordinace a kooperace mezi správci podstaty v hlavním a sekundárním insolvenčním řízení. Jak uvádí preambule Nařízení, jen úspěšná koordinace hlavního a sekundárního řízení může vést k úspěšnému zpeněžení veškerého dlužníkovy majetku.⁹⁶ Povinnost vzájemně se informovat a spolupracovat je zakotvena v čl. 31 Nařízení. I přes dominantní postavení hlavního řízení je tato povinnost závazná pro správce jak v sekundárním, tak hlavním řízení. Plnění této povinnosti má vycházet především z praktických potřeb kteréhokoli z nich. Nařízení však nespécifikuje, jaké prvky spolupráce by měly být vzájemně vyžadovány, ani nenaznačuje, jaké způsoby výměny informací by měli správci využívat. Nařízení v tomto směru obsahuje toliko příkladný výčet sdělovaných informací, které by mohly být významné pro jiné řízení.⁹⁷ Virgos-Schmitova zpráva pak tento katalog (nezáväzně) rozšiřuje a zpřesňuje.⁹⁸

2.1.7.2. PARTIKULÁRNÍ ŘÍZENÍ

Jak již bylo konstatováno, předvídá nařízení 1346/2000 vedle sekundárního insolvenčního řízení možnost zahájení ještě jiného druhu teritoriálně omezeného (z hlediska kritéria COMI vedlejšího) řízení, a to řízení tzv. partikulárního. Na rozdíl od řízení sekundárního insolvenčního řízení je řízení partikulární charakteristické tím, že je

---

⁹⁴ Bod (20) preambule nařízení 1346/2000.

⁹⁵ Čl. 27 nařízení 1346/2000.

⁹⁶ Bod (20) preambule nařízení 1346/2000.

⁹⁷ Čl. 31 odst. 1 (přihlašování pohledávek a jejich ověřování, opatření zaměřená na skončení řízení).

⁹⁸ Virgos-Schmitova zpráva, čl. 230; zmiňuje dále např.: informace týkající se dlužníkovy majetku, postupu směřujícího k jeho zahrnutí do podstaty, pořadí pohledávek, navrhovaných reorganizačních opatření, plánů na rozdělování dividend, navrhovaného vyrovnání či postupu v řízení.

zahájeno na území konkrétního členského státu (a jen ve vztahu k majetku, který se tam nachází), ještě před zahájením hlavního insolvenčního řízení. Nutně tak, s ohledem na neexistenci hlavního řízení v době jeho zahájení, vykazuje vyšší míru nezávislosti.⁹⁹ Co se účinků partikulárního řízení týče, může být odkázáno na předchozí výklad o sekundárním řízení.

Partikulární řízení může být dle čl. 3 odst. 4 Nařízení zahájeno jen tehdy, pokud zahájení hlavního řízení není dle práva státu, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka (COMI), možné [písm. a)] nebo pokud je zahájení partikulárního řízení navrhováno věřitelem, který má bydliště, obvyklé místo pobytu nebo sídlo v členském státě, kde je umístěna provozovna dlužníka, a jeho pohledávky vůči dlužníkovi vznikly na základě činnosti této provozovny [písm. b)]. Nařízení samo však druhý z případů, který je velmi zásadní z pohledu uspokojení lokálních věřitelů, nijak dále nespecifikuje. Za takové pohledávky lze považovat např.: pohledávky zaměstnanců, kteří jsou zaměstnáni v pobočce a splňují požadovaná kritéria bydliště nebo obvyklého místa pobytu, pohledávky věřitelů ze závazkového vztahu, který byl realizován prostřednictvím provozovny na území dotčeného státu, či pohledávky daňové a pohledávky orgánů sociálního zabezpečení.¹⁰⁰

Pokud bude po zahájení partikulárního řízení zahájeno ohledně majetku dlužníka i řízení hlavní, přemění se automaticky partikulární řízení v řízení sekundární. Pokud to stav tohoto řízení dovoluje, budou se na něj vztahovat některá ustanovení o řízení sekundárním.¹⁰¹ Správce hlavního řízení může žádat, aby partikulární řízení, které nebylo zahájeno jako řízení likvidační (ve smyslu čl. 2 písm. c a přílohy B nařízení 1346/2000) bylo v takové přeměněno, pokud bude prokázáno, že tato přeměna je v zájmu věřitelů hlavního řízení.¹⁰²

2.1.8. PRÁVO ROZHODNÉ A INSOLVENČNÍ STATUS

---

⁹⁹ Bělohávek, A. J., Evropské a mezinárodní insolvenční právo, s. 182.

¹⁰⁰ Virgos-Schmitova zpráva, čl. 85.

¹⁰¹ Čl. 36 nařízení 1346/2000.

¹⁰² Čl. 37 nařízení 1346/2000.

Cílem nařízení 1346/2000 není sjednocení hmotněprávní úpravy insolvenčního řízení v jednotlivých členských státech. Z hmotněprávního hlediska upravuje pouze kolizní problematiku; zakotvuje jednotné kolizní normy pro oblast insolvenčního řízení, v němž se vyskytuje „evropský mezinárodní prvek“. Tyto kolizní normy odkazují na vnitrostátní právo určitého členského státu, které se v konkrétním případě, samozřejmě s výjimkou norem vnitrostátního mezinárodního práva soukromého, použije. Vedle všeobecné kolizní normy dle čl. 4 obsahuje nařízení i jiná ustanovení, jejichž účelem je především zabránění přesunům majetku či sporu do jiných států za účelem dosažení lepšího postavení v konkursním řízení (*forum shopping*)¹⁰³. Eliminace tohoto jevu, který je ve vztazích souvisejících s řešením úpadku dlužníka jistě nežádoucí, je jedním z hlavních cílů nařízení.¹⁰⁴

Základní kolizní normou nařízení obsahuje čl. 4. Ta stanovuje, které právo se bude aplikovat na insolvenční řízení po celý jeho průběh – posouzení předpokladů, zahájení, postup v rámci řízení i jeho ukončení. Toto právo představuje tzv. *insolvenční statut*. Dle čl. 4 nařízení je právem rozhodným pro insolvenční řízení a jeho účinky právo toho členského státu, ve kterém bylo zahájeno, pokud Nařízení nestanoví jinak (*lex fori concursus*). V případě hlavního řízení se bude tedy jednat o právní řád státu, ve kterém jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka (COMI) dle čl. 3 odst. 1 Nařízení. Neboť, jak vyplývá z výše uvedeného, jsou právě soudy tohoto státu mezinárodně příslušné k zahájení insolvenčního řízení. Tato kolizní norma však platí jak pro hlavní, tak pro vedlejší (sekundární i partikulární) řízení.¹⁰⁵

Základním hraničním určovatelem je tedy *lex fori concursus*. Otázky zahájení, průběhu a ukončení insolvenčního řízení, veškeré jeho účinky na postavení dlužníka, správce podstaty, věřitelů i třetích osob (zejména v rozsahu určeném v čl. 4 odst. 2 Nařízení) řeší tzv. *hlavní insolvenční statut*, kterým je právo státu, jehož soudy zahájily insolvenční řízení. Některé přesně vymezené otázky (tedy případy, pro které Nařízení „stanoví jinak“) však podléhají jinému hraničnímu určovateli a řídí se tudíž tzv.

---

¹⁰³ Duursma-Kepplinger; Duursma; Chalupsky, Kommentar - Europäische Insolvenzverordnung, čl. 4, m. č. 1.

¹⁰⁴ Srov. výše kap. 2.1.2.

¹⁰⁵ Bod(23) preambule a čl. 28 nařízení 1346/2000.

vedlejší insolvenčním statutem. Jde o taxativně určené výjimky ze základního pravidla (články 5 až 14 Nařízení), které se týkají některých věcných práv třetích osob, pravidel pro hodnocení platnosti, účinnosti a odporovatelnosti některých úkonů poškozujících věřitele a účinků úpadkového řízení na vybranou skupinu právních vztahů. Problematice práva rozhodného, hlavního a vedlejšího insolvenčního statutu a jejich vlivu na postavení věřitelů v insolvenčních řízeních řídicích se Nařízením je věnována samostatná kapitola této práce (2.2.3.).

Závěrem je třeba k rozhodnému právu poznamenat, že s ohledem na obsah unifikačních kolizních ustanovení týkajících se rozhodného práva je vyloučen zpětný a další odkaz. Tato kolizní ustanovení však nemají univerzální charakter. S ohledem na místní působnost nařízení, mohou odkazovat jen na právo některého členského státu. Ve vztahu ke třetím státům bude potřeba nadále užít norem národního, příp. mezinárodního práva, které tuto materii upravují. Je namístě připomenout, že v českém právním řádu žádná speciální úprava ve vztahu ke třetím státům neexistuje.¹⁰⁶ S nabytím účinnosti InsZ došlo ke zrušení dosavadní úpravy konkursů s cizím prvkem¹⁰⁷ a InsZ nadále pamatuje, a to navíc kuse (viz níže), jen na řešení insolvenčních řízení s „evropským mezinárodním prvkem“.

2.1.9. UZNÁVÁNÍ INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ

Nařízení č. 1346/2000 vychází z koncepce bezprostředního a automatického uznávání rozhodnutí o zahájení i ukončení insolvenčních řízení v působnosti Nařízení.¹⁰⁸ To samé platí o rozhodnutích, která jsou vydávána v rámci těchto insolvenčních řízení.

Čl. 16 Nařízení stanoví, že rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení¹⁰⁹ učiněné soudem členského státu, který je mezinárodně příslušný (čl. 3 odst. 1), je uznáváno ve

---

¹⁰⁶ *Pauknerová*, Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 334.

¹⁰⁷ § 69 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též „ZKV“).

¹⁰⁸ Bod (24) preambule a čl. 16 a 25 nařízení 1346/2000.

¹⁰⁹ Přesto, že se podle tuzemské právní úpravy insolvenční řízení zahajuje dnem, kdy návrh dojde věcně příslušnému soudu (§ 97 odst. 1 InsZ), rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení představuje až

všech ostatních členských státech od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě, který řízení zahájil¹¹⁰. K uznání tak není vyžadováno splnění žádných dalších podmínek, jako např. rozhodnutí o uznání (exequatur) či zveřejnění rozhodnutí o zahájení konkursního řízení ve státě uznání. Je tomu tak i v případě, kdy insolvenční řízení nemůže být v jiném členském státě dle vnitrostátního práva proti dlužníku daného typu zahájeno. Jediným důvodem pro případné odepření uznání může je rozpor s veřejným pořádkem (čl. 26 Nařízení).

Uznáním zahraničního soudního rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení jsou tomuto rozhodnutí na území státu uznání přiznány stejné právní účinky, jaké mu přiznává právní řád státu, v němž bylo řízení zahájeno (stát vydání). Jedná se tedy o stejný principiální přístup k uznávání jako u nařízení Brusel I. I zde je tedy možné hovořit o *teorii účinku*.¹¹¹ V důsledku se tak účinky tohoto rozhodnutí vztahují na území všech členských států, kde se nachází dlužníkův majetek. Aplikace principu automatického uznání zahraničního insolvenčního řízení má za následek, že účinky uznaného řízení nastupují taktéž automaticky. Jeho účinky tak začnou působit ve stejném okamžiku, v jakém je uznáno rozhodnutí o jeho zahájení.

Nařízení podmiňuje automatické uznání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení jeho účinností. Takové rozhodnutí musí tedy být způsobilé v zemi svého vydání způsobit právní následky, které tomuto rozhodnutí právo tohoto státu (v tomto případě *lex fori concursus*) přiznává. Nemusí se tak nutně jednat o rozhodnutí konečné, ve smyslu (formální, ani materiální) právní moci. Taktéž nepravomocná rozhodnutí, tedy taková, proti kterým je ještě možné podat řádný opravný prostředek, jsou dle čl. 16

---

rozhodnutí soudu, kterým zjistí, že dlužník je v úpadku a že se bude konat insolvenční řízení – čili rozhodnutí o úpadku (§136 InsZ).

¹¹⁰ Nabízí se zde však otázka, zdali mají být dle čl. 16 nařízení 1346/2000 uznávána též negativní rozhodnutí soudu nad vlastní mezinárodní příslušností. Z logiky věci (argument *a maiore ad minus*) a znění čl. 16 odst. 1 se nabízí spíše kladná odpověď. Má-li totiž být rozhodnutí takového soudu o zahájení insolvenčního řízení, které nutně předjímá též pozitivní odpověď soudu na otázku vlastní mezinárodní příslušnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 Nařízení coby podmínky řízení, bez dalšího uznáváno v ostatních členských státech, musí být uznáno též jeho rozhodnutí o mezinárodní nepřislusnosti. Srov. shodně: *Oberhammer, P.*, Von der EuInsVO zum europäischen Insolvenzrecht - Eine Zwischenbilanz über rechtspolitische Gestaltungsmittel und Ziele. KTS Zeitschrift für Insolvenzrecht, Sonderdruck 2009, s. 54.

¹¹¹ *Brodec, J.*, Uznání zahraničního rozhodnutí o zahájení konkursního řízení v rámci EU a některé s tím spojené otázky dle českého právního řádu. Právní rozhledy, 2006, č. 12, s. 439.

Nařízení účinná i v ostatních členských státech, pokud nabyla právních účinků dle právního řádu státu svého vydání. V praxi to bude znamenat, že předmětné rozhodnutí musí být opatřeno doložkou vykonatelnosti nebo musí být jinak doloženo, že se jedná o rozhodnutí vykonatelné, tedy takové, s nímž právní řád státu vydání spojuje odpovídající účinky.¹¹² Lze tak shrnout, že za splnění výše naznačených podmínek nastupují účinky zahájení insolvenčního řízení ve všech členských státech ve stejný okamžik.

Pokud bude později rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení v důsledku podaného opravného prostředku zrušeno, projeví se účinky tohoto zrušení opět ve všech členských státech. Účinky zrušení nastanou ve všech státech najednou a to k okamžiku zrušení, a to tak, že bude obnoven právní stav, jako by k zahájení insolvenčního řízení vůbec nebylo došlo.¹¹³

Na stěžejní čl. 16 Nařízení navazuje a po obsahové stránce jej rozvádí následný čl. 17. Ten ve svém prvním odstavci stanoví, že rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení dle čl. 3 odst. 1 Nařízení má bez dalších formálních náležitostí v kterémkoli jiném členském státě stejné účinky jako podle práva státu, který řízení zahájil, pokud Nařízení nestanoví jinak a dokud v takovém státě nebylo zahájeno sekundární insolvenční řízení. Účinky, které by takovému rozhodnutí přiznával právní řád státu uznání, nejsou tedy rozhodující. Lze tak hovořit o univerzálním rozšíření hmotněprávních účinků zahraničního insolvenčního rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení do všech členských států. Toto pojetí účinnosti zahraničních soudních rozhodnutí, které bývá označováno jako „*extension model*“¹¹⁴, společně s automatickým uznáváním rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení představují „pilíře“ univerzality hlavního insolvenčního řízení.

Účinky zahájeného zahraničního insolvenčního řízení, které je insolvenčním řízením ve smyslu čl. 3 odst. 1 Nařízení, tedy zahrnují účinky procesněprávní i hmotněprávní. Jeho hmotněprávní účinky jsou však poměrně výrazně omezené

---

¹¹² Bělohlávek, A. J., Evropské a mezinárodní insolvenční právo, s. 561, 569.

¹¹³ Virgos-Schmitova zpráva, čl. 147.

¹¹⁴ Tamtéž, čl. 153.

výjimkami z *hlavního insolvenčního statutu* určeného dle čl. 4 (*lex fori concursus*), které jsou stanoveny v čl. 5 až 14 Nařízení. Jedná se o úpravu takových právních vztahů, u kterých evropský normotvůrce považoval, v zájmu principů právní jistoty a ochrany dobré víry (věřitelů) v obchodním styku, za vhodné určit rozhodné právo dle odlišných kritérií.¹¹⁵ K omezení univerzálních účinků hlavního insolvenčního řízení dojde samozřejmě též v případě, je-li v některém jiném členském státě zahájeno sekundární řízení, které se řídí tamním právním řádem. Dochází tak k omezení *legis fori concursus* ze strany *legis fori secundariae*. Výjimka z procesněprávních účinků zahájení hlavního insolvenčního řízení v jiném státě je stanovena v čl. 15 nařízení. Ten stanoví, že účinky zahájení takového řízení na probíhající soudní řízení týkající se majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty se řídí výlučně právem toho členského státu, kde se toto řízení koná.

---

¹¹⁵ V podrobnostech srov. kap. 2.2.3.

2.2. POSTAVENÍ VĚŘITELŮ DLE NAŘÍZENÍ 1346/2000

Nařízení 1346/2000 neobsahuje žádnou definici věřitele (příp. insolvenčního věřitele), byť jej na mnoha místech používá. Takový stav je pochopitelný, protože nařízení představuje především soubor kolizních norem, a je proto až na právním řádu konkrétního členského státu, koho za věřitele označí a jakým způsobem jeho právní postavení upraví. Výjimku představuje přímá úprava, která stanoví určitý minimální standard postavení insolvenčních věřitelů a některá specifická procesní práva na jejich ochranu (např. právo přihlásit pohledávku v hlavním a současně ve kterémkoliv vedlejším řízení, právo být informován o zahájeném insolvenčním řízení a způsobu přihlašování pohledávek aj.).¹¹⁶

Jedním z cílů Nařízení je, aby celý majetek dlužníka byl zahrnut do jediného insolvenčního řízení s univerzálními účinky (případně podporovaného jedním či několika vedlejšími řízeními) a aby všichni jeho věřitelé měli rovné postavení a stejné možnosti při uplatňování svých práv.

Insolvenčními věřiteli ve smyslu Nařízení budou zpravidla úpadcovi zaměstnanci, jeho obchodní partneři (typicky dodavatelé), věřitelé z jiných závazků (typicky banky), ale i různé orgány státu či států (čl. 39 hovoří výslovně o správcích daně a o orgánech sociálního zabezpečení) a další subjekty z členských států.¹¹⁷ Co se týče věřitelů z nečlenských států, není odpověď tak jednoznačná. Čl. 39 upravující právo věřitelů na přihlášení jejich pohledávek hovoří výslovně pouze o věřitelích z jiných členských států, zatímco čl. 32 jasně o výkonu tohoto práva stanoví, že přihlásit svou pohledávku v hlavním nebo kterémkoli vedlejším řízení může kterýkoli věřitel. Ustanovení čl. 39 je nepochybně hmotněprávní normou, která může být aplikována přednostně před nesouladným národním právem. Právo rozhodné pro (hlavní nebo sekundární) insolvenční řízení (*lex fori concursus*) pak může nad rámec tohoto normativu umožnit věřitelům ze třetích zemí přihlašovat jejich pohledávky. Lze tak

---

¹¹⁶ Bláhová, L., Evropské mezinárodní procesní právo se zvláštním zaměřením na insolvenční řízení. Diplomová práce. Praha : Právnická fakulta UK, 2009, s. 96.

¹¹⁷ Za takové jsou považováni, mají-li své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo na území členského státu (čl. 39).

shrnout, že okruh a postavení osob oprávněných k přihlašování pohledávek upravuje *lex fori concursus*. Takto určený okruh osob a jejich postavení pak může být modifikován ve smyslu čl. 39 Nařízení.¹¹⁸

O tom, kdo bude považován za privilegovaného věřitele s právem na přednostní, či oddělené uspokojení (o pořadí pohledávek), rozhodne opět *lex fori concursus* (čl. 4), s již uvedenými výjimkami pro (čl. 5 až 14).

Je též potřeba připomenout, že účinky *rei iudicatae* jsou teritoriálně omezeny. Pokud soud některého členského státu věřiteli pravomocně zamítl jeho nárok vůči dlužníkovi, který vymáhal obvyklou soudní cestou, nebrání mu to, aby svůj nárok přihlásil, coby pohledávku vůči úpadci, v insolvenčním řízení, které je proti dlužníkovi vedeno na území jiného členského státu. Nelze vyloučit, že podle norem rozhodného práva bude jeho pohledávka uznána a v rámci insolvenčního řízení uspokojena.

Postavení věřitelů tak určuje především právo rozhodné pro insolvenční řízení (*lex fori concursus*). Nařízení samo obsahuje především kolizní úpravu pro jeho určení. Je proto na konkrétním právním řádu vybraného členského státu (na který normy Nařízení odkazují), aby vymezil rozsah práv a povinností věřitelů a určil tak způsob, jakým bude s věřiteli zacházeno. Jak již bylo konstatováno, každé hlavní i každé vedlejší řízení se řídí vlastním právem rozhodným, jímž je *lex fori concursus* představující tzv. *hlavní insolvenční status*. Některé otázky se však řídí tzv. *vedlejším insolvenčním statutem*. Jde o taxativně určené, opodstatněné výjimky (čl. 5 až 14 Nařízení, statut určený typicky jako *lex rei sitae*, *lex causae*, příp. cizí *lex fori*). O vlivu práva rozhodného na postavení věřitelů pojednává samostatná kapitola (2.2.3.).

I samo Nařízení však obsahuje úpravu práv a povinností věřitelů zakotvenou v přímých normách a normách kolizních s hmotněprávními účinky. Těmto právům a povinnostem plynoucím přímo z nařízení se věnují následující dvě podkapitoly.

---

¹¹⁸ Bělohávek, A. J., Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 942.

2.2.1. PRÁVA VĚŘITELŮ V HLAVNÍM A VEDLEJŠÍM ŘÍZENÍ

- **Právo přihlásit pohledávku (a právo zrušit její přihlášení provedené správcem)**

Jak již bylo uvedeno výše, každý věřitel má právo za účelem maximalizace jejího uspokojení přihlásit svoji pohledávku do hlavního a současně i do kteréhokoliv vedlejšího řízení (čl. 32 odst. 1). Každý věřitel, včetně správce daně a orgánu sociálního zabezpečení, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště, nebo sídlo v jiném členském státě než státě, který zahájil řízení, má právo písemně přihlásit pohledávky v úpadečném řízení (čl. 39). Správci podstaty v hlavním i v kterémkoliv vedlejší řízení mají navíc právo přihlásit v jiném řízení pohledávky, které už byly přihlášeny v řízení, pro který byli ustanoveni, za předpokladu, že je to v zájmu věřitelů v řízeních, pro která byli jmenováni. Věřitelé mají právo toto odmítnout, nebo vzít zpět již provedené přihlášení (pokud to umožňuje právo rozhodné, čl. 32 odst. 1 a 2). Lze tak konstatovat, že Nařízení zakotvuje právo věřitelů přihlásit svou pohledávku v hlavním i v kterémkoli z vedlejších insolvenčních řízení. Věřitel si tak může vybrat k přihlášení svých pohledávek libovolné z paralelně probíhajících řízení, příp. přihlásit pohledávky ve více či všech řízeních najednou.

Nařízení taktéž poskytuje kterémukoli správci možnost účastnit se jiných řízení na stejném základě jako věřitel, a to zejména včetně práva účasti na schůzi věřitelů. Cílem takové úpravy je snazší zajištění účasti věřitelů a vyjádření jejich zájmů prostřednictvím správce. Samotný obsah (např. oprávnění k hlasování) a výkon takových oprávnění správce se pak řídí národním právem rozhodným pro řízení, v němž chce správce těchto oprávnění využít.¹¹⁹ Prostřednictvím těchto oprávnění správce je tak prakticky umožněno, aby se věřitelská většina vytvořená zpravidla v hlavním řízení „reprodukovala“ do všech ostatních řízení,

---

¹¹⁹ Virgos-Schmitova zpráva, čl. 236.

kam správce podstaty jejich pohledávky za splnění podmínek čl. 32 odst. 2 přihlašuje.¹²⁰

Stejně jako úprava jiných vztahů s mezinárodním prvkem řeší i Nařízení otázku jazykovou (minimální jazykové požadavky na sdělení dle čl. 42 odst. 1 – srov. níže – a přihlášku dle odst. 2 téhož článku). Pokud věřitel, který přihlašuje svou pohledávku, má své obvyklé místo pobytu, bydliště, nebo sídlo v jiném členském státě, než v tom, který zahájil řízení, má právo přihlásit svou pohledávku v úředním jazyce nebo v jednom z úředních jazyků tohoto jiného státu. Formulář¹²¹ však i v tomto případě musí obsahovat minimálně záhlaví „*Přihlášení pohledávky*“ též v úředním jazyce nebo v jednom z úředních jazyků státu, který řízení zahájil. Navíc může být požádán, aby o poskytnutí překladu do úředního jazyka státu, který řízení zahájil (čl. 42 odst. 2). Tato úprava představuje hmotněprávní normu navazující na čl. 32 a 39. Překlad, o který může soud věřitele požádat, však nemá vliv na včasnost a účinky přihlášky.¹²²

- **Právo podat návrh na zahájení vedlejšího řízení**

Po zahájení hlavního insolvenčního řízení může věřitel podat návrh na zahájení vedlejšího řízení, pokud to (tedy zahájení insolvenčního řízení ve smyslu Nařízení) připouští právo členského státu, na jehož území je zahájení vedlejšího řízení navrhováno [čl. 29 písm. b)]. Navrhovatel (věřitel) v takovém případě již nemusí prokazovat dlužníkovu platební neschopnost v tomto jiném členském státě; postačuje prokázat zahájení hlavního insolvenčního řízení (čl. 27). Takové vedlejší řízení probíhá podle práva státu tohoto vedlejšího insolvenčního řízení (čl. 28), přesto však není zapotřebí, aby byly splněny důvody k zahájení takového insolvenčního řízení ve smyslu tamních vnitrostátních předpisů. Důvodem k zahájení takového vedlejšího řízení je již samo zahájení hlavního insolvenčního řízení ohledně majetku dlužníka v jiném členském státě. Lze tak shrnout, že pro posouzení otázky důvodů a podmínek

---

¹²⁰ Bělohlávek, A. J., Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 852.; srov. kap. 3.1.2.

¹²¹ Formulář „*Přihlášení pohledávky*“ odpovídající čl. 42 odst.2 nařízení 1346/2000 tvoří Přílohu č. 2 této práce.

¹²² Bělohlávek, A. J., Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 978. Srov. též kap. 3.1.

pro zahájení vedlejšího řízení se normy *legis fori concursus secundariae* nepoužijí.¹²³

- **Právo být informován o zahájení a průběhu řízení**

V okamžiku, kdy je v některém členském státě zahájeno insolvenční řízení, má příslušný soud tohoto státu, popř. jmenovaný správce, povinnost informovat neprodleně všechny známé věřitele, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště, nebo sídlo v jiných členských státech (čl. 40 odst. 1). Taková informace musí být oznámena individuálně a musí obsahovat zejména lhůty, sankce za jejich nedodržení, subjekt, nebo orgán, u kterého se přihlašují pohledávky a jiná stanovená opatření a dále informace o tom, zda věřitelé, jejichž pohledávky jsou přednostní, nebo zajištěné věcným právem, musí své pohledávky přihlásit (čl. 40 odst. 2).

Povinnosti upravené v čl. 40 tak korespondují s právy věřitelů dle čl. 39 Nařízení (srov. výše). V případech insolvenčních řízení, v nichž není přítomen mezinárodní prvek, není v některých státech Unie individuální informování známých věřitelů obvyklé. Zahraniční věřitelé tak mohou být v některých členských státech zvýhodněni oproti věřitelům tuzemským, u nichž se předpokládá snazší přístup k informačním zdrojům, prostřednictvím kterých jsou rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení zveřejňována (insolvenční rejstříky, věstníky, publikační orgány aj., srov. ustanovení o doručování - §71 a násl. InsZ). Ustanovení čl. 40 je třeba opět chápat jako přímou hmotněprávní úpravu, která zavazuje přímo soudy nebo insolvenční správce (dle toho, kdo nese tuto povinnost dle *legis fori concursus*). Tato informační povinnost je dána vždy, je-li zjištěn (tedy „známý“) věřitel, který má obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v jiném členském státě.¹²⁴ Jedná se o povinnost individuální a musí se tak jednat o adresné sdělení vůči zjištěnému věřiteli. Nařízení však v tomto ohledu nehovoří o doručování, ale pouze o informační povinnosti. V případě

---

¹²³ *Duursma-Kepplinger; Duursma; Chalupsky*, Kommentar - Europäische Insolvenzverordnung, čl.29, m.č. 1.

¹²⁴ Nerozhodná tak bude u fyzických osob jejich státní příslušnost (srov. *Bělohávek, A. J.*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 952).

pochybností o splnění této povinnosti však ponese důkazní břemeno ten, koho tato povinnost stíhá. V praxi tak bude docházet k plnění této povinnosti prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb, příp. certifikovanou elektronickou cestou s konfirmací doručení.¹²⁵

Předmětné informace jsou poskytovány v úředním jazyce státu nebo v jednom z úředních jazyků státu, který řízení zahájil. K tomuto účelu se používá formulář se záhlavím „*Výzva k přihlášení pohledávky. Závazné lhůty*“ ve všech úředních jazycích orgánů Evropské unie (čl. 42 odst. 1). Nadpis v záhlaví jednotného formuláře by tak měl na první pohled upozornit adresáta (věřitele) na důležitost věci. Sdělení samotné (obsah daného formuláře) je již vyhotoveno v jazyce země, kde bylo insolvenční řízení zahájeno.¹²⁶

- **Právo účastnit se schůze věřitelů**

Nařízení výslovně neupravuje právo věřitelů účastnit se ve věřitelských orgánech, typicky na schůzi věřitelů. Z čl. 32 odst. 3 Nařízení lze však dovodit, že jim toto právo náleží, protože toto ustanovení přiznává insolvenčnímu správci právo účastnit se v rámci hlavního i vedlejšího insolvenčního řízení jiných řízení podobně jako věřitel, zejména – účastnit se schůze věřitelů. Specifický obsah a výkon práva účastnit se schůzí věřitelů a v některých případech i jiných věřitelských orgánů je předmětem národního práva rozhodného pro řízení, tedy věcí *legis fori concursus*.

- **Právo žádat zrušení pozastavení zpeněžování ve vedlejší řízení**

Správce ustanovený v hlavním řízení má právo žádat po soudu, u kterého probíhá vedlejší řízení, aby zcela či jen částečně pozastavil již probíhající zpeněžování podstaty v tomto vedlejší řízení. Takovou žádost může být zamítnuta pouze v případě, že zjevně není v zájmu věřitelů v hlavním řízení. Pozastavení zpeněžování může být nařízeno až na dobu tří měsíců a následně

---

¹²⁵ Srov. ustanovení § 430 InsZ.

¹²⁶ Formulář „*Výzva k přihlášení pohledávky. Závazné lhůty*“ odpovídající čl. 42 odst. 1 nařízení 1346/2000 tvoří Přílohu č. 1 této práce.

prodlouženo nebo obnoveno na stejnou dobu (čl. 33 odst. 1). Věřitel má právo žádat, aby soud zrušil takové pozastavení zpeněžování, pokud se toto opatření nadále nejeví jako odůvodněné, především z hlediska zájmů věřitelů v hlavním, nebo vedlejším řízení (čl. 33 odst. 2). Nařízení samo však žádnou definici ani vodítko pro výklad zájmu věřitele (či věřitelů) neobsahuje. Takovýto zájem tak musí určit a posoudit v každém konkrétním případě soud příslušný k vedení dotčeného insolvenčního řízení. Správce může žádat pozastavení zpeněžování dlužníkovy majetku jen z důvodu optimální návratnosti z prodeje podniku jako celku nebo jeho podstatné části.¹²⁷

Práva privilegovaných (přednostních) věřitelů a věřitelů s výhradou vlastnictví

- **Práva zajištěných věřitelů**

Věřitelé, kteří mají svou pohledávku vůči dlužníkovi zajištěnu věcným právem (ve smyslu čl. 5)¹²⁸ k jeho věci, bývají obecně zahrnováni do skupiny věřitelů s privilegovaným postavením (privilegovaných věřitelů). Zvýhodnění plynoucí z tohoto zajištění, které jim přiznávají právní řády různých členských států, se může podstatně odlišovat. Vzhledem k tomu, že věřitelé si dopředu sjednali určitý předvídatelný způsob zajištění závazků, s očekávatelnými účinky, bylo by nespravedlivé, aby se náhlou změnou práva rozhodného změnilo i jejich postavení. Tito věřitelé se zvláštním postavením proto mají právo ponechat si vše, co nabyli v jiném než insolvenčním řízení, i po okamžiku zahájení hlavního insolvenčního řízení (čl. 20 odst. 1).

Stejné postavení mají i věřitelé, kteří uplatňují výhradu vlastnictví k majetku, o kterém se má za to, že patří do postaty, pokud se předmět namítaného

---

¹²⁷ Virgos-Schmitova zpráva, čl. 243 a 244.

¹²⁸ K otázce věcných práv třetích osob srov. kap. 2.2.3.2.1.

vlastnického práva nacházel v okamžiku zahájení řízení na území jiného členského státu, než toho, který řízení zahájil (čl. 7).¹²⁹

- **Práva zaměstnanců úpadce**

O otázce práva rozhodného pro pracovní smlouvy a pracovně právní vztahy po prohlášení insolvenčního řízení je pojednáno na jiném místě.¹³⁰ Zaměstnanci úpadce jsou ale zpravidla v jednotlivých národních úpravách považováni za věřitele se zvláštním postavením. I nařízení poskytuje skupině věřitelů, kteří mají vůči úpadci nároky z pracovněprávních vztahů zvláštní ochranu.¹³¹

2.2.2. POVINNOSTI VĚŘITELŮ V HLAVNÍM A VEDLEJŠÍM ŘÍZENÍ

- **Povinnost vrátit vše co věřitel nabyl jinak, než v insolvenčním řízení**

Pokud se věřiteli po zahájení hlavního insolvenčního řízení podaří dosáhnout jakýmkoliv způsobem, zejména výkonem rozhodnutí, úplného nebo částečného uspokojení svých pohledávek na úkor dlužníkovy majetku, který se nachází na území jiného členského státu, má povinnost vrátit vše, co nabyl, správci podstaty (čl. 20 odst. 1). Tuto povinnost nemají zajištění věřitelé, jak bylo poznamenáno výše, v případě věcných práv (čl. 5) a výhrady vlastnictví (čl. 7). Čl. 20 odst. 1 tak pomáhá zajišťovat rovné postavení věřitelů v rámci unijního prostoru, resp. teritoriální působnosti Nařízení, má garantovat rovný podíl na výnosu z realizace podstaty.¹³² Získá-li tak některý z věřitelů po zahájení hlavního insolvenčního řízení v kterémkoli státě plnění k uspokojení své pohledávky a k tíži podstaty, je povinen toto plnění vydat správci. Je zřejmé,

---

¹²⁹ K otázce výhrady vlastnictví srov. kap. 2.2.3.2.3, včetně judikatury tam uvedené: C-292/08 *German Graphics Graphische Maschinen* [2009].

¹³⁰ Srov. kap. 2.2.3.2.4.

¹³¹ Srov. čl. 10 nařízení 1346/2000 a *Duursma-Kepplinger; Duursma; Chalupsky*, Kommentar - Europäische Insolvenzverordnung, čl. 10, m. č. 1 a násl; tematika podrobněji rozpracována ve zmíněné kap. 2.2.3.2.4.

¹³² Virgos-Schmitova zpráva, čl. 170.

že i v tomto případě se jedná o hmotněprávní úpravu, která přímo zakládá povinnost těchto věřitelů vrátit získaný výnos.

- **Povinnost podílet se na rozdělování majetku v dalších insolvenčních řízeních jen v přiměřeném rozsahu**

Protože mají věřitelé právo přihlásit svoji pohledávku ve všech probíhajících řízeních vedených proti témuž dlužníkovi (čl. 32 odst. 1), je pochopitelné, že je potřeba upravit situaci, kdy je pohledávka věřitele postupně uspokojována ve více těchto řízeních. Věřitel, který svou pohledávku přihlásil do všech řízení, by snadno získal výhodu před těmi, kteří ji přihlásili např. jen do hlavního, jen do jednoho nebo více z vedlejších řízení. Aby tak bylo zajištěno rovné zacházení s věřiteli, podílí se věřitel, který v průběhu insolvenčního řízení dosáhl uspokojení části své pohledávky, na rozdělování majetku v rámci jiných řízení pouze tehdy, pokud věřitelé stejného pořadí nebo kategorie (skupiny) získali v těchto řízeních odpovídající podíl (čl. 20 odst. 2.). Účelem takové úpravy je naplnění pojmové zásady insolvenčního řízení – *par conditio creditorum*.¹³³ Bylo by totiž ve zjevném rozporu s principem rovnosti věřitelů, kdyby některý z věřitelů dosáhl lepšího (poměrného) uspokojení jen z toho důvodu, že přihlásil své pohledávky v různých řízeních. Čl. 20 odst. 2 však nepředpokládá, že by věřitel, který přihlásil svou pohledávku ve více řízeních, musel výnos dosažený v jiných řízeních vydat. Úprava „shodného podílu“ tak vychází z principu započtení; čili to, co věřitel získal k uspokojení své pohledávky v jiných řízeních, bude započteno na podíl v řízeních dalších.

- **Povinnost dodržet stanovený obsah přihlášek**

Pokud chce věřitel, aby byl jeho nárok přihlášen do příslušného insolvenčního řízení, má povinnost dodržet způsob přihlašování pohledávek, v souladu s instrukcemi, které obdržel od insolvenčního správce nebo soudu, který řízení zahájil. Nadto je věřitel povinen, a to bez ohledu na právo rozhodné, zaslat kopie podkladů, pokud existují, a sdělit povahu pohledávky, den jejího

---

¹³³ K této zásadě srov. kap. 1.4.

vzniku a její výši, jakož i to, zda ji přihlašuje přednostně, zda je zajištěna věcnou zárukou (tedy zástavním právem) nebo zda se uplatňuje s ohledem na pohledávku výhrada vlastnictví, a na který majetek se vztahuje záruka, jíž se dovolává (čl. 41). S těmito obsahovými požadavky koresponduje i formulář k přihlášení pohledávek používaný v praxi českými soudy.¹³⁴

Čl. 41 Nařízení je přímou úpravou obsahu přihlášek a stojí tak v poměru *speciality* jak vůči ustanovením Nařízení, které se týkají otázky rozhodného práva (zejm. čl. 4 odst. 1 i 2), tak vůči vnitrostátní úpravě.¹³⁵ Tento článek se aplikuje na věřitele s obvyklým místem pobytu, bydlištěm nebo sídlem v jiném členském státě, než ve kterém bylo řízení zahájeno, a to bez ohledu na to, zda se jedná o hlavní či vedlejší insolvenční řízení. Je tak zřejmé, že tuzemci (z hlediska soudu, který zahájil řízení) se úpravy obsažené v čl. 41 dovolávat nemohou.¹³⁶

- **Povinnost poskytnout zálohu nebo záruku**

Pokud právo členského státu, na jehož území byl podán návrh na zahájení vedlejšího řízení, vyžaduje, aby byl majetek dlužníka dostatečný k úplnému nebo částečnému krytí nákladů řízení, může soud, pokud takový návrh obdrží, vyžadovat od žadatele poskytnutí zálohy nebo záruky (čl. 30). Toto ustanovení procesní povahy odkazuje na předpisy národního původu. A *contrario* tak platí, že pokud není takovýto požadavek stanoven právem dotyčného státu, není soud oprávněn podmiňovat zahájení vedlejšího řízení uhrazením zálohy na náklady řízení nebo poskytnutím záruk ze strany navrhovatele.

---

¹³⁴ Srov. Přílohy 2 a 3 této práce.

¹³⁵ *Duursma-Kepplinger; Duursma; Chalupsky*, Kommentar - Europäische Insolvenzverordnung, čl.4, m.č. 21 a 23.

¹³⁶ *Bělohlávek, A. J.*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 961.

2.2.3. ROZHODNÉ PRÁVO A POSTAVENÍ VĚŘITELŮ

Odpověď na otázku, které právo se použije při zahájení, průběhu a skončení insolvenčního řízení, je pro postavení věřitele zcela zásadní. Věřitelé jí mnohdy budou, obzvláště v případě přeshraničních transakcí, věnovat značnou pozornost již v průběhu jednání o uzavření smluvního závazkového vztahu, i když jejich smluvní partner dosud plnil své závazky řádně a včas. Pro řádné fungování vnitřního trhu se jeví jako nezbytné, aby investoři (věřitelé) měli při přípravě a následném uskutečnění přeshraniční transakce představu o jurisdikci (mezinárodní příslušnosti), které budou podléhat práva a povinnosti z takové transakce plynoucí a jejich ochrana. V tomto směru se o významu předvídatelnosti aplikace *legis fori concursus* vyjádřil ve svém stanovisku ve věci *Eurofood*¹³⁷ i Generální advokát F. G. Jacobs. Ve shodě s Virgos-Schmitovou zprávou konstatuje, že insolvenční řízení představuje předvídatelné riziko („forseeable risk“) a „je tedy důležité, aby mezinárodní příslušnost (která zahrnuje použití právních předpisů o úpadku v daném státu) byla založena na místě známém případným věřitelům dlužníka, a umožňovala tak stanovení právních rizik v případě úpadku.“¹³⁸

Nařízení 1346/2000 odkazuje na právo rozhodné pomocí katalogu kolizních norem, přičemž vychází z výše naznačeného principu *omezené univerzality*. Ta je omezena v deseti případech, kdy se nabízí státům racionální důvody, které by svědčily spíše prosazení principu teritoriality. Jak již víme, základním hraničním určovatelem je *lex fori concursus* (právo státu, jehož soudy insolvenční řízení zahájily), které určuje *hlavní insolvenční statut*. Ve zmíněných deseti případech se však užije jiného hraničního určovatele nežli *legis fori concursus*; ten pak určí *vedlejší insolvenční statut*.¹³⁹

Kolizní normy pro výběr rozhodného práva (srov. čl. 4-15) odkazují na hmotné i procesní právo některého členského státu. Předmětem této kapitoly je rozbor kolizní

---

¹³⁷ C-341/04 *Eurofood IFSC* [2006] ECR I-3813; Stanovisko generálního advokáta v této věci, přednesené dne 27. září 2005.

¹³⁸ Stanovisko, bod 122, Virgos-Schmitova zpráva, čl. 75.

¹³⁹ Srov. kap. 2.1.8.

úpravy Nařízení ve vztahu k věřitelům. Již při prvním čtení těchto kolizních ustanovení je zřejmé, že směřují k především k zajištění ochrany oprávněných zájmů a očekávání věřitelů.

Je však třeba poznamenat, že bez ohledu na absenci výslovné úpravy v Nařízení, se kolizní normy zakotvené v čl. 4-15 nepoužijí pro určení práva rozhodného pro otázky, které se sice vyskytly v rámci hlavního či vedlejšího insolvenčního řízení, ale toto řízení s nimi nemá žádnou zvláštní spojitost. Pro takové otázky se právo rozhodné určí dle jinak použitelných pravidel mezinárodního práva soukromého daného členského státu.¹⁴⁰ Insolvenční statut je tedy nutno použít pouze na otázky, které pojí s dotčeným insolvenčním řízením obzvlášť úzký vztah. Je tak třeba zkoumat, zdali je insolvence pouze předpokladem skutkového stavu nebo zda norma sama slouží bezprostředně cílům insolvenčního řízení (jako např. rovnému zacházení s věřiteli).¹⁴¹

2.2.3.1. HLAVNÍ INSOLVENČNÍ STATUT

Z pohledu věřitele je nepochybně velmi důležité, že se hlavním insolvenčním statutem řídí např. vymezení okruhu osob, které mohou být subjektem insolvenčního řízení, požadavky na jeho zahájení (zejména, kdo je oprávněn podat návrh na zahájení takového řízení), povaha a rozsah poškození dlužníkových dispozičních práv k majetku spadajícímu do podstaty, její rozsah, pravidla zařazení pohledávek do jednotlivých tříd, rozdělení výtěžku z podstaty i mechanismus ukončení řízení a jeho následky aj.

Insolvenční řízení, jak již bylo vícekrát zmíněno, se zásadně řídí právem státu, jehož soud toto insolvenční řízení zahájil (čl. 4 odst. 1). Tato kolizní norma platí jak pro hlavní, tak pro vedlejší insolvenční řízení, což poněkud nadbytečně potvrzuje i čl. 28 Nařízení.¹⁴² Hraniční určovatel *lex fori concursus* jako pravidlo pro jednotný hlavní insolvenční statut určuje jak hmotněprávní, tak procesní účinky insolvenčního řízení.¹⁴³ Díky jednotnému určení insolvenčního statutu jak pro otázky hmotněprávní, tak

---

¹⁴⁰ *Duursma-Kepplinger; Duursma; Chalupsky*, Kommentar - Europäische Insolvenzverordnung, čl.4, m.č. 6.

¹⁴¹ *Čihula*, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 71.

¹⁴² *Bělohlávek*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 206.

¹⁴³ *Virgos-Schmitova* zpráva, čl. 90; shodně bod (23) preambule nařízení 1346/200.

procesní není tudíž třeba rozlišovat hmotněprávní a procesní normy aplikovaného práva, což zvláště v oblasti insolvenčního práva nebude vždy jednoduché.¹⁴⁴ Některé okruhy otázek spadající pod hlavní insolvenční statut určený na základě čl. 4 odst. 1 Nařízení jsou příkladmo uvedeny v odst. 2. Následně je věnována zvýšená pozornost těm z uvedených okruhů (tedy písmen v čl. 4 odst. 2), které se významně dotýkají postavení věřitelů.

Čl. 4 odst. 2 nařízení 1346/2000

„Právo státu, který řízení zahájil, určuje podmínky pro zahájení tohoto řízení, jeho vedení a skončení. Určuje zejména:

- a) proti kterým typům dlužníků může být úpadkové řízení zahájeno;*
- b) majetek, který tvoří část majetkové podstaty, a způsob nakládání s majetkem, který dlužník nabyl po zahájení úpadkového řízení;*
- c) oprávnění dlužníka a správce podstaty;*
- d) podmínky, za kterých může dojít k započtení pohledávek;*
- e) účinky úpadkového řízení na probíhající smlouvy, jejichž smluvní stranou je dlužník;*
- f) účinky úpadkového řízení na řízení zahájená jednotlivými věřiteli, s výjimkou probíhajících soudních řízení;*
- g) pohledávky, které mají být přihlášeny proti dlužníkovu majetku a způsob nakládání s pohledávkami, které vznikly po zahájení úpadkového řízení;*
- h) pravidla pro přihlašování, prověřování a přiznávání pohledávek;*
- i) pravidla pro provedení rozvrhu výtěžku ze zpeněžení dlužníkovu majetku, pořadí pohledávek a práv věřitelů, kteří byli částečně uspokojeni po zahájení úpadkového řízení na základě věcného práva nebo započtením pohledávek;*
- j) podmínky a účinky skončení úpadkového řízení, zejména vyrovnáním;*
- k) práva věřitelů po skončení úpadkového řízení;*
- l) kdo má nést náklady a výdaje vzniklé v úpadkovém řízení;*
- m) pravidla týkající se neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti právních úkonů poškozujících všechny věřitele.“*

---

¹⁴⁴ Duursma-Kepplinger; Duursma; Chalupsky, Kommentar - Europäische Insolvenzverordnung, čl. 4, m. č. 9.

Ad písm. b) Rozsah podstaty

Rozsah podstaty upravuje v plném rozsahu *lex fori concursus*. Může tak nastat situace, kdy podle pravidla *legis rei sitae* nebo práva státu sídla dlužníka, které jsou odlišné od hlavního insolvenčního statutu, bude určitý majetek vyloučen z podstaty, přesto do ní však bude zahrnut, pokud tak stanoví *lex fori concursus* (nebo naopak).

Pro zajištěné věřitele bude velmi důležité, jaký bude osud jejich zajištěné pohledávky v důsledku působení *legis fori concursus*. Lze předpokládat jednu z těchto situací: zajištěná pohledávka (i.) bude v důsledku existence zajišťovacího práva vyloučena z podstaty¹⁴⁵, (ii.) bude zahrnuta do podstaty a rozdělena mezi ostatní věřitele stejně jako pohledávka nezajištěná¹⁴⁶ nebo (iii.) bude patřit do podstaty, zajištění však zůstane zachováno.¹⁴⁷ Postavení zajištěného zahraničního věřitele (jeho práva na realizaci zajištění) se tak bude různit v závislosti na úpravě *legis fori concursus*.

Ad písm. f) Účinky na jiná než soudní řízení zahájená jednotlivými věřiteli

Věřitelé se pochopitelně mohou domáhat svého práva i jinak než prostřednictvím insolvenčního řízení. Pokud byl takový postup zahájen po zahájení insolvenčního řízení, je jeho další přípustnost plně na ustanoveních *legis fori concursus*. Pokud však bylo neinsolvenční vymáhání cestou soudní zahájeno ještě před zahájením insolvenčního řízení, rozhodne o jeho dalším pokračování *lex fori* místa konání takového řízení (srov. čl. 15). Je otázkou, jak široký je rozsah termínu „probíhající

---

¹⁴⁵ Např. dle anglického práva institut „*fixed charge*“ (pevné zatížení). Základem *fixed charge* je ztráta možnosti dlužníka volně s majetkem nakládat a možnost přístupu věřitele k tomuto majetku v případě, že dlužník neplní; in *Moos, G., Fletcher, I., Isaacs, S.*, *The EC Regulation on Insolvency Proceedings: A commentary and Annotated Guide*. 1. vydání. Oxford :Oxford University Press, 2002, s. 96 (platí též pro následující dva odkazy).

¹⁴⁶ Např. dle anglického práva institut „*pari passu*“, dle kterého je s věřiteli zacházeno důsledně rovnocenně a každý tak obdrží při rozdělování majetku poměrnou část odpovídající výši jeho pohledávky, ne primárně jejímu charakteru.

¹⁴⁷ Např. dle anglického práva institut „*floating charge*“, které se vztahuje na všechna aktiva (majetek) dlužníka. Toto zajištění se obvykle používá u genericky určených věcí. Dlužník smí dál nakládat s předmětem zajištění, smluvní vztah mezi dlužníkem a věřitelem však bude zpravidla obsahovat mechanismus, kterým bude dlužník svých dispozičních práv zbaven nebo na nich omezen, pokud nebude jednat dohodnutým způsobem.

*soudní řízení*¹⁴⁸, zda zahrnuje jen řízení u soudních orgánů státu, nebo i např. orgány nestátního charakteru, např. rozhodčí soudy či arbitrážní, mediační, konciliační a obdobné orgány. Nařízení tímto spojením míří zřejmě jen na vymáhání zahájené u řádného soudního orgánu členského státu (s výjimkou řízení insolvenčního), popř. u orgánů je nahrazující (např. rozhodčí řízení). Definice soudu ve smyslu čl. 2 písm. d) se zde, i s ohledem na jiné jazykové verze, zřejmě nepoužije. Týká se totiž primárně insolvenčního soudu a byla vytvořena účelově s ohledem na rozličnou povahu orgánů vystupujících v různých typech úpadkových řízení.

Insolvenční právo většiny členských států stanoví jako jeden ze základních účinků zahájení insolvenčního řízení přerušeni nebo jiný typ suspenze řízení zahájených jednotlivými věřiteli. Takový účinek určený dle *legis fori concursus* bude tak mít zahájené insolvenční řízení i na veškerá „nesoudní“ řízení zahájená v rámci územní působnosti nařízení. Při aplikaci tohoto pravidla je však třeba zohlednit čl. 5 Nařízení týkající se věcných práv třetích osob. Ustanovení čl. 4 odst. 2 písm. f) se neužije např. v případě, kdy se věřiteli v důsledku výkonu rozhodnutí dostalo uspokojení na základě předchozí existence věcného práva k části majetku dlužníka.¹⁴⁹

Ad písm. g) a h) Přihlašování, zjišťování a uznávání pohledávek k tíži podstaty

Čl. 4 odst. 2 písm. g) stanoví, že podle pravidel *legis fori concursus* se bude postupovat též při stanovení druhu a rozsahu pohledávek, které je možno přihlásit a uznat k tíži podstaty, stejně jako při nakládání s pohledávkami, které vznikly až po zahájení řízení. Právo státu, kde bylo řízení zahájeno tak bude určovat též, které z dlužníkových závazků je možné uhradit z podstaty a v jakém pořadí, zda (a případně do jaké míry) je dáno právo některého z věřitelů na přednostní uspokojení (zejména otázka nákladů insolvenčního řízení). Na hmotněprávní úpravu obsaženou v čl. 4 odst. 2 písm. g) navazuje písm. h) téhož ustanovení, které upravuje procesní postup při přihlašování, zjišťování a uznávání pohledávek, tedy postup při uplatňování nároků věřitelů k tíži podstaty. Nejedná se však v žádném případě o pravidlo k určení hmotného

¹⁴⁸ V angl. verzi: „*pending lawsuits*“, v něm. „*anhängige Rechtsstreitigkeiten*“.

¹⁴⁹ Srov. *Bělohávek*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 226-228.

práva pro základ tohoto nároku. Jedná-li se o nárok s mezinárodním prvkem, k určení jeho obligačního statutu dojde na základě obecně aplikovatelné normy mezinárodního práva soukromého.¹⁵⁰

Ad písm. i) Rozvrh výtěžku

Doba a způsob rozdělení výtěžku jsou, z pohledu věřitele, jedněmi z nejcitlivějších otázek celého řízení. Jelikož *lex concursus* určuje též pořadí, třídu a zacházení s jednotlivými uplatněnými nároky, je nasnadě, že cizí právní řád bude s věřitelem zacházet mnohdy odlišně od jeho tuzemského práva. To bude významné zejména v případech, kdy výtěžek z realizace podstaty neumožní uspokojit plně všechny věřitele, což je v insolvenčních řízeních spíše pravidlem. S ohledem na uplatnění hraničního určovatele *lex fori concursus* na hlavní i vedlejší insolvenční řízení je třeba si uvědomit, že bude při aplikaci právních řádů pravidelně docházet k rozdílnému zařazení jedné a téže pohledávky.

Ad písm. m) Neplatnost, odporovatelnost a neúčinnost právních úkonů poškozujících všechny věřitele.

Hlavní insolvenční statut umožňuje zpravidla správci podstaty (či též věřitelům), aby zasáhl v případě pochybných transakcí, kterými ať již dlužník, některý z věřitelů (nebo společně) či jakákoliv třetí osoba poškozují ostatní věřitele. Poněkud matoucí se jeví použití spojení „poškozující všechny věřitele“. Čistě jazykový výklad by vedl k závěru, že takové konání musí poškozovat každého jednoho z věřitelů. Takový závěr by však byl s ohledem na ochranný účel tohoto ustanovení a jiné jazykové verze¹⁵¹ chybný. Dotčené jednání musí poškozovat „masu věřitelů“ či jejich celek, čili ty, kteří nejsou takového poškozujícího jednání účastní. Předmětné ustanovení dopadá na jakékoli způsoby postižení jednání, které poškozují všechny věřitele nebo zvýhodňují jen určitého či určité z nich oproti všem zbývajícím.

---

¹⁵⁰ Srov. též čl. 32, 39, 41 a 42 nařízení 1346/2000 a výklad v kap. 2.2.1., 2.2.2. a 3.1.

¹⁵¹ V angl. verzi: „creditors as a whole“, v něm. „Gesamtheit der Gläubiger“.

Takové ustanovení práva rozhodného se nepoužije v případě, upraveném čl. 13 Nařízení, který stanoví, že se čl. 4 odst. 2 písm. m) nepoužije, pokud osoba, která má z úkonu, který poškozuje všechny věřitele, prospěch, prokáže, že (i.) je pro tento úkon rozhodné právo jiného členského státu, než státu, který zahájil řízení a (ii.) toto právo neumožňuje žádným způsobem napadnout v daném případě dotyčný úkon. Podstatný je požadavek, že *lex causae* musí být „právem jiného členského státu“ (i.), jinak by výjimku z jednotného insolvenčního statutu nebylo možné na obranu takového úkonu využít. Tuto výjimku nelze aplikovat v případě předmětných poškozujících právních úkonů, ke kterým došlo buď po zahájení insolvenčního řízení, nebo před ním v době, kdy účastníkům takového úkonu muselo nebo s ohledem na veškeré okolnosti mělo být zřejmé, že dlužník je v úpadku nebo mu úpadek a zahájení insolvenčního řízení bezprostředně hrozí.¹⁵²

2.2.3.2. VEDLEJŠÍ INSOLVENČNÍ STATUT

Vedlejší insolvenční statut je určen deseti výjimkami z hlavního insolvenčního statutu (čl. 5 až 15 Nařízení). Preambule Nařízení předpokládá, že necitlivé použití výhradně jediného právního řádu pro všechny otázky související s insolvenčním řízením by mohlo vést k poškození věřitelů z jiného státu, než je stát zahájení řízení.¹⁵³ Ti při vzniku svých pohledávek za dlužníkem přirozeně počítají s možnou aplikací jim známého národního práva, o což by je bezvýhradná aplikace *legis concursus* připravila. Všeobecné a bezvýjimečné použití *legis fori concursus* by tak mohlo vést k problémům především s ohledem na rozličné národní přístupy k zajištěným a přednostním nárokům věřitelů. Nařízení se tudíž pokouší nalézt vyváženou hranici mezi extraterritoriálními účinky hlavního řízení a potřebou zachovat předvídatelnost právních účinků právních úkonů, jež byly (případně jejich zajištění) sjednány dle práva určitého státu. Je též nepochybně v zájmu států (jejich orgánů), aby chránily „své“ věřitele (zejména v případě tuzemských zaměstnanců zahraničního dlužníka), popř., aby měly kontrolu nad nakládáním s určitým majetkem, jenž má specifické vlastnosti (např. nemovitosti, některé dopravní prostředky evidované ve veřejných národních rejstřících, obchody na

---

¹⁵² Virgos-Schmitova zpráva, čl. 138.

¹⁵³ Srov. bod (11) preambule nařízení 1346/2000.

finančních trzích apod.). Ochrana těchto zájmů se nutně projevuje jako preference principu teritoriality oproti základnímu univerzalistickému koliznímu pravidlu (čl. 4).

Je však nutné uvědomovat si rozličný charakter předmětné zvláštní právní úpravy. Zatímco kupříkladu úpravu dle čl. 5 až 7 by bylo možné označit za úpravu „*imunitní povahy*“, čl. 8 představuje typickou kolizní úpravu.¹⁵⁴ Výjimky z hlavního insolvenčního statutu zahrnují jednak (i.) vyloučení určitých práv třetích osob týkajících se majetku, jenž by byl jinak pojat do podstaty, který se nachází mimo stát, jehož *lex fori concursus* se aplikuje, a taktéž zajišťují, že (ii.) určité účinky insolvenčního práva se neřídí právem státu zahájení řízení, ale právem určeným na základě jiného hraničního určovatele.¹⁵⁵

System výjimek tak lze rozdělit do tří skupin:

1. Vyloučení určitých práv nad majetkem, který se nachází v jiném členském státu, z *legis fori concursus*

Namísto práva státu zahájení insolvenčního řízení se pro ně použijí příslušná ustanovení národních právních řádů. To se týká věcných práv třetích osob (čl. 5), započtení pohledávek (čl. 6) a výhrady vlastnictví (čl. 7),

2. Vyloučení účinků insolvenčního řízení na určité právní vztahy, které by jinak *legi fori concursus* podléhaly

Vytčené právní vztahy se řídí právem jiného státu než je stát zahájení insolvenčního řízení. Jedná se o smlouvy týkající se nemovitostí (čl. 8), platební systémy, vypořádací systémy a finanční trhy (čl. 9), pracovní smlouvy a pracovněprávní vztahy (čl. 10), účinky na práva podléhající zápisu (čl. 11), úkony poškozující všechny věřitele (ve výše vymezeném smyslu, čl. 12), ochrana kupujícího (čl. 14) a účinky na probíhající soudní řízení (čl. 15).

3. Zahrnutí určitých hodnot pouze do hlavního insolvenčního řízení

---

¹⁵⁴ Bělohávek, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 254.

¹⁵⁵ Virgos-Schmitova zpráva, čl. 93.

Jedná se o patenty a ochranné známky Společenství, příp. obdobná práva stanovená právními předpisy Společenství (článek 12).¹⁵⁶

S ohledem na význam vytčených výjimek pro postavení věřitele v insolvenčním řízení podléhajícím režimu Nařízení se některým z nich věnujeme podrobněji. U ostatních odkazujeme zejména na samotný text Nařízení (včetně preambule), výklad k dotčeným článkům obsažený v této práci, komentáře, další odbornou literaturu a dynamicky se rozvíjející judikaturu.¹⁵⁷

2.2.3.2.1. VĚCNÁ PRÁVA TŘETÍCH OSOB

Nařízení 1346/2000 rozlišuje mezi věcnými právy třetích osob v obecném pojetí na straně jedné (čl. 5) a výhradou vlastnictví (čl. 7), které je věnován samostatný výklad níže, na straně druhé. Toto rozlišení je odůvodněno rozdílnou povahou výhrady vlastnictví jako zajišťovacího prostředku. Zatímco realizační oprávnění plynoucí z věcných práv zahrnutých do čl. 5 vznikají věřitelům až dodatečně, výhradou vlastnictví je vlastníku věci do doby přechodu vlastnického práva dána taková jistota od samotného počátku.¹⁵⁸

Dle čl. 5 odst. 1 Nařízení nejsou zahájením insolvenčního řízení dotčena věcná práva věřitelů nebo třetích osob, pokud jde o majetek dlužníka (hmotný i nehmotný, movitý i nemovitý; věci jednotlivě určené i proměnlivé soubory věcí¹⁵⁹) který patří dlužníkovi a v okamžiku zahájení řízení se nachází na území jiného členského státu. Toto ustanovení výrazně posiluje postavení zajištěných věřitelů, jejichž zajištění je vázáno na předmět, který se v okamžiku zahájení řízení nachází na území jiného členského státu. Věcná práva představují typický zajišťovací prostředek (zejména při poskytování úvěrů v rámci korporátního financování), a je proto pravděpodobné, že především v případě dlužníka-podnikatele působícího ve více členských státech, budou zajištění věřitelé (typicky banky a jiné úvěrové instituce) tvořit významnou skupinu.

---

¹⁵⁶ *Moos, Fletcher, Isaacs*, The EC Regulation on Insolvency Proceedings: A commentary and Annotated Guide, s. 179-180.

¹⁵⁷ Srov. příložený *Seznam použitých pramenů a literatury*.

¹⁵⁸ *Ehricke, Ries*, Die neue Europäische Insolvenzverordnung, s. 315.

¹⁵⁹ K pojmu „floating charge“ srov. výše pozn. 147.

S ohledem na právní jistotu věřitelů a rozdílnost pojetí práv zahrnutých pod věcná práva ve smyslu čl. 5 odst. 1 a 2 v jednotlivých členských státech se jeví jako nepřijatelná situace, kdy by se účinky zajištění měnily v závislosti na tom, ve kterém členském státě by bylo insolvenční řízení zahájeno.¹⁶⁰ Čl. 5 tak zaručuje věřitelům, jejichž pohledávka je zajištěna věcným právem, že toto právo bude platné a vynutitelné v původně zamýšleném (a známém) rozsahu.

Takováto úprava však může přinášet v insolvenčním řízení, a to zejména insolvenčnímu správci, řadu problémů. Aby mohl insolvenční správce předmět takového věcného práva (který se nachází ve státě, kde nebylo nebo nemůže být zahájeno insolvenční řízení) zahrnout do podstaty, musí věřitele (příp. jinou osobu) oprávněného z takového práva nejdříve uspokojit.¹⁶¹ Tento postup, který zvyšuje pasivní stránku podstaty, však přináší pochopitelná rizika zejména pro zájmy ostatních věřitelů.

Nařízení sice hovoří v čl. 5 o „věcných právech“, ale o jejich definici se nepokouší. Zda se jedná o věcné právo, je tak nutno posuzovat výlučně podle předpisů *legis rei sitae* (právo členského státu, kde se konkrétní majetková hodnota nachází), či obecněji *legis causae* (právo členského státu, kterým se řídilo založení tohoto práva).¹⁶²

Lze tak shrnout, že jsou-li práva věřitelů vůči majetku dlužníka nacházejícímu se na území jiného státu zajištěna věcným právem ve smyslu Nařízení, mohou se tyto věřitelé svých práv domáhat též individuální cestou, tedy na základě *lex rei sitae* (*lex causae*), a to za předpokladu, že ve vztahu k tomuto majetku nebude na území dotčeného členského státu zahájeno sekundární insolvenční řízení. Pokud by však tyto věřitelé neměly své pohledávky zajištěny věcnými právy, mohly by se domáhat svých práv výlučně jako věřitelé insolvenční v hlavním i (za splnění podmínek k jeho zahájení) vedlejším insolvenčním řízení.¹⁶³

---

¹⁶⁰ Srov. bod (25) preambule nařízení 1346/2000.

¹⁶¹ Kolmann, S., *Europäisches internationales Insolvenzrecht - Die Verordnung (EG) Nr. 1346/2000 über Insolvenzverfahren*. The European Legal Forum, 2002, č. 3, s. 175.

¹⁶² Virgos-Smitova zpráva, čl. 100.

¹⁶³ Bělohávek, *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář, s. 265-266.

Imunita věcných práv vůči účinkům zahraničního insolvenčního řízení však není absolutní. Rozhodné právo (*lex causae*) může bez ohledu na Nařízení připouštět určité účinky zahraničního insolvenčního řízení na svém území svého domovského státu. Pravidlo stanovené v čl. 5 odst. 1 prolamuje v zájmu ochrany věřitelů též odst. 4 téhož článku. Ten připouští užití pravidel *legis fori concursus* v případě žalob na neplatnost, neúčinnost či odporovatelnost úkonů, kterými byla věcná práva založena. Jestliže byla tato práva sjednaná ve prospěch pouze určitých věřitelů (či třetích osob) nebo za podezřelých okolností, mohou (tato věcná práva) poškozovat všechny věřitele, pak nastupuje obecné ochranné pravidlo obsažené v čl. 4 odst. 2 písm. m).¹⁶⁴

2.2.3.2.2. ZAPOČTENÍ POHLEDÁVEK

„Článek 6

Započtení pohledávek

*1. Zahájením insolvenčního řízení nejsou dotčena práva věřitelů žádat započtení pohledávek proti pohledávkám vůči dlužníkovi, pokud toto započtení pohledávek umožňuje právo rozhodné pro pohledávky dlužníka, který není schopen plnit své peněžité závazky.*¹⁶⁵

Započtení pohledávek představuje obecně velmi účinný nástroj věřitele k uspokojení jeho pohledávky za dlužníkem, který je k němu na základě jiné kauzy též v postavení věřitele. To bezpochyby platí i pro oblast mezinárodních obchodních transakcí, obzvláště pak v případě, kdy dlužník neplní své povinnosti ze závazkových vztahů. Zejména při rozsáhlých, multilaterálních obchodních transakcích s mezinárodním prvkem je zohlednění úpravy započtení jedním z klíčových kritérií pro volbu takového rozhodného práva, které by maximálně snižovalo rizika věřitele (či stranu, která je převážně ve věřitelském postavení) plynoucí z takového úkonu. Přípustnost započtení a druhy pohledávek, které mohou být předmětem započtení, se v jednotlivých právních rádech poměrně podstatně liší.

---

¹⁶⁴ Virgos-Smitova zpráva, čl. 106.

¹⁶⁵ Čl. 6 nařízení 1346/2000.

Nařízení zvolilo úpravu, která zvýhodňuje postavení věřitele a má za cíl zvýšit důvěru¹⁶⁶ věřitelů v možnost započtení pohledávek dle pravidel *legis causae* i v případech, kdy by mohlo dojít k zahájení insolvenčního řízení dle jiného právního řádu. Podmínky, za nichž může dojít k započtení pohledávek, se sice primárně řídí zásadně normami *legis fori concursus* [čl. 4 odst. 2 písm. d)], věřitel však může žádat, aby se postupovalo podle práva rozhodného pro pohledávku dlužníka, na níž svou pohledávku započítává. Je tak zřejmé, že v otázce započtení pohledávek nedochází k aplikaci vedlejšího insolvenčního postupu automaticky, ale pouze v případě, že se věřitel jeho použití věřitel dovolává. Nařízení nestanoví pro výkon tohoto práva věřitelů žádné další podmínky. Stačí tedy, aby splnil podmínky, které pro započtení stanoví právo rozhodné pro započitatelnou pohledávku dlužníka. Věřiteli je tak dána možnost, aby se dovolal použití norem takového právního řádu, který mu zajišťuje co nejširší možnost či jinak pro něj výhodnou úpravu započtení.

2.2.3.2.3. VÝHRADA VLASTNICTVÍ

Čl. 7 Nařízení poskytuje ochranu stranám kupní smlouvy pro případ, že by s druhou smluvní stranou bylo zahájeno insolvenční řízení a správce podstaty by se následně pokoušel ovlivnit přechod vlastnického práva k předmětu koupě. Nařízení obsahuje úpravu pro obě možné situace, jež mohou v souvislosti s předmětem spadajícím do podstaty nastat, tedy jak insolvenční řízení kupujícího (čl. 7 odst. 1), tak prodávajícího (čl. 7 odst. 2). Čl. 7 představuje přímou hmotněprávní úpravu výhrady vlastnictví, která je v poměru speciality jak k určení hlavního insolvenčního statutu (čl. 4), tak úpravě práva rozhodného pro věcná práva třetích osob (čl. 5). Zásadně platí, že výhrada vlastnictví týkající se předmětů spadajících do podstaty a nacházejících se na území jiného členského státu zůstane zahájením insolvenčního řízení nedotčena.¹⁶⁷

Je třeba dodat, že jedním z důvodů úpravy obsažené v čl. 7 Nařízení je skutečnost, že výhrada vlastnictví, resp. realizace přechodu vlastnického práva na základě smluvního vztahu mezi kupujícími a prodávajícími, z nichž vůči jednomu je po uzavření kupní smlouvy zahájeno insolvenční řízení, je dle některých národních

¹⁶⁶ Virgos-Smitova zpráva, čl. 109.

¹⁶⁷ Bělohávek, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 322.

právních řádů považována za součást práva závazkového, v jiných naopak za otázku věcněprávní. V závislosti na tom kterém pojetí bude právem rozhodným buď *lex causae* nebo též *lex rei sitae*. Např. z pohledu práva německého, které tradičně považuje výhradu vlastnictví za součást věcněprávního statutu, je účel čl. 7 Nařízení poněkud hůře pochopitelný (na rozdíl např. od práva anglického, ale i českého).¹⁶⁸

Čl. 7 odst. 1 Nařízení upravuje situaci, kdy je zahájeno insolvenční řízení proti kupujícímu. V takovém případě nesmí být zahájením řízení dotčeno právo prodávajícího, založené na výhradě vlastnictví, pokud se věc v době zahájení řízení nacházela na území jiného členského státu než toho, který řízení zahájil. Odst. 2 naopak chrání kupujícího v situaci, kdy se insolventním stane prodávající a jmenovaný správce by se pokoušel zachovat si vlastnictví k přepravovanému zboží, popř. jej získat zpět. Je však otázkou, zdali se i v tomto případě jedná o výhradu vlastnictví, jak je trachtována v české právní nauce. Jedná se spíše o specifickou ochranu nedotknutelnosti vztahu koupě a prodeje aktem zahájení insolvenčního řízení.¹⁶⁹

2.2.3.2.4. PRACOVNÍ SMLOUVY A PRACOVNĚPRÁVNÍ VZTAHY

„Článek 10

Pracovní smlouvy

*Účinky úpadkového řízení na pracovní smlouvy a pracovněprávní vztahy se řídí výhradně právem členského státu, kterým se řídí daná pracovní smlouva.*¹⁷⁰

Pracovněprávní vztahy představují typický příklad právních vztahů, které jsou ve všech členských státech z pochopitelných důvodů předmětem zvláštní pozornosti, která se odráží ve zvláštní právní ochraně těchto vztahů. Preambule nařízení

---

¹⁶⁸ Srov. pojednání v německé literatuře (např. *Duursma-Kepplinger; Duursma; Chalupsky*, Kommentar - Europäische Insolvenzverordnung, čl. 7; *Ehricke, Ries*, Die neue Europäische Insolvenzverordnung, s. 316; *Kolmann*, Europäisches internationales Insolvenzrecht - Die Verordnung (EG) Nr. 1346/2000 über Insolvenzverfahren. s. 175).

¹⁶⁹ Problematiky výhrady vlastnictví se dotýká i poměrně nedávný rozsudek ve věci. *German Graphics Graphische Maschinen GmbH vs A. van der Schee*, případ C-292/08 (dále jen *German Graphics*), který byl vydán v rámci řízení o předběžné otázce, jež byla položena nizozemským soudem (Hoge Raad der Nederlanden). Významnější dopad má však tento rozsudek pro problematiku tzv. *vis attractiva concursus*, viz níže.

¹⁷⁰ Čl. 10 nařízení 1346/2000.

upozorňuje, že pro zajištění ochrany zaměstnanců a pracovních míst musí být účinky úpadkového řízení na trvání (běh) nebo skončení pracovněprávního vztahu i na práva a povinnosti stran takového vztahu stanoveny rozhodným právem smlouvy v souladu s obecnými kolizními normami. Ostatní otázky by se však měly řídit dle *legis fori concursus*.¹⁷¹ Tomu odpovídá i normativní úprava obsažená v nařízení [čl. 4 odst. 2 písm. e) a čl. 10]. Cílem této úpravy je ochrana zaměstnanců před aplikací cizího rozhodného práva na ukončení či pokračování pracovněprávních vztahů a na práva a povinnosti vyplývající z těchto vztahů oběma stranám. Jedná se však opět o výjimku z hlavního insolvenčního statutu, jímž se budou řídit ostatní otázky v souladu s čl. 4 (např. zda insolvenční právo *legis fori concursus* přiznává nárokům zaměstnanců privilegované postavení či garantovaná výše uspokojení nároků, ale též pravidla pro přihlašování, prověřování a přiznávání pohledávek).¹⁷²

Nařízení však odkazuje pouze na právo „členského státu“, jímž se řídí dotčená pracovní smlouva. Pokud by tak užití obecných pravidel některého národního mezinárodního práva soukromého vedlo k odkazu na právní řád nečlenského státu, bude se aplikovat na daný pracovněprávní vztah *lex fori concursus* (s ohledem na čl. 4 odst. 1 a 2 písm. e).

Mechanismy národního práva zajišťující uhrazení dlužných pohledávek (zejména ze mzdových nároků), které mají zaměstnanci vůči úpadci, tak zůstávají i nadále v platnosti a správce dle nich musí postupovat.¹⁷³ Je ovšem pravděpodobné, že pokud má úpadce zaměstnance v jiném členském státě, má tam i svou provozovnu a může tam tudíž dojít k zahájení vedlejšího insolvenčního řízení.¹⁷⁴

---

¹⁷¹ Bod (28) preambule nařízení 1346/2000.

¹⁷² Virgos-Smitova zpráva, čl. 128.

¹⁷³ Srov. pojednání *Ochrana zaměstnanců v případě platební neschopnosti a insolvence zaměstnavatele* in.: Bělohávek, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 1157.

¹⁷⁴ Čl. 3 odst.2 nařízení 1346/2000.

2.2.4. PROBLÉMY NAŘÍZENÍ VE VZTAHU K VĚŘITELŮM A SOUVISEJÍCÍ JUDIKATURA

Nařízení 1346/2000 je účinné více než osm let, během nichž došlo v judikatuře soudů členských států a ESD k tematizaci problémů, které při aplikaci Nařízení vyvstaly. Většinu z nich odborná veřejnost (literatura) předjímal, s ohledem na znalost praxe mezinárodních insolvenčních řízení a fungování vnitřního trhu Unie, ještě před vstupem nařízení v účinnost, příp. před nápadem prvních relevantních případů na insolvenční soudy členských států a ESD.

Cílem této kapitoly není podat podrobný rozbor a komentář k judikatuře týkající se aplikace Nařízení, k čemuž ostatně i v české odborné literatuře již (ve většině případů) opakovaně došlo¹⁷⁵, nýbrž shrnout jen některé zásadní problémové okruhy, jejichž řešení je zvláště významné pro věřitele, a poukázat na vybranou relevantní judikaturu. Větší pozornost je pak věnována problematice mezinárodní soudní příslušnosti pro soudní řízení zahájená v rámci insolvenčního řízení nebo v souvislosti s ním (problém tzv. *vis attractiva concursus*), k níž se opakovaně ve své judikatuře v posledních měsících a letech vyjádřil ESD a již nebyla dosud v tuzemské odborné literatuře věnována zvláštní pozornost. Ta má pro věřitele, kteří se v takových řízeních domáhají svých práv ve vztahu k úpadci, zásadní význam.

2.2.4.1. CENTRUM HLAVNÍCH ZÁJMŮ - COMI

Problematika mezinárodní příslušnosti soudů je snad nejdiskutovanějším tématem evropské úpravy mezinárodního insolvenčního řízení. Jak již bylo naznačeno, předmětem sporu je zejména výklad pojmu „centrum hlavních zájmů“¹⁷⁶, které je dle čl. 3 odst. 1 Nařízení rozhodujícím kritériem pro určení mezinárodní příslušnosti soudů určitého členského státu.

---

¹⁷⁵ Srov. např. *Brodec, J.*, Uznání zahraničního rozhodnutí o zahájení konkursního řízení v rámci EU a některé s tím spojené otázky dle českého právního řádu. *Právní rozhledy*, 2006, č. 12, s. 437 a násl., *Salač, J.*, K některým otázkám evropského insolvenčního práva - nad rozhodnutím ESD ve věci Eurofood (Parmalat). *Právní rozhledy*, 2007, č. 6, s. 209 a násl., *Pauknerová, M.*, Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 330; *Bláhová, L.*, Evropské mezinárodní procesní právo se zvláštním zaměřením na insolvenční řízení. Diplomová práce. Praha : Právnická fakulta UK, 2009, s. 50.

¹⁷⁶ Srov. kap. 2.1.5.

Byť je centrum hlavních zájmů považováno za moderní kritérium pro určení mezinárodní příslušnosti, Nařízení neobsahuje jeho definici. Preambule Nařízení ke COMI uvádí toliko, že by mělo odpovídat místu, ze kterého dlužník obvykle svoje zájmy spravuje, a je proto zjištělné třetími osobami.¹⁷⁷ U osob fyzických je COMI presumováno v místě, kde tato osoba pobývá, příp. podniká, u společností nebo právnických osob je uplatněna vyvratitelná domněnka COMI v místě jejich sídla. Přístup k výkladu COMI v judikatuře členských států se značně liší. Jasný návod k jeho interpretaci nedává ani judikatura ESD, který v tomto směru zatím pouze konstatoval, že sama skutečnost, že dceřinou společností ovládá zahraniční matka, není dostatečným důkazem pro vyvrácení domněnky COMI v místě sídla této dceřiné společnosti.¹⁷⁸ Autor této práce se však přiklání k názoru, že při určování COMI je rozhodné především *hlavní místo podnikatelské činnosti* společnosti, které závisí především na lokalizaci většiny aktuálních i potenciálních zákazníků. V tomto pojetí je tak rozhodujícím hlediskem *těžiště vnějších vztahů* (s ohledem na očekávání potenciálních insolvenčních věřitelů), nikoliv centrum skutečné správy. Toto kritérium lépe odpovídá duchu nařízení 1346/2000¹⁷⁹, byť jeho určení může v případech velkých mezinárodních společností přinášet značné problémy.¹⁸⁰

Výběr z relevantní judikatury:

Spolková republika Německo:

Usnesení BGH ze dne 27. listopadu 2003, IX ZB 418/02

Rozhodnutí AG Mönchengladbach ze dne 27. 4. 2004, 19 IN 54/04 („EMBIC“)

Spojené království:

Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 7. 2 2003, EWHC (Ch) 128-0042/2003 („Re Brac Rent-A-Car International Inc.)

Rozhodnutí High Court of Justice (Leeds) ze dne 16. 5. 2003, 861-873/03 („Daisytek“)

Rozhodnutí High Court of Justice (Leeds) ze dne 20. 5. 2003, EWHC 1941(Ch) („Ci4net.com“)

¹⁷⁷ Čl. 13 preambule nařízení 1346/2000.

¹⁷⁸ C-341/04 *Eurofood IFSC* [2006] ECR I-3813.

¹⁷⁹ Srov. bod (13) preambule nařízení 1346/2000.

¹⁸⁰ Shodně Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 104; srov. zejména rozhodnutí AG Mönchengladbach ze dne 27. 4. 2004, 19 IN 54/04 („EMBIC“), C-341/04 *Eurofood IFSC* [2006] ECR I-3813.

Rozhodnutí High Court of Justice (Birmingham Registry) ze dne 18. 4. 2005, EWHC 874(Ch)(„Rover“)

ESD:

C-1/04 *Staubitz-Schreiber* [2006] ECR I-701

C-341/04 *Eurofood IFSC* [2006] ECR I-3813

2.2.4.2. KONCERNOVÉ INSOLVENCE

V případě společností tvořících koncern (holding) se problematika COMI stává ještě složitější. Nařízení vychází z pojetí, že každá právnická osoba má své vlastní COMI (čl. 3 odst. 1), což bylo potvrzeno i judikaturou ESD, a zastává tak tzv. „atomizovaný přístup“¹⁸¹ ke koncernovým insolvencím. Na každou společnost se tedy v rámci koncernu hledí jako na samostatný subjekt. Takový přístup je často kritizován, neboť právě insolvence mezinárodních koncernů jsou jedním z klasických případů insolvenčí, v nichž se vyskytuje mezinárodní prvek. Dle některých autorů se tato subjektová orientace, která pomíjí hospodářskou realitu, jeví jako nežádoucí a neudržitelná. V souvislosti s možnými budoucími úpravami Nařízení, je tak velmi často zmiňováno právě zakotvení zvláštní úpravy pro případ insolvence mezinárodních koncernů. Kupříkladu Tomáš Čihula navrhuje řešení cestou tzv. „procesní konsolidace“, podle níž by došlo ke koncentraci insolvenčního řízení vůči společnostem tvořícím koncern u jednoho insolvenčního soudu.¹⁸²

Co se judikatury k problematice koncernových insolvenčí týče, je možno odkázat na předchozí podkapitulu. Pro svou názornost a význam pro teorii i praxi jsou v tomto směru jistě nejskloňovanější již klasické kauzy „*Daisytek ISA*“ a „*Parmalat/Eurofood*“.

2.2.4.3. PSEUDOZAHRANIČNÍ SPOLEČNOSTI

S problematikou určení COMI i koncernovými insolvencemi velmi úzce souvisí i aplikace nařízení na tzv. „pseudozahraniční společnosti“, tedy společnosti založené a registrované v jednom členském státě, ale reálně působící a řízené v jiném členském

---

¹⁸¹ Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 115.

¹⁸² Tamtéž, s. 116, příp. Čihula, T., Určení mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem. Právní rozhledy, 2006, č. 18, s. 673 a násl.

státě. Jak vyplývá z rozsudku ESD ve věci *Inspire Art*¹⁸³, členské státy nesmí dělat rozdíly mezi společnostmi, které jsou skutečně zahraniční (provozují v jiném členském státě alespoň část svých aktivit), a společnostmi, které se státem založení spojuje pouze zápis v jeho obchodním rejstříku. To může vést v praxi k odlišnosti *korporátního* a *insolvenčního statutu* (určeného na základě COMI, čl. 3 a 4 nařízení) společností, s čímž mohou jejich zakladatelé (vlastníci) pochopitelně volit takovou kombinaci, která je pro jejich podnikání nejvýhodnější. Je tak nasnadě, že budou preferovat takovou kombinaci, kdy jejich korporátní statut bude přinášet minimální ochranu jejich věřitelům v rámci práva korporátního a zároveň jejich odlišný insolvenční statut minimální ochranu věřitelů insolvenčních.

2.2.4.4. PRINCIP VIS ATTRACTIVA CONCURSUS

S otázkou mezinárodní příslušnosti pro insolvenční řízení dle čl. 3 nařízení 1346/2000, ale též s otázkou uznání a výkonu soudních rozhodnutí v takovém řízení vydaných, bezprostředně souvisí otázka mezinárodní příslušnosti pro soudní řízení zahájená v rámci insolvenčního řízení či v souvislosti s ním. Nařízení však neobsahuje žádná ustanovení o mezinárodní soudní příslušnosti pro taková související soudní řízení, byť o uznání a výkonu rozhodnutí vydaných v rámci těchto souvisejících řízení pojednává v čl. 25 odst. 1 a 2.

Pro určení této mezinárodní příslušnosti se nabízejí tři možná řešení:¹⁸⁴

1. určení dle práva státu, u jehož soudů bude podán návrh (řešení dle národního práva),
2. analogická aplikace nařízení Brusel I,
3. analogická aplikace čl. 3 nařízení č. 1346/2000 (tzv. řešení *vis attractiva concursus*).

Je zřejmé, že postup podle jednotlivých možností by vedl k rozdílným výsledkům. Kupříkladu v případě incidenční žaloby, kterou by podal správce podstaty v hlavním insolvenčním řízení proti nabyvateli nemovitosti v jiném členském státě, jež patří dlužníkovi, by aplikace každého z nařízení vedla k odlišnému určení mezinárodní

¹⁸³ C-167/01 *Inspire Art* [2003] ECR I-10155.

¹⁸⁴ *Duursma-Kepplinger; Duursma; Chalupsky*, Kommentar - Europäische Insolvenzverordnung, čl. 25, m.č. 22.

příslušnosti v takovém sporu. Pokud by bylo aplikováno nařízení Brusel I, byly by v tomto případě mezinárodně příslušné výlučně soudy státu polohy nemovitosti (čl. 22 odst. 1 nařízení Brusel I). Jiná situace by nastala, kdyby bylo aplikováno řešení *vis attractiva concursus* a jednalo by se tedy o související řízení ve smyslu čl. 25 odst. 1 pododst. 2 nařízení 1346/2000. V takovém případě by byly mezinárodně příslušné soudy státu, kde bylo zahájeno hlavní insolvenční řízení.¹⁸⁵

K alespoň částečnému řešení tohoto problému přispěl svým rozhodováním ESD. Ani po sérii nedávných rozhodnutí však nejsou vymezena dostatečně jasná kritéria pro rozlišení souvisejících rozhodnutí spadajících pod režim čl. 25 odst. 1 Nařízení na straně jedné a ostatních rozhodnutí, která s konkrétním insolvenčním řízením nesouvisí natolik úzce a podléhají tak výlučně režimu čl. 25 odst. 2 Nařízení, tudíž i uznání a výkonu dle nařízení Brusel I. Ještě dlouho před vstupem obou nařízení v platnost rozhodl ESD ve věci *Gourdain vs. Nadler*, že má-li být rozhodnutí týkající se insolvence vyloučeno z působnosti Bruselské úmluvy [srov. identický čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení Brusel II], musí být *od takové insolvence přímo odvozeno a úzce s ní spojeno*.¹⁸⁶ Právě z této doktríny čerpá a dále jí rozvíjí nedávná judikatura ESD.

ESD významně zasáhl do debaty o rozsahu využití principu *vis attractiva concursus* v otázce mezinárodní příslušnosti v otázkách souvisejících s insolvenčním svým rozhodnutím ve věci *Seagon vs. Deko Marty Belgium*¹⁸⁷. Žalovanou stranou v této věci byla belgická společnost, v jejíž prospěch převedl její dlužník (německá společnost *Frick*) platbu za účelem splnění dluhu, a to den předtím, než sám na sebe podal insolvenční návrh. Správce podstaty úpadce *C. Seagon* podal v rámci insolvenčního řízení odpůřící žalobu u německého soudu (Landesgericht Marburg) a požadoval, aby soud nařídil společnosti *Deko* vrácení platby. Soud však tento návrh zamítl jako nepřijatelný, protože k takovému rozhodnutí není mezinárodně příslušný. Správce podstaty neuspěl ani v odvolacím řízení. Následné řízení konané na základě mimořádného opravného prostředku (*Revision*), jenž správce podal, bylo řízení před

---

¹⁸⁵ Příklad převzat z práce *Brodec*, Uznání a výkon soudních rozhodnutí v Evropské unii. Disertační práce, s. 117.

¹⁸⁶ 133/78 *Gourdain vs. Nadler* [1979] ECR 733, bod 4 odůvodnění.

¹⁸⁷ C-339/07 *Seagon vs. Deko Marty Belgium* [2009] ECR I-767.

Spolkovým soudním dvorem přerušeno a tímto soudem položeny Evropskému soudnímu dvoru tyto předběžné otázky:

„1) *Jsou soudy členského státu, na jehož území bylo zahájeno úpadkové řízení na majetek dlužníka, mezinárodně příslušné podle nařízení [č. 1346/2000] rozhodovat o odpůrcí žalobě podané v úpadkovém řízení vůči dlužníkovi, který má statutární sídlo v jiném členském státě?*

2) *V případě záporné odpovědi na první otázku:*

Vztahuje se čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení [č. 44/2001] na odpůrcí žalobu podanou v úpadkovém řízení?“¹⁸⁸

ESD odpověděl takto:

„Článek 3 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení musí být vykládán v tom smyslu, že soudy členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, jsou příslušné rozhodnout o odpůrcí žalobě podané v úpadkovém řízení a směřující proti žalovanému, který má statutární sídlo v jiném členském státě.“¹⁸⁹

ESD tak akceptoval pro případy odpůrcích žalob v rámci insolvenčního řízení aplikaci pravidel mezinárodní příslušnosti dle čl. 3 odst. 1 Nařízení.¹⁹⁰ Je tak zřejmé, že takovéto rozhodnutí mívá ve prospěch efektivity insolvenčního řízení¹⁹¹, může však znamenat značnou újmu na procesním postavení žalovaného.¹⁹² ESD se zabýval aplikací principu *vis attractiva concursus* i v dalších případech¹⁹³, přičemž vždy individuálně posuzoval, zdali konkrétní řízení, související s řízením insolvenčním, je od

---

¹⁸⁸ C-339/07 *Seagon vs. Deko Marty Belgium*, bod. 14.

¹⁸⁹ C-339/07 *Seagon vs. Deko Marty Belgium*, bod 30.

¹⁹⁰ Dospěl tak k jinému řešení, než které navrhoval, s ohledem na práva žalovaných, Jan Brodec ve své práci z roku 2006. („Domnívám se, že nelze akceptovat řešení, kdy pro dvě žaloby mající stejný právní základ jsou mezinárodně příslušné různé soudy. V rámci prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti by dle mého názoru měla platit jednotná pravidla pro určování mezinárodní příslušnosti. Považuji proto za optimální řešení aplikaci předpisů o příslušnosti dle nařízení Brusel I i na řízením související s konkursním řízením. Je toho možné docílit prostřednictvím výkladu ze strany ESD.“ in Brodec, Uznání a výkon soudních rozhodnutí v Evropské unii. Disertační práce, s. 117.)

¹⁹¹ srov. princip evropského práva *effect utile*.

¹⁹² *Carballo Pineiro, L.*, *Vis attractiva concursus in the European Union: its development by the European Court of Justice*. InDret, 2010, č. 3, s. 9.

¹⁹³ C-111/08 *SCT Industri vs. Alpenblume* [2009] ECR I-5655, C-444/07 *MG Probud Gdynia* [2010].

něj přímo odvozeno a spojeno s ním do té míry, že jej lze klasifikovat jako rozhodnutí spadající pod čl. 25 odst. 1 nařízení 1346/2000.

Je možno shrnout, že ESD aproboval ve své judikatuře princip *vis attractiva concursus* pro určení mezinárodní příslušnosti pro řízení o nárocích souvisejících s řízením insolvenčním toliko v „omezeném“ rozsahu. Definitivní hranici mezi věcnou působností nařízení 1346/2000 a nařízením Brusel I však nevytýčil. Z působnosti nařízení 1346/2000 v tomto směru zatím vyloučil toliko řízení zahájené na návrh, který by mohl být vznesen bez ohledu na zahájení insolvenčního řízení.¹⁹⁴

---

¹⁹⁴ *Carballo Pineiro, L., Vis attractiva concursus in the European Union: its development by the European Court of Justice, s. 22-23.*

2.3. DALŠÍ PRAMENY MEZINÁRODNÍHO INSOLVENČNÍHO PRÁVA.

2.3.1. MEZINÁRODNÍ SMLOUVY

Mezi prameny mezinárodního insolvenčního práva, byť se jedná o jev spíše výjimečný, řadíme i mezinárodní smlouvy. Jak již bylo konstatováno v obecném výkladu o pramenech mezinárodního insolvenčního práva, Česká republika není stranou žádné multilaterální úmluvy na tomto úseku. V bilaterálních smlouvách o právní pomoci, jejichž je Česká republika stranou, jsou otázky související s insolvenčním řízením upraveny pouze výjimečně. V případě takových smluv s členskými státy Unie navíc došlo k jejich nahrazení nařízením 1346/2000 jeho vstupem v platnost. V případě České republiky tak byly dnem 1. 5. 2004 dle *Aktu o přistoupení* nahrazeny zejména¹⁹⁵ smlouvy o právní pomoci s Řeckem z roku 1980, s Kyprzem z roku 1982, s Francií z roku 1984 a Itálií z roku 1985.¹⁹⁶ Jedná se však o smlouvy upravující spolupráci mezi orgány smluvních států ve velmi obecné rovině, které žádné konkrétní ustanovení o insolvenčním (úpadkovém či konkurzním) řízení neobsahují.¹⁹⁷

Je však otázkou, proč evropský normotvůrce do seznamu nařízením nahrazených smluv vybral právě tyto smlouvy a proč vůbec postupoval metodou demonstrativního výčtu. Je totiž třeba vycházet z toho, že nařízení (jako pramen práva obecně) má ve vztazích mezi členskými státy aplikační přednost před jakýmkoli bilaterálními či multilaterálními závazky, s výjimkou těch, které by vycházely z aktů primárního nebo sekundárního práva.¹⁹⁸ Čl. 1346/2000 však nevyklučuje možnost aplikace takových vzájemných smluvních závazků mezi členskými státy v případě insolvenčních řízení, na něž se toto nařízení nevztahuje – tedy především insolvenční řízení týkající se majetku pojišťoven, úvěrových institucí, investičních podniků poskytujících služby spočívající v

---

¹⁹⁵ Čl. 44 odst. 1, kam byly tyto smlouvy doplněny, má povahu demonstrativního výčtu.

¹⁹⁶ Čl. 44 nařízení 1346/2000.

¹⁹⁷ Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 49.

¹⁹⁸ Srov. Bělohávek, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 996.

držení finančních prostředků nebo cenných papírů pro třetí osoby a podniků kolektivního investování.¹⁹⁹

Ve vztahu k nečlenským státům, kde se nařízení 1346/2000 nepoužije, lze zmínit v podstatě jen *Dohodu o vzájemné právní pomoci se Švýcarskem z roku 1926*²⁰⁰ Dohoda se však problematiky insolvenčního řízení dotýká jen v oblasti úpravy spolupráce mezi soudy, neupravuje otázky rozhodného práva či uznání rozhodnutí. V otázkách, které neupravuje, tak bude potřeba užít obecnou úpravu obsaženou v ZMPS.

2.3.2. VNITROSTÁTNÍ ÚPRAVA

Právní úprava mezinárodního insolvenčního práva je v českém právním řádu obsažena jednak v *insolvenčním zákoně* (InsZ), pro řízení zahájená po účinnosti tohoto zákona, tedy 1. 1. 2008, a v *zákoně o konkursu a vyrovnání*²⁰¹ (dále též „ZKV“), pro řízení zahájená před tímto datem (kterých je s ohledem na průměrnou délku úpadkových řízení v České republice stále značné množství), a dále pak v zákoně o *mezinárodním právu soukromém a procesním*. Speciální úprava týkající se úpadku finančních institucí je obsažena v hlavě IV části druhé InsZ (§367-388) a §11c a 11d ZMPS.

2.3.2.1. INSOLVENČNÍ ZÁKON

Byť InsZ upravuje především otázky vztahující se k „běžnému“ insolvenčnímu řízení, je též důležitým pramenem českého mezinárodního insolvenčního práva. Je mu věnována hlava II („Vztah ke státům Evropské unie“) části třetí InsZ (§426-430) a též zmíněná úprava úpadku finančních institucí.

Již samo označení této hlavy napovídá, že předmětem úpravy obsažené ve zmíněných ustanoveních jsou otázky spojené s insolvenčními řízeními, v nichž se objevuje „evropský mezinárodní prvek“. Tato řízení se řídí nařízením 1346/2000 a ustanoveními právního řádu toho členského státu, na jejichž použití odkazuje (§ 426

¹⁹⁹ Srov. výklad o působnosti nařízení 1346/2000 v kap. 2.1.4. této práce.

²⁰⁰ Bern 21. 12. 1926. Publikována pod č. 9/1929 Sb. z. a n.

²⁰¹ Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

odst. 1 InsZ). Evropským mezinárodním prvkem InsZ rozumí skutečnost, že hlavní zájmy dlužníka jsou soustředěny v některém z členských států (opět s výjimkou Dánska) a současně alespoň jeden z věřitelů nebo část majetkové podstaty se nachází v některém z jiných členských států (§ 426 odst. 2 InsZ). Zavedení pojmu „evropský mezinárodní prvek“ i jeho pojetí jsou však oprávněně kritizovány.²⁰² S ohledem na vlastnosti nařízení (obecně) jako pramene sekundárního práva dochází k jeho aplikaci bez jakékoli transpozice či odkazu ve vnitrostátním právu členských států. Zbytečný je i odkaz na právo jiných členských států, protože nařízení 1346/2000 příslušné kolizní normy obsahuje. Z důvodu nepodmíněné a přímé aplikace nařízení 1346/2000 je tak v § 426 podstatě neaplikovatelný.

Vyjde-li v průběhu insolvenčního řízení najevo, že byly ke dni zahájení insolvenčního řízení hlavní zájmy dlužníka soustředěny v některém členském státě a že dlužník k tomuto dni neměl v tuzemsku provozovnu, insolvenční soud insolvenční řízení zastaví (§ 427 InsZ), a to z důvodu nedostatku mezinárodní příslušnosti. I toto ustanovení je však zřejmě zbytečné. Dle § 7 InsZ se totiž pro insolvenční řízení a incidenční spory přiměřeně užití ustanovení občanského soudního řádu²⁰³, což znamená, že insolvenční soud je povinen zkoumat kdykoli za řízení vlastní pravomoc coby procesní podmínku. Vzhledem k tomu, že mezinárodní příslušnost (ve smyslu nařízení 1346/2000) je považována za otázku pravomoci²⁰⁴, musí soud při zjištění jejího nedostatku řízení zastavit.²⁰⁵

Následující tři ustanovení upravují materii, která velmi úzce souvisí s problematikou uplatňování věřitelských práv. Ustanovení § 428 InsZ upravuje povinnost zahraničního insolvenčního správce ustanoveného soudem členského státu prokazovat se na území České republiky úředně ověřenou kopií rozhodnutí o svém ustanovení, a je-li o to požádán, pak předložit úředně ověřený překlad této kopie do českého jazyka. Takováto úprava je však nadbytečná, neboť je fakticky identická s čl. 19 nařízení 1346/2000. Obdobně je tomu i v případě § 430 InsZ týkajícího se vyrozumívání známých zahraničních věřitelů, který obsahově vychází z čl. 40 Nařízení,

---

²⁰² Srov. např. Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 52-54.

²⁰³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

²⁰⁴ Srov. např. Kučera, Mezinárodní právo soukromé, s. 355.

²⁰⁵ § 104 občanského soudního řádu (OSŘ).

s tím, že InsZ volí pro „individuální oznámení“ (ve smyslu čl. 40 odst. 2 Nařízení) formu zvláštního doručení (ve smyslu § 75 InsZ). Vhodné doplnění úpravy obsažené v čl. 21 Nařízení představuje §429 InsZ, který ukládá insolvenčnímu soudu povinnost zveřejnění rozhodnutí o zahájení zahraničního insolvenčního řízení a rozhodnutí o ustanovení zahraničního insolvenčního správce, vůči dlužníku, který má na území České republiky provozovnu.

2.3.2.2. ZÁKON O KONKURSU A VYROVNÁNÍ

Otázky mezinárodního insolvenčního práva jsou v ZKV upraveny v jediném paragrafu o třech odstavcích (§69 *Konkursy s cizím prvkem*).

Odstavec první upravuje účinky domácího konkursu v zahraničí, když stanoví, že konkurs prohlášený českým soudem se vztahuje na úpadcovi movité věci nacházející se v cizině, pokud mezinárodní smlouva nestanoví jinak. Následující odstavec řeší naopak otázku účinků zahraničního konkursu v České republice. I ten omezuje účinky zahraničního konkursního řízení pouze na úpadcovy movité věci nacházející se v tuzemsku. Vydání úpadcových věcí je však vázáno na podmínku vzájemnosti a skutečnost, že na dlužníkův majetek nebyl v České republice prohlášen konkurs dříve, než došla žádost příslušného zahraničního orgánu. Obě ustanovení tak vycházejí z principu *omezené univerzality*, přestože se dotýkají výhradně vztahů k nečlenským státům. Nařízení 1346/2000 řeší tyto otázky odlišně.

Novelou provedenou zákonem č. 377/2005 Sb. bylo do § 69 vložen třetí odstavec týkající se insolvenčního řízení zahájeného v některém členském státě dle nařízení 1346/2000. Bylo-li v členském státě vydáno rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení vůči osobě, která má na území České republiky provozovnu, musí být toto rozhodnutí zveřejněno, a to okresním soudem, v jehož obvodu je provozovna umístěna. Ten je povinen tak učinit bezprostředně poté, co mu bylo toto rozhodnutí správcem podstaty nebo jiným k tomu zmocněným orgánem doručeno.

2.3.2.3. ZÁKON O MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM A PROCESNÍM

ZMPS představuje další tuzemský pramen mezinárodního insolvenčního práva. V insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem nalezne uplatnění především úprava procesní způsobilosti obsažená v § 49 (z pohledu ochrany zájmu věřitelů zvláště důležitá). Dle ZMPS je však třeba postupovat v případě absence speciální úpravy i v jiných otázkách, což se bude týkat především vztahů k nečlenským státům. Zcela zvláštní skupinu kolizních norem tvoří ustanovení upravující úpadek finančních institucí.²⁰⁶

Perspektivy právní úpravy na tomto úseku odkrývá návrh zákona o mezinárodním právu soukromém (dále jen „návrh“), vypracovaný Ministerstvem spravedlnosti České republiky.²⁰⁷ V návrhu se problematice mezinárodního insolvenčního řízení věnuje část šestá „Řízení o úpadku“. V její hlavě I nalezneme obecná ustanovení; hlava II upravuje úpadek finanční instituce, hlava III pak úpadek pojišťovny a zajišťovny. Navrhovaná úprava bude mít nadále doplňkový charakter; užije se tam, kde se neuplatní nařízení 1346/2000. Z jednotlivých institutů i principů Nařízení však zjevně vychází. Mezinárodní příslušnost českých soudů má být dána, jestliže jsou v tuzemsku soustředěny hlavní zájmy dlužníka.²⁰⁸ Návrh též připouští obdobu vedlejšího řízení (ve smyslu nařízení 1346/2000), když stanoví, že dlužník má v České republice provozovnu, žádá-li o to věřitel s obvyklým pobytem nebo sídlem v České republice nebo vznikla-li pohledávka věřitele při činnosti této provozovny.²⁰⁹ Poměrně nestandardní úpravu představuje §113 odst. 3 návrhu, který rozšiřuje (na základě vnitrostátní normy) použitelnost kolizních ustanovení nařízení 1346/2000, když stanoví, že se jich použije přiměřeně i mimo řízení, na které se vztahuje. Při uznání cizích „rozhodnutí ve věcech úpadekového řízení“ se má nadále uplatnit zásada vzájemnosti. Taková rozhodnutí by měla být uznána, pokud by je cizí orgán mohl

---

²⁰⁶ Srov. kap. 2.1.4.

²⁰⁷ Tento návrh je dostupný např. z WWW <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Zakon_o_mezinarodnim_pravu_soukromem_pred_rizenim.pdf>.

²⁰⁸ Srov. kap. 2.1.5.

²⁰⁹ Čl. 113 odst. 2 návrhu.

vydat, kdyby se jeho pravomoc posuzovala podle českých předpisů a pokud by ohledně dlužníkovy provozovny v tuzemsku nebylo zahájeno insolvenční řízení.²¹⁰

I tato navrhovaná úprava je, ve srovnání např. s předmětem úpravy nařízení 1346/2000 či Vzorového zákona UNCITRAL, velmi stručná. Souladný přístup (s nařízením 1346/2000) k řešení některých otázek je jistě vhodný, protože otevírá prostor pro sjednocení insolvenční praxe bez ohledu na to, zdali má konkrétní řízení vztah k členskému či nečlenskému státu.

2.3.2.4. EXKURS: NĚMECKÉ MEZINÁRODNÍ INSOLVENČNÍ PRÁVO

Přijetí nařízení 1346/2000 samozřejmě ovlivnilo úpravu mezinárodního insolvenčního práva i v sousední Spolkové republice Německo. Německý spolkový normotvůrce reagoval na změněnou situaci tím, že *zákonem o nové regulaci mezinárodního insolvenčního práva*²¹¹ ze dne 14. 3. 2003 vložil do:

- (i.) čl. 102 (nově nazvaného *Durchführung der Verordnung Nr. 1346/2000 über Insolvenzverfahren*) *uvozovacího zákona k německému insolvenčnímu řádu* (dále „EGInsO“) ²¹² jedenáct ustanovení (§1-11) k provedení Nařízení a
- (ii.) do samotného *insolvenčního řádu* (dále „InsO“) ²¹³ pak novou část jedenáctou (nazvanou *Internationales Insolvenzrecht*, § 335-358).

Čl. 102 EGInsO tak představuje úpravu typologicky podobnou hlavně II části třetí InsZ; německá úprava je však mnohem propracovanější a lépe reaguje na skutečnou potřebu funkčně uzpůsobit národní právní řád s ohledem na Nařízení, zatímco úprava česká se často chybně pokouší o jeho zbytečné provedení.²¹⁴ Čl. 102 ve svém §1 upravuje místní příslušnost pro případ, kdy jsou (ve smyslu Nařízení) místně příslušné německé soudy. Takové ustanovení v českém právním řádu dosud chybí. Další ustanovení čl. 102 se věnují především zabránění a řešení konfliktů v otázce mezinárodní příslušnosti se soudy jiných členských států (§ 3 a 4), zveřejňování

²¹⁰ Srov. Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 57-60.

²¹¹ Gesetz zur Neuregelung des Internationalen Insolvenzrecht vom 14. März 2003.

²¹² Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2911).

²¹³ Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866).

²¹⁴ Srov. kap. 2.3.2.

rozhodnutí souvisejících s insolvenčním řízením (§ 5), způsobu informování věřitelů v jiném státě (§ 11) aj.

Pramen autonomního národního mezinárodního insolvenčního práva představuje ve Spolkové republice zmíněná část jedenáctá InsO (§ 335 a násl.), která se dále člení na tři oddíly: *Všeobecná ustanovení, Zahraniční insolvenční řízení a Partikulární řízení ohledně majetku umístěného v tuzemsku.*²¹⁵ I tato úprava pochopitelně (obdobně jako na tomto úseku návrh nového českého zákona o mezinárodním právu soukromém) vychází z pojetí mezinárodního insolvenčního řízení v nařízení 1346/2000. Aplikuje se subsidiárně, tedy především v případech mimo působnost nařízení 1346/2000 a závazné speciální úpravy obsažené v mezinárodních smlouvách. Ustanovení části jedenácté InsO se však budou aplikovat i v případech, které do působnosti Nařízení spadají, a to pokud samo Nařízení, příp. též navazující vnitrostátní úprava (v tomto případě čl. 102 EGIInsO) potřebnou úpravu postrádají. To se týká např. otázky, zdali náleží německému správci podstaty hlasovací právo ohledně pohledávek, které přihlásil v sekundárním řízení v jiném členském státě. Odpověď, a to kladnou, skýtá § 341 odst. 3 InsO, byť se týká řízení podléhající režimu Nařízení. Co do osobní působnosti se část jedenáctá InsO použije i na případy úpadku finančních institucí, pro které je aplikace Nařízení vyloučena (čl. 1 odst. 2 nařízení 1346/2000). InsO však, obdobně jako Nařízení, neobsahuje zvláštní úpravu pro koncernové insolvence s mezinárodním prvkem.²¹⁶

2.3.2.5. EXKURS: MEZINÁRODNÍ INSOLVENČNÍ PRÁVO SPOJENÉHO KRÁLOVSTVÍ

Na tomto místě je z komparativního hlediska vhodné učinit stručnou poznámku k nedávnému vývoji právní úpravy mezinárodního insolvenčního práva ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska. Ve Spojeném království došlo totiž v letech 2006 a 2007 k implementaci Vzorového zákona UNCITRAL²¹⁷ do vnitrostátního práva. Mezi prameny britského mezinárodního insolvenčního práva je tak třeba přičíst vedle

---

²¹⁵ Orig.: *Allgemeine Vorschriften, Ausländisches Insolvenzverfahren a Partikularverfahren über das Inlandsvermögen.*

²¹⁶ *Leible, S., Der Anwendungsbereich der EuInsVO in Abgrenzung zum autonomen Internationalen Insolvenzrecht (§§ 335 ff. InsO), Aktuelle Probleme des internationalen Privat- und Verfahrensrechts (materiál k semináři na Univerzitě v Jeně, roč. 2005/2006), č. 9., s. 24. Dostupné z WWW: < <http://www.recht.uni-jena.de/z09/download/content.html> >.*

²¹⁷ Viz exkurs v kap. 2.4.

nařízení 1346/2000 a *Insolvency Act* z roku 1986 (zejm. *section 426*) též dvě vnitrostátní nařízení *Cross-Border Insolvency Regulations 2006*²¹⁸ a *The Cross-Border Insolvency Regulations (Northern Ireland) 2007*²¹⁹. Obě vnitrostátní nařízení se použijí v případě, že nebude možno aplikovat ani *sec. 426* upravující styk jednotlivých úprav insolvenčního práva v rámci Spojeného království, ani nařízení 1346/2000. Je tak zřejmé, že nová úprava nalezne uplatnění především v případě insolvenčních řízení, které budou mít vztah ke Spojeným státům americkým, které Vzorový zákon taktéž implementovaly. K úplné aplikaci režimu Vzorového zákona je totiž potřebná jeho implementace ve všech státech, jichž se insolvenční řízení dotýká. V případě, že Vzorový zákon do svého právního řádu neimplementovaly všechny dotčené státy, vztahuje se režim založený vnitrostátním implementačním předpisem pouze na subjekty, které uplatňují svá práva ve státě, kde k implementaci došlo.²²⁰

---

²¹⁸ Cross-Border Insolvency Regulations 2006 (No. 1030).

²¹⁹ The Cross-Border Insolvency Regulations (Northern Ireland) 2007 (2007 No. 115).

²²⁰ Srov. Implementation of UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency in Great Britain. In [online]. London : The Insolvency Service, 2005. Dostupné z WWW: <http://www.insolvency.gov.uk/insolvencyprofessionand-legislation/con_doc_register/cbcondoc/consultation.pdf>.

2.4. EXKURS: VZOROVÝ ZÁKON UNCITRAL O MEZINÁRODNÍ INSOLVENCÍ

2.4.1. VZNIK, ÚČEL A POVAHA VZOROVÉHO ZÁKONA

Přestože Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní insolvenční²²¹ (dále jen „Vzorový zákon“) nepředstavuje závazný pramen práva ve formálním smyslu, jeho vliv na vznikající legislativu mnoha zemí²²² v oblasti mezinárodního insolvenčního práva byl a je natolik zásadní, že musí být nutně předmětem našeho zkoumání.

Vzorový zákon byl vypracován z podnětu 28. výročního zasedání UNCITRAL, které se konalo ve Vídni v květnu 1995. V rámci UNCITRAL byla téhož roku ustavena pracovní skupina pro insolvenční právo, která ve spolupráci s Mezinárodní asociací insolvenčních specialistů (INSOL) a sekcí obchodního práva Mezinárodní advokátní komory (International Bar Association) předložila návrh Vzorového zákona. Tento návrh byl přijat opět na výročním zasedání UNCITRAL ve Vídni dne 30. 5. 1997 a předložen Valnému shromáždění OSN. To jej přijalo poměrně záhy již 15. 12. 1997 ve

---

²²¹ UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency in *UNCITRAL* [online]. 1997 [cit. 2010-08-04]. United Nations Commission on International Trade Law. Dostupné z WWW: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency.html>. V české odborné literatuře se vyskytují i překlady odlišné – např.: Vzorový zákon UNCITRAL o insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem (Brodec, J., in *Kučera, Z.; Pauknerová, M.; Růžička, K. a kol.*, Právo mezinárodního obchodu. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 374), Modelový zákon UNCITRAL o přeshraničním insolvenčním řízení (*Richter, T.*, Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. Právní rozhledy, 2006, č. 21, s. 765 a násl.) či Vzorový zákon UNCITRAL o příhraniční insolvenční (*Bělohávek, A. J.*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 1181).

²²² Právní úpravu vycházející ze Vzorového zákona UNCITRAL dosud přijaly: Austrálie (2008), Britské Panenské ostrovy (2003), Černá hora (2002), Eritrea (1998), Japonsko (2000), Jihoafrická republika (2000), Kanada (2009), Kolumbie (2006), Korejská republika (2006), Mauritius (2009), Mexiko (2000), Nový Zéland (2006), Polsko (2003), Rumunsko (2003), Řecko (2010), Slovinsko (2007), Spojené státy (2005), Srbsko (2004) a Velká Británie (2006); in *UNCITRAL* [online]. 2010 [cit. 2010-08-07]. Status. Dostupné z WWW: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/1997_Model_status.html>. Srov. např.: *Khumalo, S.*, International Response to the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency. Universiteit Amsterdam (Research paper), 2004, dostupné z WWW: <<http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/?task=view.download&cid=1452>> ; příp. Implementation of UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency in Great Britain. In [online]. London : The Insolvency Service, 2005. Dostupné z WWW: <http://www.insolvency.gov.uk/insolvencyprofessionandlegislation/con_doc_register/cbcondoc/consultation.pdf>.

formě rezoluce.²²³ Společně s textem Vzorového zákona byla vypracována též Příručka (či Průvodce) pro vydání národních předpisů na základě Vzorového zákona.²²⁴

Účelem Vzorového zákona je pomoc státům při zavádění moderního, spravedlivého a harmonizovaného rámce pro zefektivnění řešení případů mezinárodní insolvence. Vzorový zákon respektuje rozdíly mezi národními procesními úpravami a nepokouší se o zásadní unifikaci v oblasti mezinárodního insolvenčního práva.²²⁵

Forma vzorového zákona byla upřednostněna před mezinárodní smlouvou hned z několika důvodů. S ohledem na předchozí zkušenosti s postoji jednotlivých států k multilaterálním mezinárodním smlouvám na tomto úseku nebylo možno úspěch takového projektu očekávat. Vzorový zákon představuje pro jednotlivé státy toliko možnost, nikoli tedy závazek, jak upravit případy mezinárodní insolvence ve svých právních řádech. Je pak pouze na národním normotvůrci, zda a v jakém rozsahu Vzorový zákon do svých právních řádů implementují. Forma vzorového zákona tak snáze vyhoví odlišným právním kulturám; především může flexibilněji překonat rozdíly mezi systémem kontinentálního práva a systémem common law na tomto úseku.²²⁶ Důvodem pro volbu formy vzorového zákona byly v neposlední řadě též menší předpokládaná časová náročnost a rozsáhlejší odezva jednotlivých států.²²⁷

Valné shromáždění OSN tak ve zmíněné rezoluci pouze doporučilo státům, aby provedly revizi vnitrostátních úprav týkajících se mezinárodní insolvence a zvážily implementaci Vzorového zákona do svých právních řádů.²²⁸ Z naznačeného vyplývá, že stupeň harmonizace a míra právní jistoty dosažené při použití formy vzorového zákona bude zpravidla nižší než v případě mezinárodních smluv. Proto bylo též státům v zájmu dosažení uspokojivého stupně harmonizace a právní jistoty doporučeno, aby při

---

²²³ Rezoluce Valného shromáždění OSN 52/158 ze dne 15. 12. 1997.

²²⁴ Dále jen Příručka (Guide to Enactment of the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency).

²²⁵ Příručka, body 1 a 3.

²²⁶ Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 60.

²²⁷ Khumalo, S., International Response to the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency. Universiteit Amsterdam (Research paper), 2004, s. 12.

²²⁸ Kučera, Pauknerová, Růžička; Právo mezinárodního obchodu, s. 374.

přebírání Vzorového zákona do národních právních řádů činily co možná nejméně změn.²²⁹

2.4.2. PŮSOBNOST A PŘEDMĚT ÚPRAVY VZOROVÉHO ZÁKONA

Věcná působnost Vzorového zákona je velmi široká. Je koncipován jako norma obecná, která se má, v případě své autentické implementace do národních právních řádů, vztahovat na všechny druhy insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem. Působnost Vzorového zákona se neomezuje na typické konkursní řízení, ale použije se též na řízení svou povahou sanační či reorganizační. V některých státech nalezneme uplatnění i při řízení o likvidaci předluženého dědictví.²³⁰

Vzorový zákon obsahuje 32 článků a je členěn do preambule a následujících pěti kapitol:

- Kapitola I. Obecná ustanovení (čl. 1 až 8),
- Kapitola II. Přístup zahraničních insolvenčních správců a věřitelů k soudům v tomto státě (čl. 9 až 14),
- Kapitola III. Uznání zahraničního řízení a pomoc (čl. 15 až 24),
- Kapitola IV. Spolupráce se zahraničními soudy a zahraničními správci (čl. 25 až 27),
- Kapitola V. Souběžná řízení (čl. 28 až 32).

Vzorový zákon se dle čl. 1 odst. 1 použije v případech, kdy:

- a) zahraniční soud nebo zahraniční správce žádají o spolupráci v souvislosti se zahraničním insolvenčním řízením;
- b) je zapotřebí pomoci v cizím státě v souvislosti s insolvenčním řízením dle domácího práva;

---

²²⁹ Příručka, bod 12.

²³⁰ Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, 62.

- c) zahraniční insolvenční řízení a insolvenční řízení dle domácího práva ohledně majetku stejného téhož dlužníka probíhají současně;
- d) zahraniční věřitelé nebo jiné zahraniční dotčené osoby mají zájem na podání návrhu na zahájení domácího insolvenčního řízení nebo na účast v něm.

K úplné aplikaci dle čl. 1 odst. 1 Vzorového zákona se však předpokládá jeho implementace ve všech státech, jichž se insolvenční řízení dotýká (dotýkají). V případě, že Vzorový zákon do svého právního řádu neimplementovaly všechny dotčené státy, bude se režim založený vnitrostátním implementačním předpisem vztahovat toliko na subjekty, které uplatňují svá práva ve státě, kde k implementaci Vzorového zákona došlo.

Pro účely Vzorového zákona je v jeho čl. 2 písm. a) definován pojem zahraniční řízení, jako „*kolektivní soudní nebo správní řízení v cizím státě, včetně prozatímního řízení, podle zákona o insolvenční, v němž majetek a záležitosti dlužníka podléhají dohledu nebo dozoru cizího soudu za účelem reorganizace nebo likvidace.*“ Aby se na určité řízení vztahovala úprava Vzorového zákona, musí mu být vlastní právě tyto vytčené znaky. Musí se tak jednat o řízení, které je upraveno předpisy státu původního řízení (zahraničního státu) týkajících se insolvence, v němž jsou kolektivně zapojeni věřitelé a dozor či dohled nad majetkem a úkony dlužníka vykonává soud nebo jiný orgán veřejné moci²³¹, jehož účelem je reorganizace nebo zpeněžení majetku dlužníka. Tomuto vymezení vyhovuje mnoho různých typů kolektivních řízení (povinných i nepovinných, majících za následek zánik dlužníka i jeho reorganizaci).²³²

Vzorový zákon však umožňuje vyloučení některých typů subjektů ze své působnosti (čl. 1 odst. 2), tedy omezení působnosti osobní. Samotný vzorový zákon v tomto směru příkladmo zmiňuje především banky a pojišťovny. Důvodem takového vyloučení bude zpravidla skutečnost, že v případě insolvence těchto subjektů je namíste zvláštní ochrana zájmů značného množství jednotlivců (věřitelů) a obzvláště rychlé a obezřetné jednání příslušných orgánů, pročež úpadek těchto druhů subjektů podléhá v mnoha státech zvláštnímu režimu. Praktickou by se mohla v tomto bodě jevit možnost

---

²³¹ Tedy „zahraniční soud“ ve smyslu čl. 2 písm. e) Vzorového zákona.

²³² Příručka, body 23 až 25.

vyloučení úpadku nepodnikatelských subjektů (především fyzických osob nepodnikatelů) ve státech, jejichž právní řád takovou možnost nezná.

Výše vymezené použití Vzorového zákona (čl. 1) je však omezeno v trojím směru²³³:

- 1) Projevem zásady přednosti speciální úpravy je přednost mezinárodních závazků příslušného státu před jeho vnitrostátní normou implementující Vzorový zákon.²³⁴
- 2) Soud může odmítnout postupovat podle této normy též v případě, pokud by takový postup byl ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem příslušného státu.²³⁵ Obdobně jako v předchozím případě se i zde jedná o tradiční omezení v oblasti mezinárodního práva procesního.
- 3) Soud, který poskytuje právní ochranu²³⁶ po podání návrhu na uznání zahraničního řízení, může takovou ochranu vázat na splnění podmínek, které považuje za vhodné, či takovou ochranu změnit či ukončit.²³⁷

V rámci naznačené působnosti a v souladu se svým formálním členěním upravuje Vzorový zákon především tyto otázky související s mezinárodním insolvenčním řízením: postavení zahraničního insolvenčního správce a zahraničních věřitelů a jejich přístup k soudům, uznávání zahraničního řízení [ve smyslu čl. 2 písm. a)], spolupráci se zahraničními soudy a soudci a problematiku souběžných řízení. Stručný nástin přístupu Vzorového zákona k těmto otázkám je předmětem následujících dvou podkapitol. V druhé z nich je, s ohledem na zaměření této práce, věnována zvýšená pozornost postavení zahraničních věřitelů a uplatňování jejich práv v mezinárodním insolvenčním řízení vycházejícím z úpravy Vzorového zákona.

---

²³³ Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, 62.

²³⁴ Čl. 3 Vzorového zákona.

²³⁵ Čl. 6 Vzorového zákona.

²³⁶ V některých překladech též „pomoc“ (např. Bělohávek, A. J., Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007), orig.: „relief“.

²³⁷ Čl. 22, odst. 2 a 3 Vzorového zákona.

2.4.3. ZÁKLADNÍ OBSAHOVÉ RYSY VZOROVÉHO ZÁKONA

Vzorový zákon poskytuje zahraničnímu správci²³⁸ rychlý a účinný přístup k insolvenčnímu řízení v druhém (domácím) státě; opravňuje jej totiž obrátit se přímo na soud tohoto státu (domácí soud).²³⁹ Toto oprávnění oprošťuje správce od nutnosti splnit další formální požadavky v podobě veřejnoprávních povolení či obligatorního konzulárního postupu. Soudní příslušnost domácích soudů by měla být stanovena při implementaci Vzorového zákona na základě diskrece národního normotvůrce dle čl. 4 Vzorového zákona. Zahraniční správce je oprávněn podat návrh na zahájení domácího insolvenčního řízení²⁴⁰ nebo návrh na uznání zahraničního řízení, jehož správcem byl ustanoven.²⁴¹

Zahraniční správce je oprávněn podat návrh na zahájení domácího insolvenčního řízení bez předchozího uznání zahraničního řízení. Je tomu tak, protože zahájení insolvenčního řízení může být klíčové v případech, kdy existuje urgentní potřeba zachovat či zajistit majetek dlužníka. Obranu proti neoprávněným či zneužívajícím žádostem představuje požadavek splnění všech ostatních podmínek pro zahájení takového řízení podle práva domácího státu.

Po podání návrhu na uznání zahraničního insolvenčního řízení, v jehož rámci byl ustanoven správcem, je tento správce dále oprávněn podat u domácího soudu návrh na předběžná opatření do doby rozhodnutí o uznání zahraničního řízení.²⁴² Na základě uznání zahraničního řízení je pak zahraniční správce oprávněn účastnit se domácího insolvenčního řízení, případně též vstoupit do dalších řízení, jejichž stranou je týž dlužník, splňuje-li obecné podmínky stanovené domácím právním řádem, či odporovat jeho právním úkonům.²⁴³

---

²³⁸ Za zahraničního správce je ve smyslu čl. 2 písm. d) Vzorového zákona považována osoba nebo orgán, včetně dočasně jmenovaného, oprávněného v rámci zahraničního řízení [čl. 2 písm. a)] k provedení reorganizace nebo likvidace dlužníkovy majetku, k obstarání jeho záležitostí nebo k jeho zastupování v zahraničním řízení.

²³⁹ Čl. 9 Vzorového zákona.

²⁴⁰ Čl. 11 Vzorového zákona.

²⁴¹ Čl. 15 Vzorového zákona.

²⁴² Čl. 19 Vzorového zákona.

²⁴³ Čl. 12, 24 a 22 Vzorového zákona.

S postavením zahraničního správce úzce souvisí též postavení zahraničních věřitelů, o němž pojednává následující podkapitola.

Další ze základních charakteristik Vzorového zákona je důraz kladený na spolupráci se zahraničními soudy a správci (Kapitola IV.). Cílem této úpravy je umožnit soudům a správcům ze dvou či více zemí účinně komunikovat a jednat v rámci mezinárodního insolvenčního řízení a dosahovat tak uspokojivých výsledků při maximalizaci hodnoty spravovaného majetku (příp. při minimalizaci jeho znehodnocení) či při nalézání nejvhodnějšího reorganizačního řešení. Soud tak má dle Vzorového zákona spolupracovat v co největším možném rozsahu se zahraničními soudci nebo správci a to přímo i nepřímo prostřednictvím dalšího orgánu či osoby. Soud je dále oprávněn komunikovat přímo nebo požadovat informace či pomoc přímo od zahraničních soudů nebo správců.²⁴⁴ Obdobné povinnosti a oprávnění přiznává Vzorový zákon též správci ustanovenému podle příslušných národních předpisů o insolvenční.²⁴⁵ Tato spolupráce má probíhat jakoukoli vhodnou formou. Vzorový zákon obsahuje toliko příkladný seznam, který je otevřen dalším druhům možné spolupráce.²⁴⁶ Aby domácí soud nebo správce mohl spolupracovat se zahraničním soudem nebo správcem ohledně zahraničního řízení (ve smyslu Kapitoly IV. Vzorového zákona), není vyžadováno předchozí formální rozhodnutí o uznání tohoto řízení. Je tak zdůrazněna volnost a flexibilita poskytnutá insolvenčním soudům a správcům při spolupráci s jejich zahraničními protějšky.²⁴⁷

Vzorový zákon upravuje též případy souběhu více insolvenčních řízení. Jeho cílem je minimalizovat případy, kdy ve stejném okamžiku bude probíhat s totožným dlužníkem více insolvenčních řízení. Pokud domácí soud uznal zahraniční řízení za řízení hlavní, nesmí již domácí soudy zahájit hlavní řízení ohledně téhož dlužníka. Mohou zahájit toliko řízení vedlejší a to pouze ve vztahu k majetku, který se nachází na území tohoto státu.²⁴⁸ Úprava souběhu dvou a více insolvenčních řízení paralelně probíhajících v různých státech spočívá na zásadě, že zahájení domácího řízení zásadně

---

²⁴⁴ Čl. 25 Vzorového zákona.

²⁴⁵ Čl. 26 Vzorového zákona.

²⁴⁶ Čl. 27 Vzorového zákona.

²⁴⁷ Příručka, bod. 175 a 176.

²⁴⁸ Čl. 28 Vzorového zákona.

nebrání možnému uznání řízení zahraničního. Toto pojetí umožňuje soudu v domácím státě i v takových případech spolupracovat se zahraničními správci a soudy.²⁴⁹ Vzorový zákon pak obsahuje podrobnou kolizní úpravu pro případ uznávání souběžných řízení.²⁵⁰

Kapitola III. Vzorového zákona upravuje zcela zásadní problematiku uznání zahraničního řízení domácím soudem. Zjevným účelem této úpravy je co možná nejvíce urychlit proces uznání zahraničního řízení domácím soudem. Vzorový zákon vychází z principu univerzality. Návrh na uznání řízení podává výhradně zahraniční správce.²⁵¹ Na rozdíl od nařízení 1346/2000, dle kterého dochází k uznání zahraničního řízení automaticky, předpokládá Vzorový zákon obligatorní řízení, které předchází rozhodnutí o uznání. Záleží tak na aktivitě zahraničního správce, zda bude dosaženo univerzálních účinků insolvenčního řízení zahájeného v určitém státě.²⁵²

Zahraníční správce musí návrh doložit ověřenou kopií rozhodnutí o zahájení řízení a o svém jmenování správcem nebo osvědčením potvrzujícím tyto skutečnosti, případně jiným důkazem je potvrzujícím, který se bude jevit domácímu soudu jako přijatelný.²⁵³ Vzorový zákon usnadňuje uznání uplatněním právních domněnek. Uznávající (domácí) soud je oprávněn považovat řízení, o jehož uznání rozhoduje, za zahraniční (insolvenční) řízení ve smyslu čl. 2 odst. d) Vzorového zákona, pokud tomu zmíněné dokumenty, předložené s návrhem, nasvědčují.²⁵⁴ Obdobně je soud oprávněn předpokládat, že tyto dokumenty jsou pravé, ať už byly, či nebyly ověřeny.²⁵⁵ Tyto domněnky usnadňují uznání zahraničního insolvenčního řízení a posilují postavení zahraničního správce. Je tak na subjektech řízení, které odporují uznání, aby dle příslušné národní právní úpravy zpochybnil platnost či průkaznost předložených dokumentů, které se jinak předpokládají. Jestliže je tak předmětné cizí řízení zahraničním řízením a navrhovatel je zahraničním správcem ve smyslu Vzorového zákona [čl. 2 písm. a) a d)], návrh je podložen požadovanými dokumenty a byl podán

---

²⁴⁹ Čl. 29 Vzorového zákona.

²⁵⁰ Čl. 29 a 30 Vzorového zákona.

²⁵¹ Čl. 15 odst. 1 Vzorového zákona.

²⁵² Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 85.

²⁵³ Čl. 15 odst. 2 Vzorového zákona.

²⁵⁴ Čl. 16 odst. 1 Vzorového zákona.

²⁵⁵ Čl. 16 odst. 2 Vzorového zákona.

soudu, který je dle domácí právní úpravy příslušný o uznání rozhodovat, soud je povinen zahraniční řízení uznat a to co možná nejrychleji.²⁵⁶ V takovém případě může uznávající soud uznání odmítnout, pokud by takový postup byl ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem daného státu.

Předmětem uznání může být jak hlavní, tak vedlejší zahraniční řízení. Za hlavní zahraniční řízení je dle vzorového zákona považováno zahraniční řízení konající se ve státě, kde má dlužník své hlavní zájmy; za řízení vedlejší²⁵⁷ pak řízení konající se ve státě, kde se nachází provozovna dlužníka.²⁵⁸ Je-li zahraniční řízení uznáno jako řízení hlavní, je pozastaveno zahájení či průběh individuálních soudních sporů nebo jiných řízení týkajících se dlužníkovu majetku, jeho práv a závazků. Rovněž je pozastaven výkon rozhodnutí směřující vůči majetku dlužníka, stejně jako jeho právo tímto majetkem disponovat.²⁵⁹ Konkrétní rozsah účinků uznání řízení bude odpovídat úpravě insolvenčního práva uznávajícího státu.

2.4.4. POSTAVENÍ ZAHRANIČNÍCH VĚŘITELŮ

Ohledně postavení zahraničních věřitelů vychází Vzorový zákon ze zásady nediskriminace. Pokud tedy zahraniční věřitelé navrhnou zahájení domácího insolvenčního řízení nebo v takovém řízení přihlašují své pohledávky, nesmějí mít horší postavení než věřitelé místní. Tato zásada se však netýká ustanovení o zařazení pohledávek v domácím insolvenčním řízení. Národní právní úprava tak může stanovit zvláštní pořadí pohledávek zahraničních věřitelů, což však nebude častý případ. I na něj však Vzorový zákon pamatuje, když stanoví, že s nároky zahraničních věřitelů nebude zacházeno hůře než s obecnými nezajištěnými pohledávkami. Vzorový zákon v tomto bodě výslovně nabízí alternativu pro státy, které odmítají uznat zahraniční daňové nároky a nároky ze sociální oblasti, a otevírá tak možnost jejich diskriminace v domácím řízení.²⁶⁰

---

²⁵⁶ Čl. 17 odst. 1 a 3 Vzorového zákona.

²⁵⁷ Či „jiné než hlavní“ (*non-main*).

²⁵⁸ Čl. 2 písm. b) a c).

²⁵⁹ Čl. 20 odst. 3 Vzorového zákona.

²⁶⁰ Čl. 13 odst. 1; Příručka, bod. 103 a 104.

Zahraniční věřitelé mají právo být informováni ve stejných případech, kdy mají být dle rozhodné úpravy informováni věřitelé domácí. Hlavním účelem takového postupu je přirozeně informovat zahraniční věřitele o zahájení insolvenčního řízení a o lhůtě a náležitostech přihlášení jejich pohledávek.²⁶¹ Ti mají však být i s ohledem na zásadu nediskriminace informováni kdykoli, kdy tak soud postupuje vůči domácím věřitelům. Zahraničním věřitelům však mají být povinně sdělované informace poskytovány individuálně, pokud insolvenční soud nedojde k závěru, že bude vhodnější postupovat jinou formou.²⁶² Toto ustanovení odráží skutečnost, že jednotlivé státy vychází z různého pojetí informování insolvenčních věřitelů. Zpravidla se bude jednat o publikování v určitém úředním rejstříku, věstníku či v místním, příp. celostátním tisku, individuální oznamování (ať již separátní, nebo připojené k soudním výzvám) či spíše nejčastěji o kombinaci takových postupů. Proto Vzorový zákon vyžaduje individuální oznámení pro případ, kdy by vnitrostátní právo stanovilo takový informační postup (např. publikaci v místním tisku), který by fakticky znamenal znevýhodnění zahraničních věřitelů. V jednotlivém případě však může soud od takového postupu (např. pro nevhodnost, přílišnou nákladnost, opakovaný neúspěch) důvodně odstoupit.²⁶³

Pro individuální poskytování informací zahraničním věřitelům může soud využít zvláštní postupy pro doručování do cizího státu (zaslání diplomatickou cestou, postup dle mezinárodních úmluv o soudní spolupráci). Takový postup však nebude v rámci insolvenčního řízení, zejména pro svou časovou náročnost, příliš vhodný. Je tak namístě, aby soud využil takových prostředků, které považuje za adekvátní k tomu, aby oznámení byla účinná. V úvahu tak přichází i přímé doručení dokumentů poštou do zahraničí či jiný účinný komunikační kanál, byť by se jednalo o postup odchylovající se od mezinárodněprávních závazků, neboť účelem zmíněných úmluv o soudní spolupráci je zpravidla usnadnění vzájemné komunikace a ne bránění flexibilnímu postupu soudu, a to dokonce jednoduššímu než předpokládanému takovou úmluvou.²⁶⁴

---

²⁶¹ Čl. 14, odst. 1 a 3 Vzorového zákona.

²⁶² Čl. 14 odst. 2.

²⁶³ Příručka, bod. 106.

²⁶⁴ Příručka, bod. 107 až 109.

Vzorový zákon pamatuje též na zvláštní informování zajištěných zahraničních věřitelů o nutnosti přihlášení jejich pohledávek v domácím řízení.²⁶⁵ Některé národní úpravy insolvenčního řízení předpokládají, že zajištěný věřitel, který v takovém řízení přihlásil svou pohledávku, se vzdal svého zajištění nebo některých ze svých výhod spojených s pohledávkou. Jiné národní úpravy naopak spojují takové následky s nepřihlášením pohledávky. Bylo by tak vhodné, aby došlo při implementaci Vzorového zákona v tomto bodě též k zahrnutí požadavku, aby oznámení obsahovalo informaci o účincích přihlášení nebo nepřihlášení zajištěných pohledávek.

Vzorový zákon upravuje rovněž započtení vypořádání v zahraničních řízeních v rámci domácího insolvenčního řízení.²⁶⁶ Věřitel, jehož pohledávky byly částečně uspokojeny v rámci zahraničního insolvenčního řízení, nemůže být uspokojen z téhož nároku, týkajícího se téhož dlužníka, pokud ostatní věřitelé ve stejné skupině mají být uspokojeni v nižší míře. Toto pravidlo představuje záruku proti tomu, aby věřitel získal nekrácený prospěch ze stejného titulu v rámci zahraničního i domácího insolvenčního řízení a aby se tak dostal do výhodnějšího postavení než jiní věřitelé téže skupiny.

Snaha o zrovnoprávnění zahraničních a domácích věřitelů má však především procesní a navíc velmi obecnou povahu. *„Faktická rovnoprávnost však může být dosažena výlučně prostřednictvím konkrétních procesních a hmotněprávních ustanovení práva jednotlivých států.“*²⁶⁷

---

²⁶⁵ Čl. 13 odst. 3 písm. b) Vzorového zákona.

²⁶⁶ Čl. 32 Vzorového zákona.

²⁶⁷ Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 65.

3. VYBRANÉ PRAKTICKÉ PROBLÉMY SOUVISEJÍCÍ S ÚČASTÍ ZAHRANIČNÍHO VĚŘITELE V TUZEMSKÉM INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ

3.1. PŘIHLAŠOVÁNÍ POHLEDÁVEK

V obecných souvislostech bylo již o právu věřitele přihlásit svou pohledávku do kteréhokoli hlavního i vedlejšího insolvenčního řízení pojednáno na jiném místě této práce.²⁶⁸ V této kapitole je věnována pozornost obsahovým a jazykovým náležitostem přihlášky zahraničního věřitele v režimu nařízení 1346/2000 a lhůtě k jejímu podání s ohledem na právní úpravu a vznikající právní praxi v České republice.

3.1.1. OBSAHOVÉ NÁLEŽITOSTI PŘIHLÁŠKY

Obsah přihlašovaných pohledávek upravuje Nařízení v čl. 41.

„Článek 41

Obsah přihlášených pohledávek

Věřitel zašle kopie podkladů, pokud existují, a sdělí povahu pohledávky, den jejího vzniku a její výši, jakož i to, zda ji přihlašuje přednostně, zda je zajištěna věcnou zárukou nebo zda se uplatňuje s ohledem na pohledávku výhrada vlastnictví, a na který majetek se vztahuje záruka, jíž se dovolává.“

V obecném pojednání o povinnosti dodržet stanovený obsah přihlášek bylo již upozorněno na to, že čl. 41 představuje přímou úpravu požadavků na obsah přihlášek, která je závazná pouze pro věřitele s obvyklým místem pobytu, bydlištěm nebo sídlem v jiném členském státě, než ve kterém bylo řízení (hlavní či vedlejší) zahájeno. Je tak evidentní, že tito věřitelé mohou být oproti věřitelům tuzemským, kteří se této úpravě dovolávat nemohou, do značné míry zvýhodněni. Lze tak souhlasit s Prof. Bělohlávkem, že *„předmětná úprava je vysoce aktuální právě ve vztahu k České republice, a to především s ohledem na vysoce formální požadavky tuzemského civilního*

---

²⁶⁸ Srov. kap. 2.2.2.

*procesu, které byly doposud v plném rozsahu aplikovány i v rámci konkursního řízení a které jsou nikoliv ojediněle předmětem mezinárodní kritiky, kdy tuzemský civilní proces bezesporu z principiálně neformálního hmotného práva činí právo vysoce formální a formalistické“.*²⁶⁹ Je tak zřejmé, že ve vztahu k pohledávkám věřitelů s obvyklým pobytem, bydlištěm nebo sídlem v jiném členském státě je nezbytné poměrně zásadně přehodnotit požadavky českého insolvenčního řízení na prokazování nároku věřitelů.

V obecné rovině je potřeba konstatovat, že otázku důkazního břemene při přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení je nezbytné zásadně odlišit od koncepce důkazního břemene při uplatňování práv v rámci klasického sporného nalézacího řízení. *De lege ferenda* není opodstatněné, aby věřitel přihlašující svou pohledávku, přestože může být zcela nesporná a evidována dlužníkem, musel ohledně dokazování svého nároku postupovat obdobně jako žalobce v případě nalézacího řízení sporného. V tomto směru došlo ve vnitrostátní úpravě k pozitivnímu posunu, když § 20 odst. 2 ZKV, podle kterého bylo (a v případě řízení zahájených před účinností InsZ stále je) k přihlášce potřeba přiložit kopie listin, z nichž jednotlivé pohledávky vyplývají, nahrazuje v § 174 odst. 2 InsZ, který sice zachovává věřitelovo břemeno tvrzení, ale není tak striktní, když stanoví, že přihláška musí obsahovat důvod vzniku pohledávky, kterým se rozumí skutečnost, na níž se pohledávka zakládá.

S ohledem na slovní formulaci čl. 41 je nezbytné zabývat se významem některých pojmů v něm užitých. Jako zásadní se jeví význam pojmu *podklady*²⁷⁰, jejichž kopii má věřitel zaslat společně s formulářem, v němž musí být uvedeny ostatní požadované náležitosti. Dle tuzemské terminologie civilního procesu by se mělo zřejmě jednat o listinné důkazy, které by bezpochyby prokazovaly titul a výši věřitelovy pohledávky. S ohledem na jiné cizojazyčné verze a zřejmý účel čl. 41 by však měla tuzemská aplikační praxe z požadavků na dokazování těchto skutečností slevit. Za relevantní podklady by tak mohla být považována kupříkladu obchodní korespondence, která bude nepochybně dokazovat existenci dlužníkovy závazku, byť by podle rozhodného práva nemohla být považována za uznání dluhu. Bylo by tak zřejmě namíste považovat za doklady ve smyslu čl. 41 Nařízení též urgenci platby svázanou s konkrétní nezaplacenou fakturou, jíž dlužník přislíbil uhradit, byť ve svém přislíbu

---

²⁶⁹ Bělohávek, A. J., Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 961.

²⁷⁰ V angl. verzi „*supporting documents*“, v něm. „*Belege*“.

neuvedl výši a důvod takové pohledávky (příp. nespecifikoval fakturu, ke které se příslib váže), pokud by ze všech okolností bylo zřejmé, ke které pohledávce se dlužníkův postup vztahuje. Bude-li chtít dlužník nebo insolvenční správce takovou pohledávku zahraničního věřitele před českým insolvenčním soudem zpochybnit, bude jí muset procesně popřít (§ 192 a násl. InsZ), protože obsahové náležitosti přihlášky budou v takovém případě splněny. Čl. 41 totiž představuje přímo aplikovatelnou hmotněprávní normu nahrazující v otázce obsahových požadavků na přihlášky podané zahraničními věřiteli s obvyklým místem pobytu, bydlištěm nebo sídlem v jiném členském státě národní právní úpravu, která pochopitelně nesmí stanovit žádné překážky uplatnění jejich práv plynoucích z Nařízení.²⁷¹

Zajímavou se v této souvislosti jeví problematika užití veřejných listin vydaných nebo aprobovaných veřejnou mocí jiného státu coby podkladů ve smyslu čl. 41 Nařízení. Aby s cizí veřejnou listinou bylo i v tuzemsku nakládáno jako s listinou veřejnou, musí věřitel, který se dovolává práv vyplývajících z takové listiny, splnit veškeré podmínky stanovené pro potřebné ověření dotčeným národním právním řádem, příp. závaznou mezinárodní smlouvou.²⁷² Bez takových náležitostí by taková listina mohla posloužit jako podklad ve smyslu čl. 41, nebylo by s ní však nakládáno jako s listinou veřejnou ve smyslu § 134 Občanského soudního řádu (dále „OSŘ“).

Věřitel má podle čl. 41 povinnost zaslat *kopie* podkladů a národní úprava po něm tak nemůže vyžadovat, aby k přihlášce přiložil kopii úředně ověřenou či dokonce originál. Předložení originálu či úředně ověřené kopie však může vyžadovat v rámci přezkumu pohledávek, pokud takovou možnost připouští či vyžaduje *lex fori concursus* [čl. 4 odst. 2 písm. h) Nařízení], což bude pravidlem.

§ 176 InsZ krom jiného stanoví, že přihlášku pohledávky lze podat pouze na formuláři, jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis. Je tedy otázkou, zdali je možno aplikovat tuto povinnost bezvýjimečně i na přihlášky zahraničních věřitelů. Čl. 41 ani ostatní ustanovení Nařízení jasnou odpověď na tuto otázku nedávají, resp. takovou povinnost nestanoví. Splnění této povinnosti tak bude možné od zahraničních věřitelů vyžadovat pouze v případě, že na ni budou výslovně upozorněni oznámením na

---

²⁷¹ Bělohávek, A. J., Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 961.

²⁷² Srov. § 52 ZMPS.

formuláři „Výzva k přihlášení pohledávky“ ve smyslu čl. 40 a 42 Nařízení. To pak bude muset obsahovat informaci o tom, jakým způsobem daný formulář získat, případně k němu může být potřebný formulář přiložen, což bude v praxi pravidlem.²⁷³

3.1.2. JAZYK PŘIHLÁŠKY

I otázka jazyková byla již předmětem našeho zájmu při výkladu o právech a povinnostech věřitele dle nařízení 1346/2000²⁷⁴, na tomto místě se jí budeme věnovat podrobněji s ohledem na problémy, které mohou vyvstat v právní praxi. Každý věřitel může přihlásit svou pohledávku v úředním jazyce či jednom z úředních jazyků členského státu, v němž má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo. Bude-li tak taková pohledávka provedena na formuláři s předepsaným záhlavím („Přihlášení pohledávky“), v úředním jazyce státu, který řízení zahájil, bude se jednat o řádně a včasně provedenou přihlášku. V první fázi tak není zapotřebí podávat přihlášku (ani její přílohy) v úředním jazyce státu řízení, příp. jiném jazyce srozumitelném insolvenčnímu soudu a správci.

Insolvenční soud (či správce)²⁷⁵ může vyzvat věřitele k předložení překladů. Neměl by tak však rozhodně činit v případě, kdy přihlašovaná pohledávka zcela jasně vyplývá z účetní nebo jiné evidence dlužníka nebo pokud by se jednalo o listiny nepřekračující rámec mezinárodních standardů (např. formuláře používané v mezinárodním obchodním styku). Takový postup by však byl v rozporu s účelem Nařízení i se zásadami Unie jako celku.²⁷⁶

Nařízení však mlčí ohledně druhu překladu, který si může insolvenční soud (příp. správce) vyžádat. Bylo by jistě v rozporu s vůdčím principem Nařízení, jímž je lepší ochrana zájmu zahraničních věřitelů²⁷⁷, kdyby insolvenční soud vždy lpěl na předložení kvalifikovaného překladu. Soud i správce by měli jistě v případě insolvenčního řízení velmi dbát na minimalizaci nákladů, neboť řízení v řízení řešícím úpadek dlužníka není zpravidla možné uplatnit náklady takového překladu vůči

---

²⁷³ Srov. Přílohu č. 3 této práce.

²⁷⁴ Srov. kap. 2.2.1. a 2.2.2.

²⁷⁵ Kdo je příslušný k takové výzvě stanoví předpis *legis fori concursus*. Česká úprava je zmíněna níže.

²⁷⁶ Srov. *Bělohlávek, A. J.*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 979.

²⁷⁷ ²⁷⁷ Srov. kap. 2.1.2.

protistraně, jak tomu obvykle bude v případě úspěchu ve věci v řízení sporném. Otázka případné náhrady takových vícenákladů se posuzuje podle pravidel *legis fori concursus*; dle InsZ věřitelé nárok na náhradu nákladů souvisejících s účastí v insolvenčním řízení nemají.²⁷⁸ Kvalifikovaný překlad by tak měl být zřejmě vyžadován jen v případech zvláštního zřetele hodných nebo vyvstane-li potřeba odstranit nejasnosti plynoucí z překladu, který byl původně předložen.

Byť InsZ počítá s přiměřenou subsidiární aplikací ustanovení OSŘ (§7 odst. 1 InsZ), ustanovení § 18 OSŘ zakotvující právo účastníků jednat před soudem ve své mateřštině se v těchto případech neuplatní. Takové použití by bylo zřejmě nepřiměřené a značně by rozšiřovalo rámec minimálního standardu, který zaručuje čl. 42 odst. 2 nařízení 1346/2000. Nelze však vyloučit, že předpisy jiného členského státu takový postup umožní, příp. dokonce stanoví jako obligatorní.²⁷⁹

Lze tak shrnout, že zatímco „známí věřitelé“ dlužníka (čl. 40 odst. 1 nařízení 1346/2000, § 430 InsZ, kap. 3.2. této práce) nemohou požadovat po insolvenčním soudu, který je informoval o zahájení insolvenčního řízení (a vyzval je k přihlášení pohledávky), překlad zaslaných písemností do úředního jazyka státu jejich obvyklého pobytu, bydliště či sídla, insolvenční soud (či správce) po těchto věřitelích překlad jejich přihlášek a přiložených dokumentů požadovat může. S ohledem na rozdělení kompetencí při přezkumu pohledávek mezi insolvenční soud a insolvenčního správce dle českého InsZ, bude zahraniční věřitele k doložení překladu přihlášek pohledávek a přiložených listin vyzývat insolvenční správce.²⁸⁰ Režim pro tuto výzvu bude shodný jako při odstraňování vad a neúplností přihlášených pohledávek (§ 188 InsZ). Insolvenční správce musí věřiteli na doplnění překladu poskytnout lhůtu alespoň 15 dnů. V praxi tak bude zřejmě vhodné a obvyklé, aby lhůta stanovená insolvenčním správcem ve výzvě byla delší. Tato lhůta počíná běžet až v okamžiku, kdy je výzva doručena věřiteli.²⁸¹

---

²⁷⁸ § 170 písm. f) InsZ.

²⁷⁹ Bělohávek, A. J., Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář, s. 982.

²⁸⁰ Srov. § 173 a násl. InsZ.

²⁸¹ Kozák, J., Poradna Konkursních novin. In *Konkursní noviny* [online]. 17. 6. 2009 [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?ida=2113>>.

3.1.3. LHŮTA PRO UPLATNĚNÍ POHLEDÁVKY PŘIHLÁŠKOU

V rozhodnutí o úpadku jsou pro podávání přihlášek pohledávek stanoveny poměrně krátké propadné lhůty (ne kratší než 30 dnů a ne delší než 2 měsíce, § 136 odst. 3; u oddlužení 30 dnů, § 136 odst. 4), které by mohly zahraničním věřitelům z jiných členských států značně zkomplikovat uplatnění jejich pohledávek v tuzemském insolvenčním řízení. Otázkou počátku běhu této lhůty pro podání přihlášek (v případě zahraničních věřitelů stanovené v rozhodnutí o úpadku) se zabýval též Nejvyšší soud České republiky a konstatoval, že:

„Ústavně ospravedlnitelnou výjimku [ze zásady rovného zacházení s věřiteli, pozn. autora] tvoří podle Nejvyššího soudu rovněž úprava obsažená v § 430 insolvenčního zákona. Ta počítá s tím, že známí věřitelé dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, budou insolvenčním soudem vyzváni o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku zvláštním doručením těchto rozhodnutí (§ 430 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona) a že jim bude zvlášť doručena i výzva k podávání přihlášek (těmto známým věřitelům tedy v souladu s ustanovením § 74 odst. 2 insolvenčního zákona začíná běžet lhůta k podání přihlášek až ode dne, kdy jim výzva k podávání přihlášek bude doručena zvlášť).“²⁸²

Z citovaného rozhodnutí plyne, že pro zahraniční věřitele přináší aplikace nařízení 1346/2000 výhodu spočívající v posunutí počátku běhu propadné lhůty k podávání přihlášek pohledávek, jež byla stanovena v rozhodnutí o úpadku. Lhůta jim počne běžet v okamžiku, kdy je jim zvláštním způsobem (do vlastních rukou) doručeno oznámení o tomto rozhodnutí. Z citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu lze též dovodit, že pokud insolvenční soud nesplní svou povinnost informovat známé věřitele alespoň o lhůtě stanovené pro podávání přihlášek pohledávek v rozhodnutí o úpadku, tato lhůta jim nikdy nepočne běžet a mohou tak uplatnit svou pohledávku přihláškou kdykoli v průběhu insolvenčního řízení. Taková přihláška pohledávky bude muset být považována za včasnou a bude muset být v insolvenčním řízení přezkoumána. Je proto i v zájmu insolvenčního správce, aby prověřil, zda insolvenční soud splnil svou povinnost a informoval všechny známé věřitele z členských států Unie s výjimkou Dánska a to minimálně v souvislosti s rozhodnutím o úpadku.²⁸³

²⁸² Odůvodnění *Rozhodnutí NS ze dne 4. 9. 2009, sp. zn. KSBR 38 INS 735/2008 29 NSČR 4/2008-P11.*

²⁸³ *Kozák, J.,* Poradna Konkursních novin. In *Konkursní noviny* [online]. 17. 6. 2009 [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?ida=2113>>.

3.2. ZNÁMÍ VĚŘITELÉ V POJETÍ ČESKÉHO PRÁVA

Za známé věřitele věřitelé dlužníka jsou považovány osoby, o nichž insolvenční soud, již v době zahájení „insolvenčního řízení s evropským mezinárodním prvkem“²⁸⁴ ví, že by mohli být věřiteli dlužníka, a které mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém členském státě. Tuto skutečnost se může insolvenční soud dozvědět různými způsoby (obvykle ze samotného návrhu na zahájení insolvenčního řízení, ať již dlužnického nebo věřitelského). § 430 odst. 1. InsZ pak v návaznosti na čl. 40 Nařízení stanoví, že insolvenční soud tyto věřitele vyrozumí neprodleně o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku. Jak již bylo výše zmíněno, § 430 odst. 2 InsZ volí pro „individuální oznámení“ (ve smyslu čl. 40 odst. 2 Nařízení) formu zvláštního doručení (ve smyslu § 75 InsZ). Podle § 430 odst. 3 InsZ pak spolu s výše uvedenými rozhodnutími doručí insolvenční soud známým věřitelům dlužníka též výzvu k podávání přihlášek pohledávek. Její formu i nezbytný obsah upravuje nařízení (čl. 42 odst. 1, čl. 40 Nařízení).²⁸⁵

V souladu s čl. 4 a čl. 28 Nařízení se všechny záležitosti povinně oznamované známým věřitelům (dle čl. 40 odst. 2; tedy zejména lhůty, sankce za jejich nedodržení, subjekt, u kterého se pohledávky přihlašují, povinnost zajištěných věřitelů přihlásit své pohledávky a jiná opatření) se řídí pravidly *legis fori concursus*. V případě „insolvenčního řízení s evropským mezinárodním prvkem“ se tudíž všechny tyto záležitosti související s uplatňováním pohledávek budou řídit příslušnými ustanoveními InsZ. Insolvenční soud by tak měl jemu známé zahraniční věřitele neprodleně po zahájení řízení informovat o tom, že své přihlášky pohledávky musí učinit:

- a) *ve lhůtě od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty, která bude stanovena v rozhodnutí o úpadku dlužníka (§ 136 odst. 2 a odst. 3 InsZ),*
- b) *pokud ve stanovené lhůtě přihlášku pohledávky nepodají, nebude se k jejich pohledávce v rámci insolvenčního řízení přihlížet (§ 173 odst. 1 InsZ),*
- c) *přihlašují se i pohledávky, které již byly uplatněny u soudu, jakož i pohledávky vykonatelné včetně těch, které jsou vymáhány výkonem rozhodnutí nebo exekucí (§ 173 odst. 2 InsZ),*
- d) *přihlásit lze i pohledávku nesplatnou nebo vázanou na podmínku (§ 173 odst. 3 InsZ),*

---

²⁸⁴ § 426 InsZ.

²⁸⁵ Srov. Přílohu č. 3 této práce.

- e) přihlášky pohledávek i jejich přílohy se podávají dvojmo (§ 174 odst. 1 InsZ),
- f) jde-li o pohledávku zajištěnou, musí věřitel v přihlášce uvést, zda uplatňuje právo na její uspokojení ze zajištění a označit druh zajištění a dobu jeho vzniku, nestane-li se tak, má se za to, že právo na uspokojení přihlašované pohledávky ze zajištění v insolvenčním řízení uplatněno nebylo (§ 166 a 174 odst. 3 InsZ),
- g) jde-li o pohledávku vykonatelnou, musí věřitel v přihlášce uvést skutečnosti, o které vykonatelnost opírá (§ 174 odst. 4 InsZ),
- h) pohledávku je nutné vyčíslit v penězích, i když jde o pohledávku nepeněžitou. Pohledávka v cizí měně musí být přepočítána na českou měnu podle kurzu devizového trhu vyhlášeného Českou národní bankou v den zahájení insolvenčního řízení, a stala-li se pohledávka splatnou dříve, podle kurzu vyhlášeného v den její splatnosti. Pro přepočet pohledávek v cizích měnách, pro něž Česká národní banka nevyhlašuje kurz devizového trhu, se použije střední kurz centrální banky příslušné země, popřípadě aktuální kurz mezibankovního trhu k americkému dolaru nebo k euru. Jde-li o pohledávku nepeněžitou nebo pohledávku neurčité výše, musí být vyjádřena v penězích na základě odhadu její hodnoty (§ 175 InsZ).
- i) k přihlášce pohledávky je nutné připojit listiny, kterých se přihláška dovolává. Vykonatelnost pohledávky se prokazuje veřejnou listinou (§ 177 InsZ),
- j) přihlášku pohledávky musí doručit místně příslušnému insolvenčnímu soudu, u kterého je příslušné insolvenční řízení vedeno (§ 173 odst. 1 InsZ),
- k) pohledávky, které se považují za pohledávky za podstatou nebo jim na roveň postavené není nutné uplatňovat přihláškou ve stanovené lhůtě, ale je možné je uplatnit kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení přímo vůči insolvenčnímu správci (§ 203 InsZ).²⁸⁶

S ohledem na výše uvedený výklad o obligatorních obsahových náležitostech přihlášky zahraničního věřitele²⁸⁷, je však zřejmé, že pro řádné a včasné podání přihlášky v insolvenčním řízení bude dostačující, pokud český insolvenční soud poučí zahraničního věřitele ve výzvě nadepsané „Výzva k přihlášení pohledávky. Závazné lhůty“ o zmíněných náležitostech obligatorních. V praxi se české insolvenční soudy omezují na formulářovou výzvu, v níž se objevují pouze 3 obsahové položky: *Údaje o dlužníkovi*, *Údaje týkající se přihlašování pohledávek* (lhůty, sankce za nedodržení těchto lhůt, osoba nebo orgán oprávněný k přijmutí přihlášky pohledávek, jiné požadavky) *Údaje o určitých kategoriích pohledávek*.²⁸⁸

²⁸⁶ Seznam převzat z Kozák, J., Insolvenční zákon krok za krokem. In *Noviny pro konkurs a vyrovnání* [online]. 9/2007 [cit. 2010-08-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=606&idb=46>>.

²⁸⁷ Kap. 3.1.1.

²⁸⁸ Srov. přílohy této práce.

3.3. MÍSTNÍ PŘÍSLUŠNOST ČESKÝCH SOUDŮ

S uplatňováním věřitelských práv v rámci insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem nutně souvisí otázka „vnitrostátní“ příslušnosti českých soudů pro insolvenční řízení a řízení s ním související. Úprava mezinárodní příslušnosti je přenechána nařízení 1346/2000 (v případech, na něž se vztahuje).²⁸⁹ Pro určení věcné a místní příslušnosti v případě, že se centrum hlavních zájmů dlužníka (COMI) nachází na území České republiky, příp. že má být na území zahájeno vedlejší insolvenční řízení, žádná speciální pravidla v českém právním řádu dosud zakotvena nebyla.

Otázku věcné příslušnosti řeší OSŘ v § 9 odst. 4 jasně. V insolvenčním řízení a v incidenčních sporech (dle InsZ) rozhodují krajské soudy jako soudy prvního stupně.

Otázka místní příslušnosti je komplikovanější. Pokud jde o místní příslušnost k zahájení hlavního insolvenčního řízení ohledně majetku právnické osoby, bude místně příslušný ten krajský soud, v jehož obvodu má dotčená právnická osoba své sídlo (§ 85 odst. 3 ve spojení s § 85a OSŘ). V případě, že se COMI dlužnické právnické osoby nachází v České republice, ale její sídlo je registrováno v jiném členském státě, bude zřejmě nezbytné využít ustanovení § 86 odst. 3 OSŘ a podat insolvenční návrh proti takové osobě u toho krajského soudu, v jehož obvodu je v České republice umístěn její podnik nebo organizační složka jejího podniku. Nabízí se též postup podle § 86 odst. 2, tedy podání takového návrhu u krajského soudu, v jehož obvodu má dlužník majetek, pro případ, že by dlužník neměl v České republice jiný příslušný soud.²⁹⁰ Nejzastší řešením by pak byl jistě postup dle § 11 odst. 3, kdy by místní příslušnost a konkrétní soud, který by věc projednal a rozhodl, určil Nejvyšší soud. Místní příslušnost v případě fyzických osob nepodnikajících bude určena na základě § 85 odst. 1 OSŘ, u podnikajících pak na základě § 85 odst. 2 OSŘ.

V případě, kdy by české soudy byly mezinárodně příslušné k provedení sekundárního insolvenčního řízení ve smyslu čl. 3 odst. 2 a čl. 27 a násl. nařízení

---

²⁸⁹ Srov. kap. 2.1.5.

²⁹⁰ Tedy především v případě, pokud by neměl v tuzemsku podnik nebo jeho organizační složku. Otázkou je též překryv pojmů podnik ve smyslu OSŘ (tedy § 5 odst. 1 Obchodního zákoníku) a provozovny ve smyslu nařízení 1346/2000 (čl. 2 písm. h). Srov. Čihula, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, s. 141-142.

1346/2000 je situace ještě méně jasná. S ohledem na specifickou definici provozovny v Nařízení tak budou jistě četné případy, kdy bude určení místní příslušnosti na základě analogického užití obecných pravidel sporné, a o místní příslušnosti by tak musel často rozhodovat Nejvyšší soud. Spory o místní příslušnost a její určování ad hoc Nejvyšším soudem, které zahájení či průběh sekundárního řízení velmi prodlouží, jsou jednoznačně na újmu věřitelům, jejichž prospěchu má institut sekundárního řízení sloužit.

Pravidla pro určení místní příslušných soudů v situacích vyplývajících z aplikace nařízení 1346/2000 v českém právním řádu chybí. Tuto situaci by bylo namísto řešit vhodnou legislativní úpravou, např. po vzoru německé právní úpravy, kdy otázky místní příslušnosti upravuje již zmíněný čl. 102 uvozovacího zákona k německému insolvenčnímu řádu (EGInsO). I s ohledem na německou úpravu se jeví vhodné místní příslušnost vázat (v souladu s kritériem pro příslušnost mezinárodní) na umístění provozovny (ve smyslu Nařízení) v obvodu určitého insolvenčního soudu.²⁹¹

Jistě zajímavá je též otázka příslušnosti k řešení přeshraničních incidenčních sporů (v obecném smyslu) vyplývajících z insolvenčního řízení v režimu nařízení 1346/2000. Jak již bylo podrobně vyloženo výše²⁹², v judikatuře ESD se stále více (byť ne v ryzí podobě) prosazuje princip *vis attractiva concursus*, podle něhož je mezinárodní příslušnost pro řízení úzce související s řízením insolvenčním určována analogickou aplikací čl. 3 nařízení 1346/2000. Nařízení však neurčuje vnitrostátní místní příslušnost pro řešení insolvenčních sporů.²⁹³ V důsledku však toto pojetí povede ke značně koncentraci sporů před insolvenčním soudem, neboť národní úpravy pochopitelně předpokládají pro určité, různým způsobem definované kategorie sporů vyplývajících z insolvenčního řízení příslušnost insolvenčního soudu. Tak je tomu i v případě insolvenčních sporů dle InsZ.²⁹⁴

---

²⁹¹ Srov. kap. 2.3.2.4. Pozornost si však zasluhují i jiné případy, kdy by bylo v návaznosti na aplikaci nařízení 1346/2000 potřeba místní příslušnost českých soudů explicitě upravit. Jedná se například o příslušnost k projednání návrhu na odmítnutí automatického uznání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení (Srov. Brodec, Uznání a výkon soudních rozhodnutí v Evropské unii. Disertační práce, s. 125).

²⁹² Srov. kap. 2.2.4.4.

²⁹³ Carballo Pineiro, L., *Vis attractiva concursus in the European Union: its development by the European Court of Justice*, s. 21.

²⁹⁴ Srov. úpravu incidenčních sporů v InsZ (čl. 159 a násl.).

ZÁVĚR

Předmětem této rigorózní práce bylo právní postavení věřitelů v mezinárodním insolvenčním řízení a otázky spojené s uplatňováním jejich práv. Po vymezení základních pojmů a širšího kontextu předmětné problematiky v části první, vyšla práce ve své centrální části (část druhá) především z rozboru relevantních pramenů mezinárodního insolvenčního práva, přičemž byly přiblíženy též úpravy zahraniční, modelové i navrhované. V části třetí pak byly nastíněny vybrané problémy vztahující se k tuzemské aplikaci ústředního pramene mezinárodního insolvenčního práva – nařízení Rady (ES) č.1346/2000 o insolvenčním řízení.

Oblast mezinárodního insolvenčního práva byla na našem území tradičně jen velmi stroze regulována. Vnitrostátní normy, stejně jako mezinárodní smlouvy týkající se spolupráce ve věcech civilních, věnovaly této oblasti okrajovou (či spíše nevěnovaly vůbec žádnou) pozornost. Situace se v tomto ohledu zásadně změnila přistoupením České republiky k Evropské unii, které krom jiného též znamenalo, že i v tuzemsku začala platit poměrně komplexní úprava mezinárodního insolvenčního práva v podobě zmíněného nařízení 1346/2000 o insolvenčním řízení, které se vztahuje na ta insolvenční řízení, která mají relevantní vztah k některému z ostatních členských států s výjimkou Dánska.

S ohledem na vlastnosti nařízení (obecně) coby pramene sekundárního práva dochází k jeho přímé aplikaci bez jakékoli transpozice či nutného odkazu ve vnitrostátním právu. To si ne zcela uvědomil český normotvůrce, když se pokusil v InsZ poněkud nevhodně na úpravu obsaženou v nařízení 1346/2000 navázat. Jedná se ve své většině o úpravu nadbytečnou, naopak některá vhodná doplnění tuzemského právního řádu, navazující na Nařízení, dosud provedena nebyla (například pravidla pro určení místní příslušnosti, v případě, kdy jsou dle čl. 3 Nařízení mezinárodně příslušné české soudy). Inspirací by v tomto směru mohla být úprava německá.

Nadále takřka neupravena zůstává v českém mezinárodním insolvenčním právu oblast vztahů ke třetím (nečlenským) státům. Tento právní stav je s ohledem na potřebu fungujícího právního rámce i na tomto úseku krajně neutěšený. Český normotvůrce by

měl při úpravě těchto vztahů vyjít především ze Vzorového zákona UNCITRAL a z jiných národních úprav.

Pojem věřitele, resp. insolvenčního věřitele, není v Nařízení nijak definován, přesto jej tato norma zcela samozřejmě užívá. Takový stav je s ohledem na charakter Nařízení pochopitelný. Nařízení představuje především soubor kolizních norem, a je proto až na právu dotčeného členského státu, koho za věřitele označí a jakým způsobem jeho právní postavení upraví. Jen výjimečně je v Nařízení užitá přímá úprava, aby stanovila minimální standard postavení zahraničních věřitelů, na něž se vztahuje režim nařízení, a některá specifická procesní práva na jejich ochranu (např. právo přihlásit pohledávku v hlavním a současně i ve vedlejších řízení či právo být individuálně informován o zahájení insolvenčního řízení). Pro postavení věřitelů má tudíž zásadní význam určení rozhodného práva. Základním hraničním určovatelem je *lex fori concursus* (právo státu, jehož soudy insolvenční řízení zahájily). Nařízení však, především s ohledem na zájmy věřitelů, stanoví výjimky, kdy se rozhodné právo určí na základě jiného kritéria. S ohledem na takto vytčená kritéria rozhodného práva, naplnění zásady rovnosti věřitelů v insolvenčním řízení a garanci minimálního standardu práv zahraničních věřitelů (včetně jejich uplatňování) lze Nařízení považovat za účinný nástroj k ochraně jejich práv a zájmů.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Monografie, komentáře

Bělohávek, A. J., Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007.

Bláhová, L., Evropské mezinárodní procesní právo se zvláštním zaměřením na insolvenční řízení. Diplomová práce. Praha : Právnická fakulta UK, 2009.

Boguszak, J. a kol., Teorie práva. 2. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2004.

Brodec, J., Uznání a výkon soudních rozhodnutí v Evropské unii. Disertační práce. Praha : Právnická fakulta UK, 2006.

Čihula, T., Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem. Disertační práce. Praha : Právnická fakulta UK, 2007.

Duursma-Kepplinger, H.-Ch.; Duursma, D.; Chalupsky, E., Kommentar - Europäische Insolvenzverordnung. 1. vydání. Vídeň : Springer Verlag, 2002.

Hendrych, D. a kol., Právnický slovník. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009.

Hostinský, J., Věřitel v českém a evropském insolvenčním právu. 1. vydání. Ostrava : KEY Publishing, 2009. 6. vydání. Brno : Doplněk, 2004.

Knappová, M.; Švestka, J.; Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha : ASPI. 2005.

Kučera, Z.; Pauknerová, M.; Růžička, K. a kol., Právo mezinárodního obchodu. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008.

Moos, G., Fletcher, I., Isaacs, S., The EC Regulation on Insolvency Proceedings: A commentary and Annotated Guide. 1. vydání. Oxford :Oxford University Press, 2002

Pauknerová, M., Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008.

Richter, T., Insolvenční právo. 1. vydání. Praha ASPI Wolters Kluwer, 2008.

Schelle, K., Nové insolvenční právo. 2. vydání. Ostrava : KEY Publishing, 2006.

Schelleová, I., Insolvenční zákon. 1. vydání. Praha : EUROUNION Praha, 2006.

Schelleová, I., Základy insolvenčního práva. 1. vydání. Ostrava : KEY Publishing, 2008.

Sickliger, S., Das neue tschechische Insolvenzrecht aus der Sicht des deutschen Gläubigers. 1. vydání. Jena : Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft, 2009.

Slováková, Z., Postavení správce podstaty v úpadkovém řízení dle nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 v návaznosti na rekodifikaci úpadkového práva v České republice. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2006.

Smid, S., Internationales Insolvenzrecht, 1. vydání. Berlin : Walter de Gruyter, 2009.

Tichý, L. a kol., Evropské právo. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006.

Wessels, B., The European Union Insolvency Regulation: An Overview With Trans-Atlantic Elaborations. 1. vydání. Deventer : Kluwer. 2004.

Winterová, A. a kol., Civilní právo procesní. 5. vydání. Praha : Linde, 2008.

Zelenka, J. a kol., Insolvenční zákon s komentářem, důvodovou zprávou a nařízením Rady 1346/2000. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2007.

Články, studie, dokumenty

Adam, J., Evropské úpadkové právo. Právní rozhledy, 2006, č. 10, s. 366 a násl.

Aswani, R.; Gee, S., Transactions in Fraud of Creditors: The Foreign Element. International Corporate Rescue, 2005, č. 2, s. 29 a násl.

Bělohávek, A. J., Evropské insolvenční právo. Bulletin advokacie, 2007, č. 11, s. 38 a násl.

Brodec, J., Uznání zahraničního rozhodnutí o zahájení konkursního řízení v rámci EU a některé s tím spojené otázky dle českého právního řádu. Právní rozhledy, 2006, č. 12, s. 437 a násl.

Čihula, T., Určení mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem. Právní rozhledy, 2006, č. 18, s. 673 a násl.

Čihula, T., Reforma insolvenčního práva v Česku ještě neskončila. Právní rozhledy, 2007, č. 20, s. 732 a násl.

Čihula, T., Je reforma insolventního nařízení nezbytná?. Právní fórum, 2008, č. 2, s. 47 a násl.

Ehricke, U., Ries, J., Die neue Europäische Insolvenzverordnung. JuS, 2003, č. 4, s. 313 a násl.

Francová, J., Co nového by Evropské unii měla přinést „Reformní smlouva“. Právní zpravodaj, 2007, č. 12, s. 1 a násl.

Kapitán, Z., Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Část IX. Základní principy úpravy evropského insolvenčního práva a nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkových řízeních. Právní fórum, 2005, č. 10, s. 369 a násl.

Kavan, P., Postavení věřitelů v režimu insolvence dlužníka ve světle německé právní úpravy. Právní rozhledy, 2008, č. 6, s. 202 a násl.

Khumalo, S., International Response to the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency. Universiteit Amsterdam (Research paper), 2004. Dostupné z WWW: <[http://www.iiiglobal.org /component/jdownloads/ ?task=view.download&cid=1452](http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/?task=view.download&cid=1452)>.

Kipnis, A. M., Beyond UNCITRAL: Alternatives to Universality in Transnational Insolvency. Denver journal of international law and policy, 2008, č. 36/2, s. 155 a násl. Dostupné z WWW: <[http://law.du.edu/ documents/djilp/36No2/Beyond-UNCITRAL-Alternatives-Universality-Transactional-Insolvency-Alexander-M-Kipnis.pdf](http://law.du.edu/documents/djilp/36No2/Beyond-UNCITRAL-Alternatives-Universality-Transactional-Insolvency-Alexander-M-Kipnis.pdf)>.

Kolmann, S., Europäisches internationales Insolvenzrecht - Die Verordnung (EG) Nr. 1346/2000 über Insolvenzverfahren. The European Legal Forum, 2002, č. 3, s. 167 a násl.

Kozák, J., Poradna Konkursních novin. In *Konkursní noviny* [online]. 17. 6. 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?ida=2113>>.

Kozák, J., Insolvenční zákon krok za krokem. In *Noviny pro konkurs a vyrovnání* [online]. 9/2007. Dostupné z WWW: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=606&idb=46>>.

Leible, S., Der Anwendungsbereich der EuInsVO in Abgrenzung zum autonomen Internationalen Insolvenzrecht (§§ 335 ff. InsO), Aktuelle Probleme des internationalen Privat- und Verfahrensrechts (materiál k semináři na Univerzitě v Jeně, roč. 2005/2006), č. 9. Dostupné z WWW: <<http://www.recht.uni-jena.de/z09/download/content.html> >.

Liersch, O., Deutsches Internationales Insolvenzrecht. Neue Zeitschrift für das Recht der Insolvenz und Sanierung, 2003, č. 6, s. 302 a násl.

LoPucki, L. M., Cooperation in International Bankruptcy: A Post-Universalist Approach, Cornell Law Review, č. 84, s. 696 a násl. Dostupné z WWW: <<http://www.lawschool.cornell.edu/research/cornell-law-review/upload/Lopucki.pdf>>.

LoPucki, L. M., The Case for Cooperative Territoriality in International Bankruptcy. Michigan Law Review, 2000, č. 98, s. 2216 a násl.

Mrázek, J., Insolvenční právo EU a právní úprava v ČR. Právní rádce, 2004, č. 12 (Praktická příručka), s. IV a násl.

Oberhammer, P., Von der EuInsVO zum europäischen Insolvenzrecht - Eine Zwischenbilanz über rechtspolitische Gestaltungsmittel und Ziele. KTS Zeitschrift für Insolvenzrecht, Sonderdruck 2009, s. 27 a násl.

Pachl, L., Insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem. Právní rádce, 2007, č. 7, s. 22 a násl.

Pauknerová, M., Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní – aktuální otázky, Evropské právo, 2003, č. 8, s. 1 a násl.

Pauknerová, M., Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky. Právní rozhledy, 2004, č. 9, s. 333 a násl.

Pauknerová, M., Evropské právo a některé nové trendy v mezinárodním právu soukromém. Právník, 2009, č. 2, s. 121 a násl.

Paulus, Ch., Die europäische Insolvenzordnung und der deutsche Insolvenzverwalter. Neue Zeitschrift für das Recht der Insolvenz, 2001, s. 505 a násl.

Salač, J., K některým otázkám evropského insolvenčního práva - nad rozhodnutím ESD ve věci Eurofood (Parmalat). Právní rozhledy, 2007, č. 6, s. 209 a násl.

Šabatka, P., Mezinárodní pravomoc podle nařízení o insolvenčních řízeních. Právní rozhledy, 2006, č. 3, s. 95 a násl.

Tichý, L., Základní orientace mezinárodního práva konkurzního. AUC Iuridica (UK), 1994, č. 1, s. 5 a násl.

Wessels, B., European Union Regulation on Insolvency Proceedings. ABI Journal, 2001, č. 11, s. 24 a násl.

Wessels, B., A Technical Note on the EC Insolvency Regulation. Norton Annual Review of International Insolvency, 2002, č. 1, s. 329 a násl.

Wessels, B., European Insolvency Law: Statutory Scheme or Messy Mixture. International Insolvency Institute - Fifth Annual Conference, 6/2005. Dostupné z WWW: <[http://www.iiiglobal.org /component/jdownloads/?task=viewcategory&catid=39](http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/?task=viewcategory&catid=39)>.

Wimmer, K., Die EU-Verordnung zur Regelung grenzüberschreitender Insolvenzverfahren. Neue Juristische Wochenschrift, 2002, s. 2427 a násl.

Zoulík, F., Vývoj insolvenčních řízení. Právní fórum, 2009, č. 4, s. 153 a násl.

Harmonisation of Insolvency Law at EU Level. In *Legal and Parliamentary Affairs* [online]. Brussels : European Parliament, 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>>.

Implementation of UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency in Great Britain. In [online]. London : The Insolvency Service, 2005. Dostupné z WWW: <http://www.insolvency.gov.uk /insolvencyprofessionand-legislation/con_doc_register/cbcondoc/consultation.pdf>.

Internetové stránky

<http://www.ec.europa.eu>
<http://www.eir-database.com>
<http://cid.harvard.edu>
<http://eur-lex.europa.eu>
<http://www.iiiglobal.org>
<http://www.insol.org>
<http://www.insol-europe.org>
<http://insolvenncni-zakon.justice.cz>
<http://www.insolvency.gov.uk/>
<http://dejure.org>
<http://www.konkurzy-insolvence.cz>
<http://www.mpil.de>
<http://www.mzv.cz>
<http://www.psp.cz>
<http://un.org>
<http://www.uncitral.org>
<http://www.unidroit.org>
<http://wto.org>

Judikatura

- ***ESD***

43/71 *Politi* [1971] ECR 1039
39/72 *Komise vs. Itálie* [1972] ECR 101
137/78 *Gourdain vs. Nadler* [1979] ECR 733
C-167/01 *Inspire Art* [2003] ECR I-10155
C-1/04 *Staubitz-Schreiber* [2006] ECR I-701; Stanovisko generálního advokáta v této věci
C-341/04 *Eurofood IFSC* [2006] ECR I-3813; Stanovisko generálního advokáta v této věci
C-339/07 *Seagon vs. Deko Marty Belgium* [2006] ECR I-767
C-292/08 *German Graphics Graphische Maschinen* [2009]
C-111/08 *SCT Industri vs. Alpenblume* [2009] ECR I-5655
C-444/07 *MG Probud Gdynia* [2010]

- ***Rozhodnutí soudů členských států***

Česká republika

Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 26 dubna 2005, sp. zn. 78K 6/05-127
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 164/2006
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2009, sp. zn. KSBR 38 INS 735/2008 29 NSČR 4/2008-P11
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2009, sp. zn. KSBR 31 INS 5344/2008 29 NSČR 27/2009-P5-13 [Výběr 1392/2009]

Spolková republika Německo

Rozhodnutí AG Wuppertal, ze dne 14. srpna 2002
Rozhodnutí BGH ze dne 27. listopadu 2003, IX ZB 418/02
Rozhodnutí AG Mönchengladbach ze dne 27. 4. 2004, 19 IN 54/04 („*EMBIC I*“)
Rozhodnutí AG Mnichov ze dne 4. 5. 2004, 1501 IE 1276/04 („*Hettlage*“)
Rozhodnutí AG Hamburk ze dne 1. 12. 2005, 67a IN 450/05
Rozhodnutí AG Norimberk ze dne 15. 8. 2006, 8034 IN 1326-1331/06 („*Brochier Holdings I*“)

Spojené Království

Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 7. 2 2003, EWHC (Ch) 128-0042/2003 („*Re Brac Rent-A-Car International Inc.*“)
Rozhodnutí High Court of Justice (Leeds) ze dne 16. 5. 2003, 861-873/03 („*Daisytek*“)
Rozhodnutí High Court of Justice (Leeds) ze dne 20. 5. 2003, EWHC 1941(Ch) („*Ci4net.com*“)
Rozhodnutí High Court of Justice (Birmingham Registry) ze dne 18. 4. 2005, EWHC 874(Ch) („*Rover*“)
Rozhodnutí Court of Appeal - Civil Division (London) ze dne 27 července 2005, EWCA Civ 974, 1 WLR 3966 („*Shierson v Vlieland-Boddy*“)

Právní předpisy

Česká republika

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání
Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích.
návrh zákona o mezinárodním právu soukromém

Spolková republika Německo

Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2911)
Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866)
Gesetz zur Neuregelung des Internationalen Insolvenzrecht vom 14. März 2003

Spojené Království

Insolvency Act 1986 (c. 45)
Cross-Border Insolvency Regulations 2006 (No. 1030)
Cross-Border Insolvency Regulations (Northern Ireland) 2007 (2007 No. 115).

Evropské právo

Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o insolvenčním řízení.

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Smlouva o založení Evropského společenství.

Smlouva o Evropské unii (ve znění Lisabonské smlouvy i ve znění předcházejícím).

Smlouva o fungování Evropské Unie.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Formulář individuálního oznámení zasílaný zahraničním věřitelům odpovídající čl. 40 a 42 odst. 1 nařízení 1346/2000

Příloha č. 2: Formulář k přihlášení pohledávky odpovídající čl. 41 a 42 odst. 2 nařízení 1346/2000

Příloha č. 3: Příklad vyrozumění známého věřitele českým insolvenčním soudem ve smyslu čl. 40 a 42 odst. 2 nařízení a §430 InsZ

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Formulář individuálního oznámení zasílaného zahraničním věřitelům odpovídající čl. 40 a 42 odst. 1 nařízení 1346/2000

<p>« Výzva k přihlášení pohledávky. Závazné lhůty. » «Convocatoria para la presentación de créditos. Plazos aplicables». "Opfordring til anmeldelse af fordringer. Vær opmærksom på fristerne." „Aufforderung zur Anmeldung einer Forderung. Etwaige Fristen beachten!“ «Πρόσκληση για αναγγελία απαιτήσεως. Προσοχή στις προθεσμίες» ‘Invitation to lodge a claim. Time limits to be observed’ «Invitation à produire une créance. Délais à respecter» «Invito all’insinuazione di un credito. Termine da osservare» „Oproep tot indiening van schuldvorderingen. In acht te nemen termijnen” «Aviso de reclamação de créditos. Prazos legais a observar» ”Kehotus saatavan ilmoittamiseen. Noudatettavat määräajat” ”Anmodan att anmäla fordran. Tidsfrister att iaktta”</p>
--

Toto oznámení musí být vyplněno soudem nebo správcem konkursní podstaty a zasláno každému věřiteli neprodleně po prohlášení konkursu nebo povolení vyrovnání.

1. ÚDAJE O DLUŽNÍKOVĚ
----

2. ÚDAJE TÝKAJÍCÍ SE PŘIHLAŠOVÁNÍ POHLEDÁVEK
--

- **Lhůty k dodržení:**
- **Sankce stanovené za nedodržení těchto lhůt:**
- **Osoba nebo orgán oprávněný k přijetí přihlášky pohledávek:**
- **Jiné požadavky:**

3. VĚŘITELÉ MUSÍ SEPSAT (UVÉST) A ODŮVODNIT SVÉ POHLEDÁVKY
--

Vyhotoveno v ....., dne.....

Podpis a/nebo razítko .....

Zdroj: *Justice.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-08-13]. Formuláře pro potřebu soudní spolupráce v civilních věcech v rámci EU. Dostupné z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?k=2617&j=33&d=17960&o=23>>.

Příloha č. 2: Formulář k přihlášení pohledávky odpovídající čl. 41 a 42 odst. 2
nařízení 1346/2000

Přihlášení pohledávky »
«Presentación de crédito»
"Anmeldelse af fordring"
„Anmeldung einer Forderung“
«Αναγγελία απαιτήσεως»
‘Lodgement of claim’
«Production de créance»
«Insinuazione di credito»
„Indiening van een schuldvordering”
«Reclamação de crédito»
”Saatavaa koskeva ilmoitus”
”Anmälan av fordran”

1. OSOBNÍ ÚDAJE

2. ÚDAJE O POHLEDÁVCE

- **Druh:**
- **Datum:**
- **Výše:** .....Kč/EURO

Prosíme o dodání kopií příslušných dokladů

3. K TÉTO POHLEDÁVCE UPLATŇUJETE:

- Přednostní právo***
- Zástavní právo***
- Výhradu vlastnictví***

Prosíme o označení odpovídající možnosti a o popsání statků, kterými je pohledávka zajištěna (na nichž zajištění vázne):

.....

Vyhotoveno v ....., dne .....

Podpis .....

Zdroj: *Justice.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-08-13]. Formuláře pro potřebu soudní spolupráce v civilních věcech v rámci EU. Dostupné z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?k=2617&j=33&d=17960&o=23>>.

Příloha č. 3: Příklad vyrozumění známého věřitele českým insolvenčním soudem ve smyslu čl. 40 a 42 odst. 1 nařízení a §430 InsZ

Krajský soud v Ostravě, Spisová značka : KSOS 13 INS 6642/2009-B4

(Údaje o dlužníkovi a věřiteli byly ve vyrozumění ponechány s ohledem na to, že se jedná o dokument zveřejněný v insolvenčním rejstříku.)

strana 1

**Krajský soud v Ostravě
Havlíčkovo náměstí 34
728 81 Ostrava 1**

**Van Duin export
Postbus 575
2675 Honselersdijk
Nederland**

Spisová značka : KSOS 13 INS 6642/2009-B4

V Ostravě dne : 26.10.2009

V insolvenční věci

dlužníka : LUKY květiny s.r.o., IČ 25821504, Wolkerova 1664/58A, 747 05 Opava,

---

Krajský soud v Ostravě Vás jako známého věřitele tímto vyrozumívá o skutečnosti, že u zdejšího soudu bylo zahájeno insolvenční řízení s výše uvedeným dlužníkem a dne 26.10.2009 zjištěn úpadek dlužníka a prohlášen konkurs.

Přílohou tohoto vyrozumění jsou: **vyhláška** o zahájení insolvenčního řízení, **usnesení** o zjištění úpadku a prohlášení konkursu, **výzva** a **formulář** k přihlášení pohledávky.

Pokud máte v České republice svého právního zástupce, sdělte tuto skutečnost soudu.

Potřebné údaje a informace k danému řízení jsou zveřejňovány v insolvenčním rejstříku (informační systém veřejné správy, jehož správcem je Ministerstvo spravedlnosti České republiky) na internetové adrese <http://isir.justice.cz/>.

Za správnost vyhotovení :
Petra Mokořová

JUDr. Libuše Došlíková, v.r.
samosoudkyně

- (es) «Convocatoria para la presentación de créditos. Plazos aplicables»
(cs) "Výzva k přihlášení pohledávky. Závazné lhůty"
(da) »Opfordring til anmeldelse af fordringer. Vær opmærksom på fristerne«
(de) „Aufforderung zur Anmeldung einer Forderung. Etwaige Fristen beachten!“
(et) "Nõude esitamise kutse. Järgitavad tähtajad"
(el) «Πρόσκληση για αναγγελία απαιτησίσεως. Προσοχή στις προθεσμίες»
(en) 'Invitation to lodge a claim. Time limits to be observed'
(fr) «Invitation à produire une créance. Délais à respecter»
(it) «Invito all'insinuazione di un credito. Termine da osservare»
(lv) "Uzaicinājums iesniegt prasījumu. Termins, kas jāievēro"
(lt) "Kvietimas pateikti reikalavimą. Privalomieji terminai"
(hu) "Felhívás követelés bejelentésére. Betartandó határidők"
(mt) "Stedina għal preżentazzjoni ta' talba. Limiti taż-żmien li għandhom jiġu osservati"
(nl) „Oproep tot indiening van schuldvorderingen. In acht te nemen termijnen”
(pl) "Wezwanie do zgłoszenia wierzytelności. Przestrzegać terminów".
(pt) «Aviso de reclamação de créditos. Prazos legais a observar»
(sk) "Výzva na prihlásenie pohľadávky. Je potrebné dodržať stanovené termíny"
(sl) "Poziv k prijavi terjatve. Roki, ki jih je treba upoštevati!"
(fi) "Kehotus saatavan ilmoittamiseen. Noudatettavat määräajat"
(sv) "Anmodan att anmäla fordran. Tidsfrister att iaktta"

This information notice is to be filled in and sent by the court or the liquidator to each creditor, immediately after the opening of the insolvency proceedings.

1. Information about the debtor

LUKY květiny s.r.o., IČ 25821504, Wolkerova 1664/58A, 747 05 Opava,

2. Information about proceedings for the lodgement of claims

- **Time limits:** 30 dnů od doručení výzvy k podání přihlášek (§ 430 IZ)
- **Penalties in regard to time limits:** k pohledávce se nebude přihlížet
- **Body or authority empowered to accept the lodgement of claims:** Krajský soud v Ostravě, Havlíčkovo nábřeží č. 34, 728 81 Ostrava, Česká republika, sp. zn. KSOS 13 INS 1676/2009
- **Other requirements:** Přihláška pohledávky musí obsahovat náležitosti dle čl. 41 Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 z 29.5.2000

3. Information about certain categories of claims

Creditors whose claims are preferential or secured in rem:

- need lodge their claims
- are exempted to do so

Done at Ostravě, date 26.10.2009

Signature and/or stamp

JUDr. Libuše Došliková, v.r.
samosoudkyně

<p>« Přihlášení pohledávky » «Presentación de crédito» "Anmeldelse af fordring" „Anmeldung einer Forderung“ «Αναγγελία απαιτήσεως» ‘Lodgement of claim’ «Production de créance» «Insinuazione di credito» „Indiening van een schuldvordering” «Reclamação de crédito» ”Saatavaa koskeva ilmoitus” ”Anmälan av fordran”</p>
1. Osobní údaje
2. Údaje o pohledávce
<ul style="list-style-type: none">
• Druh:
• Datum:
• Výše: .....Kč/EURO <p>Prosíme o dodání kopii příslušných dokladů</p>
3. K této pohledávce uplatňujete:
<ul style="list-style-type: none">
☐ <i>Přednostní právo</i>
☐ <i>Zástavní právo</i>
☐ <i>Výhradu vlastnictví</i> <p>Prosíme o označení odpovídající možnosti a o popsání statků, kterými je pohledávka zajištěna (na nichž zajištění vázne): .....</p> <p>Vyhotoveno v ....., dne .....</p> <p>Podpis .....</p>

Zdroj: ISIR - Insolvenční rejstřík [online]. 2010 [cit. 2010-08-13]. Detail insolvenčního řízení LUKY květiny s.r.o. Dostupné z WWW: <https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do>.

SUMMARY

Issues Relating to the Application of Creditors' Rights in International Insolvency Proceedings

The subject of this thesis is the legal position of creditors in international insolvency proceedings and various issues linked to the enforcement of their rights. After defining some basic concepts and a broader context of the issue in question in Part I, having regard to the rights of creditors the thesis mainly deals with relevant sources of international insolvency law (Part II). Finally Part III outlines selected issues related to the application of the central source of international insolvency law - Council Regulation (EC) No 1346/2000 on insolvency proceedings (Regulation 1346/2000) – in the Czech Republic.

International insolvency law has been regulated traditionally very sparsely in the Czech Republic. National law, as well as international conventions on cooperation in civil matters paid almost no attention to this topic. The accession of the Czech Republic to the European Union (May 2004) changed this situation: a relatively comprehensive legal frame of international insolvency in the form of the mentioned Regulation 1346/2000 on insolvency proceedings came into force. It is applied to those cross-border insolvency proceedings that have a relevant relation to one of the other Member states except Denmark. Czech legislators have tried, unfortunately not very successfully, to add some complementary provisions following the Regulation 1346/2000 to the Insolvency Act. Regrettably the sphere of relations with third (non-member) states remains unregulated. This situation requires a legislative change.

The concept of an insolvency creditor is not defined in the Regulation 1346/2000. The Regulation is above all a particular set of conflict rules and therefore it depends on the law of the Member state concerned who is to be defined as a creditor and with which rights and duties he is to be endowed. With regard to the criteria of the governing law (*lex concursus*), the fulfillment of the principle of equal treatment of creditors in cross-border insolvency proceedings and the guarantee of a minimum

standard of rights of foreign creditors (including their exercise) the Regulation can be considered an effective instrument of a sufficient protection of their rights and interests.

Klíčová slova:

Mezinárodní insolvenční právo

Práva věřitelů

Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o insolvenčním řízení

Keywords:

International insolvency law

Creditors' Rights

Council regulation (EC) No 1346/2000 on insolvency proceedings